

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

**YOSHIDA SHIGERU’NUN SİYASİ DÜŞÜNCE YAPISI: “*NIHON O KETTEI*
SHITA HYAKUNEN” ADLI ESERİ ÖRNEKLEMİNDE**

Yüksek Lisans Tezi

Nesibe KAYA

Ankara – 2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

**YOSHIDA SHIGERU’NUN SİYASİ DÜŞÜNCE YAPISI: “*NIHON O KETTEI*
SHITA HYAKUNEN” ADLI ESERİ ÖRNEKLEMİNDE**

Yüksek Lisans Tezi

Nesibe KAYA

Tez Danışmanı
Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR

Ankara – 2018

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

Nesibe KAYA

**YOSHIDA SHIGERU'NUN SİYASİ DÜŞÜNCE YAPISI: “*NIHON O KETTEI
SHITA HYAKUNEN*” ADLI ESERİ ÖRNEKLEMİNDE**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
1. Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR
2. Prof. Dr. H. Can ERKİN
3. Doç. Dr. Ali Volkan ERDEMİR

Tez Sınavı Tarihi: 06.02.2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (05/03/ 2018)

Nesibe KAYA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	2
I. BÖLÜM	12
TARİHİ ARKA PLAN	12
1. MEIJI DÖNEMİ (1868 - 1912)	12
1.1 1868 Meiji Restorasyonu	15
1.2 1894-95 Çin-Japon Savaşı	20
1.3 1904-05 Rus-Japon Savaşı	23
1.4 1910 Kore'nin İlhakı	27
2. TAISHŌ DÖNEMİ (1912-1926)	30
2.1 1914-18 I. Dünya Savaşı ve Japonya	30
3. SHŌWA DÖNEMİ (1926-1989)	33
3.1 1931 Mançurya Olayı	33
3.2 1937 İkinci Çin-Japon Savaşı	35
3.3 1941 - 1945 II. Dünya Savaşı	37
3.4 1945 - 1952 Japonya'nın Amerikan İşgali Dönemi	41
3.5 1952 - 1967 Japonya'nın Savaş Sonrası Refah Dönemi	49
II. BÖLÜM	53
1. "NIHON O KETTEI SHITA HYAKUNEN" ESERİNDE 1867 – 1945 YILLARI ARASINDAKİ DÖNEM	53
1.1 Meiji'nin Kuruluşu – Girişim ve Başarı	53
1.2 Meiji Dönemi'nin Liderleri	57
1.3 Japonya'nın Modernleşmesi	61
1.4 Modernleşme İkilemi	67
III. BÖLÜM	72
1. "NIHON O KETTEI SHITA HYAKUNEN" ESERİNDE 1945 – 1967 YILLARI ARASINDAKİ DÖNEM	72
1.1 Savaş Sonrası Dönemin 2-3 Yılı	72
1.2 Japonya'nın Liberalleşmesi	78
1.3 Mucize Ekonomik Büyüme ve Sonrası	86
SONUÇ	94
EKLER	100
Ek 1: Yoshida Shigeru'nun Kronolojik Biyografisi	100
Ek 2: Nihon o Ketteishita Hyakunen (Japonya'yı Belirleyen Yüzyıl)	106
ÖZET	107

要約	108
ABSTRACT	109
KAYNAKÇA.....	110

ÖNSÖZ

Japonya, Meiji Dönemi'nde (1868-1912) tüm birimleri ile modernleştiği bir dönüşüm yaşamıştır. Bir başka dönüşüm ise; II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'nın Amerika Birleşik Devletleri tarafından işgal edilmesiyle başlamış olup, bu dönem İşgal Dönemi (1945-1952) olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde; Japonya'da siyasi, askerî, hukuki, ticari ve toplumsal olarak önemli reformlar gerçekleştirilmiş ve günümüz Japonya'sının alt yapısı oluşturulmuştur.

Çalışmamıza konu teşkil eden Yoshida Shigeru (22 Eylül 1878 - 20 Ekim 1967), II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan bu İşgal Dönemi'nde (1945-1952) başbakanlık yapmış ve önemli gelişmelere imza atmış en önemli siyasi liderlerden biridir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi sistemini değiştiren günümüz Japonya'sının alt yapısını anlamak için, o dönemde etkili bir siyasetçi olan Yoshida Shigeru'nun siyasi düşünce yapısının anlaşılması gerektiği düşünülmüştür. Bu bağlamda, çalışmamızda İşgal Dönemi'nin en önemli siyasi şahsiyetlerinden Yoshida Shigeru'nun "*Nihon o Ketteishita Hyakunen (Japonya'yı Belirleyen Yüzyıl)*" adlı eserine odaklanılarak, Japonya'nın yüzyıllık tarihini nasıl ele aldığı, bu yüzyıllık tarihe bakış açısı ve siyasi düşüncesinin anlaşılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, rehberliği ve tecrübesi ile katkı sağlayan değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Ali Merthan DüNDAR'a, Japonya Vakfı Kansai Japon Dili Enstitüsü (国際交流基金 関西国際センター) tarafından Japonya'da gerçekleştirilen eğitim programına katılabilmem için referans olup, kaynak toplamama katkı sağlayan Anabilim Dalı başkanımız Sayın Prof. Dr. Hüseyin Can Erkin'e, Anabilim Dalımızın tüm hocalarına, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olduklarını hissettiğim kıymetli aileme, tez çalışmamın her aşamasında desteklerini gördüğüm değerli arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Japonya'nın son 150 yıllık tarihinde iki önemli dönem yeni bir dönüşümün başlangıcı olmuştur. Bu önemli dönemler; Meiji Restorasyonu olarak adlandırılan Japonya'nın modernleştiği 1868-1912 yılları arasındaki dönemdir. Diğeri ise; II. Dünya Savaşı'ndan sonraki 1945-1952 yılları arasında Japonya'nın liberalleştiği ve demokratikleştiği İşgal Dönemi'dir. Bu tarihi süreçlerde Japonya'nın ulusal ve uluslararası politikalarında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönem önemlidir. Bu dönemde öne çıkan ve Japonya'yı şekillendiren siyasetçi Yoshida Shigeru, İşgal Dönemi'nde başbakanlık yapmış ve önemli gelişmelere imza atmış liderlerden biridir.

Japonya, Meiji Dönemi ile Batılı ülkelerle etkileşime girmiş, devlet sistemini ve toplumsal yapısını Batı sistemine uyarlayarak modernleştirmiş ve bir dünya gücü olmayı başarmıştır. Güçlenen Japonya, topraklarını genişletmek, ekonomik ve siyasi gücünü artırmak amacıyla 1894-1895 yılları arasında Çin ile, 1904-1905 yılları arasında Rusya ile savaşarak galip gelmiştir. Japonya, bölgede kendine rakip olan Rusya ve Çin'i pasif ederek elde ettiği başarının etkisi ile 1910 yılında da Kore'yi topraklarına katmıştır.¹ Japonya'nın ardı ardına gelen bu siyasi ve askerî başarıları, Japonya'da yayılmacı ve militarist bir anlayışı ortaya çıkarmıştır. Japonya, Asya çıkarlarını gözetmek ve 1902 yılında İngilizlerle imzalamış olduğu ittifak nedeniyle 1914-1918 yılları arasında gerçekleşen I. Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletleri tarafında yer almıştır. Japonya, I. Dünya Savaşı'na katılarak Mançurya ve Çin üzerinde bazı haklara sahip olmuştur. Özellikle Çin'i denetimi altına almak amacıyla oluşturduğu 21 talebi içeren anlaşma ile Çin'de Japonya karşıtı hareketin yükselmesine sebep olmuş ve başta ABD olmak üzere dünyanın tepkisini çekmiştir. Böylece Japonya, I. Dünya savaşı sonrasında düzenlenen 1919 Paris

¹ W. G. Beasley, **The Japanese Experience**, Weidenfeld&Nicolson, Londra, 1999, s.235

Barış Konferansı ve 1921 Washington Deniz Konferansı'nda beklediği sonuçları elde edememiştir.²

Japonya, emperyalist güçlerin sömürge edinme yarışında olduğu I. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde faaliyetlerini daha çok Asya kıtasında sürdürmüş fakat hükümetin Asya politikasında pasif kaldığını düşünen ordu siyasete müdahale etmiştir. Bu dönemde Japonya'nın iç ve dış politikasında askerî gücün öneminin artmasıyla militarizm anlayışı yükselişe geçmiş ve 1931 yılında askeri gücün yönetimindeki Japonya, Çin'in Kuzeydoğusunda yer alan Mançurya'yı işgal etmiştir. Japonya'nın bu hamlesi sonrasında, Çin ile Japonya arasındaki gerginlik tekrar yükselmiş ve 1937 yılında ikinci Çin-Japon Savaşı başlamıştır.³ Japonların Mançurya'da siyasi ve ekonomik haklar elde etme çabası sadece Çin'in değil, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin de düşmanlığını kazanmasına ve Japonya'nın uluslararası ilişkilerde soyutlanmasına sebep olmuştur. I. Dünya Savaşı'nda Almanlara karşı savaşan Japonya, 1939'da Almanya ve İtalya ile askeri ittifak kurmuş, bu ittifak ABD'de tedirginlik yaratmış ve Japonya ile olan bütün malî ve ticari ilişkilerini keserek, Japonya'ya petrol ve savaş malzemeleri satışını yasaklamıştır.⁴

Japonya, ABD'yi ilerlemesine bir engel olarak görmüş ve 7 Aralık 1941'de Hawaii, Oahu adasında yer alan Pearl Harbor deniz üssüne saldırarak Amerikan donanmasına ağır hasar vermiştir.⁵ II. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında kazanan taraf gibi görünen Japonlar, Amerikan uçaklarının 6 Ağustos 1945'te Hiroshima ve 9 Ağustos'ta

² Fumihiko Gomi, Takano Toshihiko, Yasushi Toriumi, **Shosetsu Nihonshi Kenkyū**, Yamakawa Shuppansha, Tokyo, 1998, s. 400 (文彦五味、高埜利彦、靖島海、**詳説日本史研究**、山川出版社、東京、1998, s. 400)

³ Ishii Susumu, Kazuo Kasahara, Kōta Kodama, Haruo Sasayama ve d., **Shōsetsu Nihonshii**, Yamakawa Shuppansha, Tokyo, 2000, s. 323 (石井進、一男笠原、幸多児玉、晴生笹山、**詳説日本史**、山川出版社、東京、2000, s. 323)

⁴ R.A.C. Parker, **II. Dünya Savaşı**, Çev. Müfit Günay, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara, 2005, s. 99

⁵ R.A.C. Parker, a.g.e., s. 100

Nagasaki'ye atom bombası atmasıyla ağır kayıplar vermiş ve Japonya yönetimi 14 Ağustos 1945'te kayıtsız şartsız teslim olmayı kabul etmiştir. 2 Eylül 1945'te resmî teslim anlaşması imzalanmıştır.⁶ II. Dünya Savaşı'nda Japonya'da neredeyse 3 milyon insan ölmüş, 8 milyondan fazla insan evsiz kalmıştır. Japonya'nın en büyük üç şehri: Tokyo'nun %90'ı, Osaka'nın %80'i ve Nagoya'nın %90'ı tahrip olmuştur.⁷

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle 1945 yılından itibaren Japonya, Amerika Birleşik Devletleri tarafından işgal edilmiş ve Amerikan İşgal dönemi başlamıştır. Bu dönemde, Japonya'da siyasi, askerî, hukuki, ticari ve toplumsal olarak önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. 1945 yılının başlarında Amerika Birleşik Devletleri, Japonya'nın askerî gücünü azaltarak silahsızlanmasını ve demokratikleşmesini amaçlayan siyasi bir plan hazırlamış ve bu planı Tokyo'da Müttefik Kuvvetler (SCAP)⁸ Başkomutanı General MacArthur'a göndermiştir. Bu amaçlara ulaşmak için savaş suçlularının yargılanması, imparatorun ilahilikten vazgeçmesi, siyasi partilerin teşviki, sivil ayrıcalıkların yayılması, Zaibatsu'ların⁹ dağıtılması ve 1947 Anayasası gibi önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

Bu dönemin, günümüz Japonya'sının başlangıç noktası ve alt yapısını oluşturma çabaları olduğu düşünülmektedir. 1947 yılında yürürlüğe giren Japon anayasasının, işgal

⁶ Ishii Susumu, Kazuo Kasahara, Kōta Kodama, Haruo Sasayama ve d., 2000, a.g.e., s. 335 (石井進、一男笠原、幸多児玉、晴生笹山, 2000, a.g.e., s. 335)

⁷ Mark Weston, **Giants of Japan, the Lives of Japan's Greatest Men and Women**, Kodansha International, New York Tokyo London, 1999, s. 207

⁸ SCAP: Japonya'nın işgali esnasında, "*Supreme Commander Allied Powers*" Müttefik Kuvvetleri Üst Düzey Komutanı anlamına gelen Douglas MacArthur'un ünvanının kısaltmasıdır.

⁹Zaibatsu: (財閥) "finansal şirketler grubu" anlamına gelmektedir. Meiji dönemiyle II. Dünya Savaşı'nın sonu arasındaki tarihi dönemde Japonya'da ekonominin önemli kısımlarını kontrol eden sanayi ve finans şirketlerinin oluşturduğu klik ya da çıkar gruplarını anlatan terimdir. II. Dünya Savaşı öncesi Japonya'da yirmi kadar *zaibatsu* mevcuttu ama bunlardan dördüne büyük *zaibatsu* denebilirdi. Bunlar Mitsubishi, Sumitomo, Yasuda ve Mitsui'dir Mitsui erken Tokugawa dönemine kadar dayansa da *zaibatsu* sistemi Japonya için yeni bir gelişmeydi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akira Nakano, **Monogatari Zaibatsu no Rekishi**, Shōdensha, Tokyo, 2014. (明中野、物語 財閥の歴史、祥伝社新書、東京、2014)

döneminde gerçekleşen bir anayasa olması ve günümüzde hala geçerli olması bunun önemli bir örneğidir. Bu nedenle, Japonya'nın günümüzdeki siyasetini anlamak için işgal döneminin bilinmesinin oldukça önem teşkil ettiği düşünülmektedir.

Yedi yıllık bu İşgal Dönemi süresinde Japonya'nın yönetimi, yapılan seçimlerle dört defa değişmiş, liberal, sosyalist, demokrat olmak üzere üç başbakan yönetime gelmiştir. Bu değişim sırasıyla; 1946-1947 yılları arasında Liberal lider Yoshida Shigeru, 1947-1948 yılları arasında Sosyalist Koalisyon ile gelen Katayama Tetsu¹⁰, 1948 yılında Demokrat lider Ashida Hitoshi¹¹ ve tekrar 1948-1954 yıllarında görev yapan Yoshida Shigeru şeklindedir.¹² Bu dönemde aktif rol alan siyasetçiler arasında Yoshida Shigeru, 1946-1954 yılları arasında iki kez Başbakanlık yapmıştır. Amerikan İşgal Dönemi'nde siyasi yapısını oluşturmaya çalışan Japonya'da liberal, sosyalist, demokrat olmak üzere üç farklı siyasi görüşe sahip başbakan yönetime gelmiş, iki kez seçilen ve en uzun süre görev yapan isim ise Yoshida Shigeru olmuştur.

Yoshida Shigeru¹³, 22 Eylül 1878'de Kanda Surugadai, Tokyo'da doğmuştur. Çin klasikleri, kaligrafî, İngilizce, İngiliz edebiyatı ve bazı ekonomistlerin eğitimini almıştır.

¹⁰ Katayama Tetsu (片山 哲): (28 Temmuz 1887 - 30 Mayıs 1978) Tanabe, Wakayama vilayetinde doğdu. Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde hukuk eğitimi aldı. 1926 yılında Sosyalist Demokrat Parti (社会民衆党 Shakai Minshū-tō) kurulduğunda genel sekreteri olarak görev yaptı. 1930 yılında Temsilciler Heyetine Kanagawa vilayetinin temsilcisi olarak seçildi. II. Dünya Savaş sonrasında, 1945 yılında kurulan Japonya Sosyalist Parti'sinin (日本社会党 Nihon Shakaitō) genel sekreteri olarak göreve başladı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akio Watanabe, **The Prime Minister of Postwar Japan 1945-1995 Their Lives and Times**, Çev. Robert D. Eldridge, Lexington Books, London, 2016, s. 47-54.

¹¹ Ashida Hitoshi (芦田 均): (15 Kasım 1887-20 Haziran 1959) Fukuchiyama, Kyoto vilayetinde doğdu. Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde Fransız Medeni Hukuk eğitimi aldı. Mezun olduktan sonra 20 yıl kadar Dış İşleri Bakanlığı'nda çalıştı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akio Watanabe, **The Prime Minister of Postwar Japan 1945-1995 Their Lives and Times**, Çev. Robert D. Eldridge, Lexington Books, London, 2016, s.55-70.

¹² Milton W. Meyer., **Japonya Tarihi**, Çev. Lizet Deadato, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 2014, s. 221

¹³ Yoshida Shigeru'nun, babası Shikoku adasından bir politikacı, annesi bilinmeyen bir geşaydı. Babasının dört oğlu olduğu için beşinci çocuk olan Yoshida Shigeru'yu çocukları olmayan arkadaşı Yoshida Kenzo ve eşi Kotoko'ya evlatlık olarak vermiştir. Yoshida'nın üvey babası ipek ithalatı ve silah ihracatını içeren

Eğitim hayatını çeşitli okullarda tamamladıktan sonra 1904 yılında Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'ne geçmiştir. 1906'da Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nden hukuk diploması aldıktan sonra, 1907-1925 yılları arasında Çin'in Mukden, Antong, Jinan, Tianjin eyaletlerinde, İngiltere-Londra ve İtalya-Roma'da yer alan Japon konsolosluklarında görev yapmıştır. 1928'de İsveç Büyükelçiliği'nde diplomat olarak görev yapmış ve 1928-1930 yılları arasında da Dışışleri Bakanı yardımcısı olarak görev yapmıştır. 1936 yılında Dışışleri Bakanlığı'na getirilmesine ordu karşı çıkınca Londra elçiliğine atanmış ve bu görevini 1939'a değin sürdürmüştür. II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru ülkesinin teslim olmasını savunduğu için Haziran 1945'te tutuklanmıştır. Eylülde, Müttefik işgalinin ardından serbest bırakılmış ve oluşturulan Kijurō Shidehara hükümetinde Dışışleri Bakanlığına getirilmiştir.¹⁴

kendi gemi işine başlamadan önce İngiliz gemi firmasında çalışıyordu. Üvey Babası bu işten bir servet elde etti ve Tokyo'nun güneybatısında yer alan deniz kıyısı kasabası Ōiso'da Fuji Dağı manzaralı geniş bir arazi satın aldı. 9 yaşındayken üvey babasını kaybetmesiyle Yoshida'ya büyük bir servet miras kaldı. Bu büyük servete rağmen Yoshida, çocukluğunu "Yalnız bir evde yalnız bir hayat." diye tanımlamaktadır. Yoshida tek çocuktı ve onun üvey annesi katı ve sıcaklıktan uzak mağrur bir kadındı. Annesi gibi Yoshida da gururlu ve özgüveni yüksek biriydi fakat yine de küstah bir zekâ kıvraklığı ve esprî anlayışı geliştirdi. 1909 Haziran ayında, Kont Makino Nobuaki'nin kızı Makino Yukiko ile evlendi. Kont Makino Nobuaki, 1870'lerde Japonya'nın yüksek hükümet yetkilisi ve lideri olan Ōkubo Toshimichi'nin ikinci oğluydu. Bu görücü usulü bir evlilikti. Kont Makino'nun Yoshida'yı Japonya aristokrasi ile tanıştırmasıyla büyük bir servete ve geleceği parlak bir kariyere sahip oldu. Yoshida 30 yaşındaydı, yakışıklıydı fakat kısaydı. Yukiko, 20 yaşında, sade, kibar ve biraz iffet taslayan biriydi. Birlikte iki kız ve iki erkek çocuk yetiştirdiler. Yoshida, işteyken Rolls-Royce'a (İngiliz yapımı araba) biner, Savile Row (İngiliz markası kıyafet) takım elbiseleri giyer (fakat evde kimono) ve yemekten sonra Küba purosunu içerdi. Yoshida'nın İngilizcesi akıcıydı fakat aşırı aksanlıydı. Yoshida'nın büyük kızı mükemmel bir şekilde İngilizce konuşmayı öğrenmişti ve daha sonra Yoshida Başbakan olduğunda ona yardımcı olarak görev yaptı. 1941'de Yoshida'nın eşi Yukiko, 53 yaşında boğaz kanserinden vefat etti. Bir ya da iki yıl sonra emekli geysa Korin, Yoshida'nın yanına taşınarak ikinci eşi oldu. Ayrıntılı bilgi için bknz. Minobu Shiozawa, **Ningen Yoshida Shigeru – Shōwa no Daisaishō no Shōgai**, Kabushiki Gaisha Kōjinsha, Tokyo, 1989. (実信塩澤、人間吉田茂—昭和の大宰相の生涯、光人社、東京、1989.)

¹⁴ Yoshihisa Hara, **Yoshida Shigeru – Sonnou no Seijika**, Iwanami Shinsho, Tokyo, Japonya, 2005, s.71 (彬久原、吉田茂—尊皇の政治家、岩波新書、東京、日本、2005, s.71)

Liberal Parti başkanı Ichirō Hatoyama'nın siyasi etkinlikte bulunmasının işgal yönetimince yasaklanmasından sonra partide liderliği ele geçirmiş ve 22 Mayıs 1946'da başbakan olmuştur. Bu görevini, 1947 ve 1948'de sosyalist lider Tetsu Katayama, yine 1948'de sol eğilimli Hitoshi Ashida'nın başbakanlık dönemleri dışında, 1954'e değin sürdürmüştür.¹⁵ Geniş bir desteğe dayalı güçlü bir yönetim oluşturmuş ve ülkede istikrarın ve ekonomik refah ortamının oluşturulmasını sağlamıştır. ABD ve Batı Avrupa devletleriyle işbirliğin temelini atmıştır. Ayrıca Japonya ve ABD arasında bir güvenlik paktı oluşturmuştur.

1954'te Liberal Parti liderliğini, 1951 yılında siyasi yasaklılar listesinden çıkarılmış olan Ichirō Hatoyama'ya kaptırınca başkanlıktan istifa etmek zorunda kalmıştır. 15 Kasım 1955'te iki sağ partinin Hatoyama'nın önderliğinde Liberal Demokrat Parti¹⁶ adıyla birleşmesinin ardından da siyaseti bırakmıştır.¹⁷ 8 Eylül 1951'de Amerika Birleşik Devletleri ile savaş halini sonlandıran San Francisco Barış Antlaşması'nı (サンフランシスコ講和条約 San Francisco Kouwa Jōyaku) imzalamıştır.¹⁸ Yoshida Shigeru, 20 Ekim 1967'de 89 yaşında vefat etmiştir. II. Dünya

¹⁵ Yoshihisa Hara, a.g.e, s.102 (彬久原, a.g.e., s.102)

¹⁶ Liberal Demokrat Parti (自民党 Jimintō): 1945-1955 yılları arasında Yoshida Shigeru tarafından yönetilen Liberal Parti (自由党 Jiyūtō) ve Ichirō Hatayama tarafından yönetilen Japonya Demokrat Partisi'nin (日本民主党 Nihonminshutō) birleşmesiyle oluşmuştur. İki parti de sağcı muhafazakâr partidir ve o dönem Japonya'da popüler olan Japonya Sosyalist Parti'sine (社会党 Nippon Shakaitō) karşı birleşmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yōizumisha Mook, Jimintō to Sengo Nipponshi, Tokyo, 2016. (洋泉社 MOOK、自民党と戦後日本史、東京、2016.)

¹⁷ Minobu Shiozawa, **Ningen Yoshida Shigeru – Shōwa no Daisaishō no Shōgai**, Kabushiki Gaisha Kōjinsha, Tokyo, 1989, s. 247 (実信塩澤、人間吉田茂—昭和の大宰相の生涯、光人社、東京、1989, s.247)

¹⁸ Hidemi Kon, **Yoshida Shigeru**, Chūōkōron- Shinsha, Tokyo, 1983, s. 180 (日出海今、吉田茂、中央公論新社、東京、1983, s.180)

Savaşı sonrasında yapılan ilk resmi cenaze töreni ile defnedilmiştir.¹⁹ 1946 yılından itibaren Yoshida'nın liderliğini yaptığı Liberal Parti'nin doğrudan takipçisi olan Liberal Demokrat Parti, 1956 yılından başlayarak günümüze kadar süren 61 yıllık süreçte sadece 6 dönem hariç olmak üzere 23 dönem iktidarda kalmış ve Japonya'yı yönetmiştir. Bu durum da onun siyasetinin önemini ve etkilerinin günümüze kadar sürdüğünü göstermektedir.

Yoshida Shigeru hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında; 1946-1954 yıllarını kapsayan Yoshida hükümeti, İşgal Dönemi'nde Japonya'nın siyasi durumu, Japonya'da liberalizm, Çin - Japon ilişkileri, ABD - Japonya ilişkileri, Asya ve Avrupa ile ilişkileri içeren çeşitli tarihi ve siyasi konularda çalışmalara rastlanmaktadır. Dahası İşgal Dönemi'nin önemli reformlarından tarım, anayasa ve ekonomi gibi konularda farklı disiplinlerden çalışmalar mevcuttur. Ayrıca Yoshida Shigeru'nun mektupları ve hatıraları hakkında yapılan çalışmalara da rastlanmaktadır.

Yapılan çalışmalarda Yoshida Shigeru'nun siyaseti ve faaliyetleri hakkında olumlu görüş bildiren ifadeler olmakla birlikte Yoshida'yı eleştiren ifadeler de mevcuttur. Örneğin; Mark Weston, "*Giants of Japan, The Lives of Japan Greatest Men and Women*" eserinde: "*Japonya'yı eski refahına ulaştıran iki adam: Müttefik Devletlerin üst düzey komutanı General Douglas MacArthur ve Japonya'nın Başbakanı Yoshida Shigeru'dur.*"²⁰ şeklinde ifade etmektedir. *Yosensha Mook* tarih dergisinde ise; "*Savaş sonrası Japonya'yı dizayn eden ünlü Başbakan*"²¹ olarak anılmaktadır. Bahsi geçen bu ifadeler, Yoshida Shigeru'nun siyasetçi olarak önemini vurgulayan yazılardan sadece birkaçıdır.

¹⁹ Kita Yasutoshi, **Yoshida Shigeru – Dokuritsushin nakushita Kokkanashi**, Fusōsha Shinsho, Tokyo, 2016, s.301 (康利北、吉田茂 独立心なくして国家なし、扶桑社新書、東京、2016, s.301)

²⁰ Mark Weston, 1999, a.g.e. , s. 207

²¹ Hayashi Kōsawa, **Yoshida Shigeru Sengo Nihon o Dezainshita Meisaishō**, Yosensha Mook Visual Denki, Tokyo, 2016, s.1. (隆志江澤、吉田茂 戦後日本をデザインした名宰相、洋泉社 MOOK ビジュアル伝記、東京、2016, s.1)

Yoshida hakkındaki görüşler genelde olumludur. Fakat John W. Dower tarafından yazılan ve Ökubo Genji tarafından çevirisi yapılan “*Yoshida Shigeru to Sono Jitai*” eserinde: Yoshida’nın işgal sonrasında Japonya’da Amerikan askeri üslerinin kurulmasına izin vermesi üzerine “*Mecliste yer alan komünist temsilcisi; Yoshida Japonlara bir diktatör gibi davranıyor fakat yabancı güçlere karşı “bir köpek gibi efendisine kuyruk sallıyor.”*” ifadesini kullanarak bu askeri üslere karşı çıktı.”²² ve “*Yoshida hayatı boyunca Amerika’nın piyonu olmakla eleştirildi.*”²³ ifadelerine yer vererek olumsuz eleştirileri de dile getirmektedir.

Yoshida Shigeru’nun Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere, Fransa, Almanya gibi batılı ülkelerin ekonomik, siyasi, sosyal yapısından esinlendiği fakat Batı hayranı olmaktan çok, ülkesinin refah seviyesini Batılı devletler ve ABD gibi ülkelerin seviyesine getirmeye çalışan pragmatist bir lider olduğunu düşünülmektedir. Bu çalışmamızda, yukarıda bahsi geçen farklı görüşleri ele alarak, Yoshida Shigeru fanatik bir Batı hayranı mı yoksa pragmatist bir lider midir? sorusuna yanıt aranmaya çalışılacaktır. Ayrıca Amerikan İşgali Döneminde Japonya’da farklı siyasi düşünceler denenmiş ve Japonya’ya militarist anlayıştan soyutlayan yeni bir yol haritası çizilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde iki kez seçilen ve en uzun süre görev yapan başbakan olarak Yoshida ve onun siyasetinde neden karar kılınmıştır? Yoshida Shigeru’yu öne çıkaran siyasi düşünce yapısı nedir? sorularına yanıt aranmış ve bu sorular çalışmamıza konu teşkil etmiştir.

Yoshida Shigeru, önemli bir siyasetçi ve devlet adamı olmasının yanında kaleme aldığı eserlerle yaşadığı döneme ve öncesindeki siyasi tarihe katkı sağlamış bir entelektüeldir. Bu eserler; *Nihon o Ketteishita Hyakunen*²⁴ (Japonya’yı Belirleyen

²² ジョン・ダワー (著)、愿二大窪 (翻訳)、吉田茂とその時代、中央公論新社、東京、2014、s. 337

²³ ジョン・ダワー (著)、a.g.e., s.192

²⁴ Nihon o Ketteishita Hyakunen (Japonya’yı Belirleyen Yüzyıl), ilk kez Mayıs 1967 yılında yayınlanmıştır. 1853 Meiji Dönemi’nden başlayarak 1967 yılına kadar Japonya’nın tarihini anlatmaktadır.

Yüzyıl), *Kaisō Jūnen*²⁵ (On Yıllık Hatıralar), *Ōiso Zuisō - Sekai to Nihon*²⁶ (Ōiso Makaleleri: Dünya ve Japonya) olmakla birlikte, dönemin önemli siyasetçi ve komutanları ile yazışmalarını içeren *Yoshida Shigeru Shokan*²⁷ (Yoshida Shigeru'nun Mektupları) olarak karşımıza çıkmaktadır. *Nihon o Ketteishita Hyakunen* (Japonya'yı Belirleyen Yüzyıl) eseri Meiji Dönemi'nden başlayarak 1967 yılına kadar Japonya'nın tarihini anlatmakta olup diğer eserleri ise İşgal Dönemi'ne odaklanmıştır. Yoshida Shigeru, bu eserin önsözünde; *“Kendi başarısının sarhoşu olup kendini olduğundan fazla yetenekli gören insanlara yeni bir ideoloji de, şans da verilemez. Japonya'nın tarihi bunu göstermektedir. Meiji Yüzyılına baktığımızda, ben tamamiyle böyle düşünüyorum ve bundan sonra da Japonya'nın sorumluluğunu alan insanların bunu anlamasını istiyorum. Bu kitap bunun için birazcık bile faydalı olabilirse memnun olurum.”*²⁸ ifadelerini kullanmaktadır. Bu ifadeler, Japonya'nın yüzyıllık siyaseti hakkında kendi görüşlerini gelecek nesillere aktardığını göstermektedir. Yoshida Shigeru'nun siyasi düşünce yapısını anlamak için işgal öncesi dönemde yer alan modernleşme sürecindeki Japonya'yı, II. Dünya Savaşı sonrasındaki işgal edilen

Ayrıntılı bilgi için bkz. Shigeru Yoshida, *Nihon o Ketteishita Hyakunen*, Chūōkōron- Shinsha, Tokyo, 2013. (茂吉田、日本を決定した百年、中央公論新社、東京、2013)

²⁵ *Kaisō Jūnen* (On Yıllık Hatıralar), ilk kez 1957 yılında yayımlanmıştır. İşgal döneminin siyasi, ekonomik, hukuki, tarımsal, işçi hareketleri gibi reformlarını anlatmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Shigeru Yoshida, *Kaisō Jūnen*, Chūōkōron- Shinsha, Tokyo, 2014. (茂吉田、回想十年、中央公論新社、東京、2014)

²⁶ *Ōiso Zuisō - Sekai to Nihon* (Ōiso Makaleleri: Dünya ve Japonya), ilk kez 1962 yılında basılmıştır. Japonya'nın Dünya ülkeleri ile ilişkilerini ele almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Shigeru Yoshida, *Ōiso Zuisō - Sekai to Nihon*, Chūōkōron- Shinsha, Tokyo, 2015. (茂吉田、大磯随想・世界と日本、中央公論新社、東京、2015)

²⁷ *Yoshida Shigeru Shokan* (Yoshida Shigeru'nun Mektupları), İşgal Dönemi'nin önemli siyasetçi ve komutanlarına yazmış olduğu mektupları içermektedir. İlk kez 1994 yılında derlenerek basılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Shigeru Yoshida, *Yoshida Shigeru Shokan*, Yoshida Shigeru Kinen Jigyō Zaiden, 1994. (茂吉田、吉田茂書翰、吉田茂記念事業財団、1994)

²⁸ Shigeru Yoshida, *Nihon o Ketteishita Hyakunen*, Chūōkōron- Shinsha, Tokyo, 2013, s.11 (茂吉田、日本を決定した百年、中央公論新社、東京、2013, s.11)

Japonya'yı ve işgal sonrası dönemdeki ekonomik büyüme yaşayan Japonya'yı da nasıl aktardığının bilinmesi gerektiği düşünülmüştür. Yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı bu çalışmada temel kaynak olarak "*Nihon o Ketteishita Hyakunen*" eseri incelenmiştir. Eserin çözümlemesini yaparken, bahsi geçen tarihi olayları ele alarak bu tarihi olayların nasıl aktarıldığından, Yoshida Shigeru'nun anılarından ve yorumlarından yola çıkarak siyasi düşünce yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın tarihi sınırlılıkları eserin içeriğine uygun olarak 1868 -1967 yılları arasındaki dönem olarak belirlenmiştir. Çalışmamız toplamda üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tarihi arka plan olarak Meiji Dönemi (1868-1912), Taishō Dönemi (1912-1926) ve Shōwa Dönemi'ni (1926-1989) ele alarak Japonya'nın siyasi durumunu anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde Japonya'nın modernleşmesi sürecini ele alan Yoshida Shigeru'nun tarihi olayları nasıl aktardığı ve siyasi düşünce yapısı ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise; Yoshida Shigeru'nun gözünden liberalleşme süreci ele alınmıştır. Ayrıca Yoshida'nın hayatı, siyasi kimliği, devlet politikası, işgal dönemi öncesinde ve sonrasında yapmış olduğu görev ve faaliyetleri aktarılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda; Japonca kelimeler Hepburn sistemine göre yazılmış, fakat dilimize yerleşen Tokyo, Kyoto, Samuray gibi yabancı sözcükler dilimizde kabul gördüğü şekliyle yazılmıştır.

I. BÖLÜM

TARİHİ ARKA PLAN

1. MEIJI DÖNEMİ (1868 - 1912)

Meiji Dönemi, Edo (Tokugawa) Dönemi (1603-1868)'nde Çin ve Hollanda ile yapılan kısıtlı ticaret dışında, *shogun*²⁹'ların bilinçli bir politika ile dışarıya kapalı tuttuğu ada toplumundan tüm yapılarıyla modernleştiği bir döneme geçişin başlangıcıdır. Bu başlangıcın ortaya çıkmasını tetikleyen iki önemli neden ileri sürülebilir. Birinci neden, 1853 Meiji Restorasyonu öncesi dönemde, Tokugawa Hanedanlığı tarafından inşa edilen ve *Bakuhan-taisei* (幕藩体制) olarak adlandırılan feodal sistemin giderek etkisini yitirmesidir. İkinci neden, Tokugawa Hanedanlığı'nın ulusal tecrit politikasının sona erdirilmesine yönelik ortaya çıkan ve gittikçe artan dış baskılardır. Üçüncü neden ise; diğer ailelerin durumudur.

Bu dış baskılar ilk olarak Temmuz 1853'te Amerikalı Komodor Mathew Perry'nin, dört savaş gemisiyle Tokyo Körfezine ulaşmasıyla başlar. Amiral Perry, Başkan Fillmore'dan aldığı mektubu kıyıda yetkili birine teslim etmek istemiştir. Amerika'nın isteklerini içeren mektubu teslim ettikten sonra Amiral Perry, bir sonraki yıl daha büyük bir filoyla cevaplarını almak için geleceğini bildirmiştir. Shogunluk, Amerika'nın askeri gücü karşısında direnemeyeceğinin farkındaydı, ancak yabancıların isteklerine boyun eğerse itibarları da zedelenecekti.³⁰

²⁹ Shogun, (将軍) seii- taishōgun'un kısaltılmış halidir. Tam anlamı barbarlara boyun eğdiren büyük generaldir. Japonya'da yüzlerce yıl ikili bir yönetim sistemi mevcuttur: Kyoto'da saltanat süren imparator ve normalde başkent dışında bulunan askeri yönetim. Bu askeri yöneticilerin çoğuna imparator tarafından imparatorun resmi askeri vekili olarak kabul edilen *Shogun* unvanı verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sandy Thompson, **Shogun Japan: Powerpoints in World History**, Social Studies School Service, Amerika, 2005.

³⁰ Charles Holcombe, **Doğu Asya Tarihi - Çin, Japonya, Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, Çev. Muhammed Murtaza Özeren, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016, s. 254

1854 yılı Şubat ayına gelindiğinde, Amiral Perry on savaş gemisiyle dönmüştür. Tokugawa Shogunluğu, Amerikalıların isteklerini kabul etmiş ve aynı yılın Mart ayının 31'inde Amerika'yla Kanagawa Antlaşması'nı (日米和親条約) imzalamıştır. Daha sonra İngiltere, Fransa, Rusya ve Hollanda ile de Ansei Antlaşmaları (安政条約) olarak adlandırılan antlaşmalar imzalanmıştır. 1859'da Edo'da (Shogun kalesinin şehri, günümüz Tokyo'su) yabancıların yerleşmesine izin verilmiştir. Nagasaki, Yokohama, Kobe ve diğer limanlar da yabancılara açılmış, serbest limanlarda ayrıcalık olarak yabancılara yerel kanunlarla yargılanmaması hakkı verilmiştir. İthal ürünlere sabit ve düşük bir vergi oranı belirlenmiştir.³¹

1856 yılında ilk Amerikan Konsolosu Townsend Harris'in Japonya'ya gelmesiyle yapılan görüşmeler neticesinde 1858 yılında ABD - Japonya Dostluk ve Ticaret Anlaşması (日米修好通商条約) imzalanmıştır. Bu anlaşma, daha sonra Batılı devletlerle benzerlerinin imzalandığı ve eşitsiz anlaşmalar olarak da bilinen anlaşmaların ilk örneğidir.³²

Bu gelişmeler iç dinamiklerle birleşerek, Tokugawa Hanedanlığının zayıflamasına ve etkisini giderek yitirmesine neden olmuştur. 1839-1842 yılları arasında gerçekleşen Birinci Afyon Savaşı'nda, Batılı ülkelerin gösterdiği askerî başarılar³³ karşısında Çin'in aciz kalması ve bu olayın Hollandalılar tarafından sunulan ek raporlarla Japonya'da duyulması Japonya'daki düşünürlerin dünya görüşünde köklü bir değişime

³¹ Ishii Susumu, Kazuo Kasahara, Kōta Kodama, Haruo Sasayama ve d., a.g.e., 2000, s. 227 (石井進、一男笠原、幸多児玉、晴生笹山、a.g.e., 2000, s. 227)

³² Kasuo Kasahara, *Shosetsu Nihonshi Kenkyū*, Yamakawa Shuppansha, Tokyo, 1990, s. 314 (一男笠原、詳説日本史研究、山川出版社、東京、1990, s. 314)

³³ 1839-1842 Birinci Afyon Savaşı'nda Çin'in İngiltere'ye mağlup olması, önemli miktarda tazminat ödemesi ve belli başlı ticaret limanları ile Hong Kong'un İngilizlerin yönetimine geçmesi sonucunu doğurmuştur. Afyon Savaşı ile bilgi için bknz. McPherson, Duncan, *The First Opium War: Chinese Expedition 1840-1842*, Parchment Publishing, 2012.

sebepl olmuştur.³⁴ Bu durum, Japonya’da askerî, ekonomik ve idari anlamda daha fazla reform yapılması gereksinimini ortaya çıkarmıştır.³⁵

1863’e gelindiğinde radikaller imparatorluk sarayında denetim sağlamış ve shogunluğa yabancıların kovulması konusunda baskı yapmıştır. O dönemlerde Japonya’da genel bir hareketlilik olmamasına rağmen, Choshu Hanlığının savunma birlikleri gelen yabancı gemilere ateş açmaya başlamıştır. 1864’te İngiltere, Fransa, Hollanda ve Amerika’nın katıldığı bir operasyonla bu savunma kaleleri yok edilmiştir. Tokugawa Japonyası’nın modern silah gücüne karşı savunmasız olduğu anlaşılmıştır. Bu gelişmelerden sonra 19.yüzyıl’da Japonya’da ortaya çıkan yabancıları kovmaya yönelik “İmparatora saygılı ol, barbarları kov”(sonnō-jōi 尊皇王攘夷) sloganından vazgeçilerek, “refah ülke, güçlü ordu” (fukoku kyōhei 富国強兵)³⁶ sloganına geçilmiştir.³⁷

1868 yılına gelindiğinde, yabancıların dış baskılarına karşı Japonya’yı koruyamaması ve Batılı güçlerin modern askerî ve ekonomik yapısı karşısında Japonya’nın zayıf kalması sebebiyle ülkede 1600 yılından beri süregelen feodal sisteme dayalı Tokugawa rejimi ve onun bir parçası olan Shogun ve Samuraylar temelli askeri sınıf hâkimiyetlerini kaybetmiştir.³⁸ 1868 yılında Satsuma bölgesinden gelen samuraylar imparatorluk sarayını ele geçirmiş ve imparatorluğun bir restorasyondan geçeceğini ilan

³⁴ Hollandalılar tarafından sunulan raporlar her yıl belirli zamanda getirilmektedir. Bu nedenle Japonya’nın sıcak gelişmelerden geç haber alması ve Afyon Savaşı’nın shogunluk üzerinde gerginlik yaratması sebebiyle her yıl getirilen yıllık raporların dışında ek rapor uygulamasına başlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Can Erkin, **Geçmişten Günümüze Japonya’dan Türkiye’ye Bakış**, Vadi Yayınları, Ankara, 2004, s.67

³⁵ A. Mete Tuncoku, **Japon Dış Politikası Sistemik ve Bölgesel Aktörlerle İlişkiler**, Nobel Yayınevi, Ankara, 2013, s. 27

³⁶ Çin’in Muhalif Devletler Dönemi’ne dayanan dört harfli bir Çin deyimidir.

³⁷ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 256

³⁸ Murat A. Yülek, **Doğu Asya’nın Politik Ekonomisi**, Japonya, Çin ve Güney Kore’de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji, Kalkınma Tartışmalarında Japon Modelinin Yükselişi, Düşüşü ve Tekrar Yükselişi, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 133

etmiştir. Bu olay İmparator Mutsuhito'nun (1868-1912) dönemine denk gelmiş ancak, döneme aydınlanma anlamına gelen Meiji adı verilmiş ve Meiji Dönemi olarak tarihe geçmiştir.³⁹

1.1 1868 Meiji Restorasyonu

Japonya, yaklaşık 45 yıl süren Meiji Dönemi'nde siyasi, ekonomik, hukuki ve toplumsal alanlarda modernleşmiş ve bir dünya gücü haline gelmiştir. Meiji liderleri, 1868-1890 yılları arasındaki ilk yirmi yıl boyunca iç değişikliklere odaklanarak modernleşme temellerini oluşturmuşlardır. Bu iç değişiklikler, siyasi meselelerde istikrarın sağlanması, birleşmiş yurtiçi yönetiminin sağlamlaştırılması ve hükümet organlarının kuruluşu olarak örneklendirilebilir.⁴⁰

Japon devletinin bu reform dönemindeki ana sloganları *fukoku kyōhei* (refah ülke, güçlü ordu) ve *shokusan kōgyō* (sanayiye geliştir, şirketleri destekle 殖産興業) idi. Bu tür sloganların arasında *obei ni ōikose* (Amerika'yı geç お米に多いこせ) gibi Batıyı yakalama söylemleri de yer alıyordu.⁴¹ Bu düşünceler doğrultusunda, Meiji Dönemi'nde Batılı ülkelerin siyasi, askerî ve ekonomik sistemlerini yerinde öğrenebilmek ve bunları Japonya'da uygulayabilmek için delegeler görevlendirilmiştir. Görevlendirilen bu delegeler yapmış oldukları seyahatlerde, Batının ne kadar uzak ve birçok açıdan Japonya'nın ne kadar önünde olduğuna şaşırarak, Amerika ve Avrupa uluslarının uygarlıklarını ayrıntısıyla gözlemlemişlerdir. Bu delegeler 1873 yılında Japonya'ya döndüklerinde eşitsiz anlaşmaların kaldırılmasına dayalı bir strateji uygulamanın gerektiğini düşünmüşlerdir. Bunun da Japonya'da Batının önemli gördüğü yasal sistem,

³⁹ Fumihiko Gomi, Toshihiko Takano, Yasushi Toriumi, a.g.e., 1998, s. 317 (文彦五味、利彦高埜、靖鳥海、a.g.e., 1998, s. 317)

⁴⁰ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 141

⁴¹ Murat A. Yülek, 2015, a.g.e., s. 134

siyasal yapı, ekonomik yasalar, genel kültür ve uygarlık düzeyi standartlarına ulaşmakla mümkün olabileceğini anlamışlardır.⁴² Japonya'nın bağımsızlığını koruyabilmesi için askerî ve ekonomik açıdan güçlü bir ülke olması gerekiyordu. Aksi takdirde Japonya, Çin'de Afyon Savaşları nedeniyle yaşanan olumsuz gelişmelere maruz kalabilirdi.⁴³

Japonya'nın birçok alanda yapmış olduğu bu dönüşümün arkasındaki en önemli neden, neredeyse yüzyılın sonuna kadar Japonya'nın diplomatik faaliyetlerine hâkim olan eşitsiz anlaşmaları sonlandırma isteğidir. Esenbel, *Japon Modernleşmesi ve Osmanlı eserinde; Meiji halkı ve karar mekanizmaları için askerî güçlenme, ekonomik zenginlik, medeniyet ve aydınlanma olmak üzere dört sloganıyla bilinen reform programının önceliği, antlaşma revizyonu ve sadece antlaşma revizyonuydu.*⁴⁴ diyerek bunu vurgulamaktadır.

1869 yılında daimyōların⁴⁵ sahip oldukları toprakları merkezi hükümete devretmeleri istenmiştir. Bu topraklar imparatora ait olmuş fakat daimyōlar eski mülklerine vali olarak atanmıştır. 1971 yılına gelindiğinde feodal sistem tamamen ortadan kalkmış ve toprak sistemi günümüze kadar gelen siyasi ve idari yapılar olan vilayetlere bölünmüştür.⁴⁶

Feodal sistemin ortadan kalkmasıyla birlikte restorasyonda aktif rol alan samuray sınıfı haklarını kaybetmeye başlamıştır. 1876 yılında samuraylara iki kılıç taşıma yasağı getirilmiş ve maaşlar kaldırılmıştır. Bu dönemde, samurayların haklarını kaybetmesi,

⁴² Janet E. Hunter, **Modern Japonya'nın Doğuşu 1853'ten Günümüze**, Çev. Müfit Günay, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s.39

⁴³ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 28

⁴⁴Selçuk Esenbel, **Japon Modernleşmesi ve Osmanlı-Japonya'nın Türk Dünyası ve İslam Politikaları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 238

⁴⁵ Daimyō: 10. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Japonya'da hüküm sürmüş feodal hükümdarlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.britannica.com/topic/daimyo>

⁴⁶ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 144

hükümetin Kore'nin faaliyetlerine cevapsız kalması gibi nedenlerden dolayı Japonya'da huzursuzluk oluşmuş ve samuray ayaklanmaları yaşanmıştır.⁴⁷

Orduda modernleşmeye gidilmiş ve Batı tarzı güçlü bir silahlı kuvvetler oluşturularak Avrupa üniformaları benimsenmiş, yabancı danışmanlar işe alınmış ve Japonya ordu da Prusya düzenini benimsemiş ve disiplinini örnek almıştır. Japonya daha sonra kendi donanma akademisine, silah deposuna ve denizcilikle ilgili araç gereçlere sahip olmuştur.⁴⁸

Japonya'da siyasi ve askerî yapının modernleşmesinin yanısıra ekonomide de önemli değişimler yaşanmıştır. Ekonomik yapının önemli özelliklerinden olan *zaibatsu* (karteller) ortaya çıkmıştır. 1870'lere gelindiğinde Meiji devlet adamları makina sanayinin ekonomiyi geliştiren önemli bir faktör olduğunu anlamış ve sanayileşme konusunda önemli adımlar atmıştır. Örneğin Tomioka İpek Fabrikası hem iş imkânı sağlaması hem de nasıl yapıldığını göstererek makineleşmeyi teşvik etmesi amacıyla 1872'de hükümet tarafından inşa edilmiştir.⁴⁹ Fakat Japonya'nın endüstrileşme faaliyetlerinde; sermaye yetersizliği, nakil, pazarlama altyapılarının eksikliği ve eşit olmayan anlaşmaların dayattığı düşük ithalat vergisi gibi engellerle karşılaşmıştır. Buna rağmen 1890'larda Japonya, endüstrisinde kimyevi gübre fabrikaları, pamuk dokuma atölyeleri, elektrik endüstrileri, kömür ve çelik fabrikaları, şeker rafinericiliği ve makine aletlerinin üretimi gibi önemli sanayi kuruluşlarını oluşturmuştur.⁵⁰ Ekonomik gelişmelere verilebilecek bir diğer örnekte, 1871-1872'de Yen merkezli yeni standart

⁴⁷1874'te Saga'da, 1876'da Choshu'da ve 1877'de Saigo Takamori yönetimindeki Satsuma'da dikkate değer samuray ayaklanmaları görüldü. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akira Tanaka, **Meiji Ishinkan no Kenkyū**, Hokkaido Daigaku Toshokankoukai, Hokkaido, 1987, s. 47-51. (彰田中、明治維新観の研究、北海道大学図書刊行会、北海道、1987, s.47-51)

⁴⁸ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 168

⁴⁹ Marius B. Jansen, **The Cambridge History of Japan- The Nineteenth Century**, Volume 5, Cambridge University Press, New York, 2008, s. 612

⁵⁰ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 159

para biriminin oluşturulmasıdır. Dahası Amerikan Federal Rezervi model alınarak modern bir bankacılık sistemi kurulmuş ve 1882’de Japon Merkez Bankası açılmıştır.⁵¹

Tarımsal üretimin artması için de düzenlemeler yapılmıştır. Japon ekonomisinin temel kaynağını tarım oluşturmuş ve tarımsal üretimin artması için de düzenlemeler yapılmıştır. 1873’te hükümet tarafından düzenlenen toprak vergisi, hasada göre değil de o toprağa biçilmiş değerin %3’ü olarak tespit edilmiştir. Böylece çiftçi elde ettiği hasatın verimli olmasına bakılmaksızın aynı vergi yüzdesinden sorumlu tutulmuştur.⁵² Hem toprak sahibi olan hem de toprağı kiralayan ve hasadının yarısı ya da daha fazlasını toprağı kiralamaya harcayan çiftçi, aynı vergiden sorumlu olduğu için genellikle maddi açıdan zorlanmıştır. Bu dönemde tarımda makineleşme gelişmediğinden basit tarım aletleri ve insan gücüyle yapılan geleneksel yöntemler kullanılmıştır.⁵³

Meiji Restorasyonu döneminde hukuki düzenlemelere de yer verilmiş ve anayasa oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Bu anayasa, 11 Şubat 1889’da imparator tarafından resmen ilan edilmiştir.⁵⁴ Meiji Anayasası, bir önsöz ile yetmiş altı tüzük içeren yedi bölümden oluşmaktadır.⁵⁵ Siyasi yapının zirvesinde imparator vardı. İmparator, yürütme kararları ve meclis toplanmadığı zaman acil kanunlar çıkarabiliyordu. Bunun dışında, askeri kuvvetlerin en büyük komutanıydı, meclisi toplantıya çağırabiliyor veya erteleyebiliyordu. Savaş ilan ediyor ve barışı sağlayabiliyordu, bütün kanunları uygun görüyor ve kabinenin yönettiği dış meseleleri denetliyordu.⁵⁶

⁵¹ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 265

⁵² E. Herbert Norman, **Japan’s Emergence as a Modern State – Political and Economic Problems of the Meiji Period**, UBC Press, Canada, 2000, s.140

⁵³ E. Herbert Norman, a.g.e., s.156

⁵⁴ Fumihiko Gomi, Toshihiko Takano, Yasushi Toriumi,1998, a.g.e., s. 348 (文彦五味、利彦高埜、靖鳥海、1998, a.g.e., s. 348)

⁵⁵ 1889 Meiji Anayasasının maddeleri için bkz. <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c02.html#s1>

⁵⁶ Marius B. Jansen, 2008, a.g.e., s. 664

Meiji Restorasyonu'nda eğitim sisteminin batı tarzı modernleştirilmesi amacıyla 1871 yılında Eğitim Bakanlığı oluşturulmuş ve ülke geneline yayılan eğitim programı başlatılmıştır. Bu dönemde birçok okul açılarak öğretmenler yetiştirilmiştir. Ayrıca, Batılı ülkelerin eğitimcilerinden yararlanılarak Batılı ve Japonca konuları içeren müfredat hazırlanmıştır. 1877'de, tek bir fakülte oluşturacak şekilde birleşen ve temeli shogun okullarına dayanan Tokyo İmparatorluk Üniversitesi kurulmuştur.⁵⁷ 1890'da "Eğitim Üzerine İmparatorluk Fermanı (教育勅語)" yayınlanmıştır.⁵⁸ 1907 yılında altı senelik karma bir eğitim zorunlu hale gelmiştir.⁵⁹

Restorasyon toplumsal ve kültürel yapıda da köklü değişikliklere sebep olmuştur. 1870'de halkın soyadı sahibi olmasına izin verilmesi, 1871'de halka at sürebilme, istedikleri yere gidebilme ve samuraylarla evlenebilme hakkı verilmesi, 1873'te yedi günlük bir hafta ve pazar tatili ile miladi takvim uygulamasına geçilmesi ilk akla gelen değişikliklerdir.⁶⁰ Restorasyon döneminin kültürel yapısında doğu ve batının öğeleri birlikte kullanılmış ya da Japon tarzı yeniden yorumlanmıştır. Dönemin resimlerinde görülen samuray kıyafeti üzerinde melon şapka giymiş erkekler, Batı tarzı saç stili yapmış kimonolu genç kızlar buna örnek gösterilebilir.⁶¹

Meiji Dönemi'nde yaşanan yeniden yapılanma ile siyasi, ekonomik, askeri, toplumsal ve kültürel birçok ulusal alanlarda modernleşen Japonya bir dünya gücü olmuş

⁵⁷ Yasuko Kouno, **Nihon no Rekishi 24**, Sengo to Koudoseichō no Shūen, Koudansha, Tokyo, 2002, s. 269 (康子河野、日本の歴史24、戦後と高度成長の終焉、講談社、東京、2002, s.269)

⁵⁸ İmparatorluk Fermanı Japon eğitim sisteminde ahlaklı olmayı, toplumsal uyumu ve sadakati vurguluyordu. Bu ferman öğrencileri "acil durumda kendilerini cesurca devlete feda etmelerini ve böylelikle cennetin dünyadaki temsilcisi olan imparatorluk tahtının geleceğini korumaya" davet ediyordu. Japon öğrencilerin imparatorun resmi önünde eğilmeleri ve "Eğitim Fermanını" tekrar ve tekrar dinlemeleri isteniyordu. Ayrıntılı bilgi için bkz. David J. Ju, **Japan: A Documentary History**, Vol. 2, Routledge, İngiltere, 1996

⁵⁹ Kasuo Kasahara, 1990, a.g.e., s. 368 (一男笠原, 1990, s. 368)

⁶⁰ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 260

⁶¹ Selçuk Esenbel, 2012, a.g.e., s. 168

ve toprak genişletmek için girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler doğrultusunda, ilki Çin (1894-1895), ikincisi ise Rusya (1904-1905) ile savaşa girmiştir. Bu savaşların sonunda Japonya, sömürgeler ve imtiyazlar elde ederek 1910'da Kore'yi topraklarına katmıştır. 1911 yılının sonunda, Restorasyonun en önemli amacı olan eşit olmayan bütün anlaşmalara son verilmiştir. Sonunda, 1912'de İmparator Meiji'nin altmış yaşında ölmesiyle İmparator Yoshihito tahta çıkmış ve 1912 yılında yeni bir dönem olan Taishō Dönemi başlamıştır.

1.2 1894-95 Çin-Japon Savaşı

Meiji Dönemi'nde modernleşme faaliyetleri sürerken, Japonya'da güçlü bir anakara oluşturma politikasında ortaya çıkmıştır. Rusya'nın Sibiry'a'yı geçip doğuya doğru ilerlemesi korku uyandırmış ve ordu Kamchatka Yarımadası'nın ve Sahalin Adası'nın alınmasını savunmuştur. Donanma ise; Tayvan, Kore, Mançurya ve Filipinler'in ele geçirilmesini savunmuştur. Yenilenmenin başlamasından sonra en önemli konu iç işlerini planlamak olmasına rağmen, eşzamanlı bir askeri büyüme ile Japonya'yı çevreleyen adalar ve Asya ana kıtası dâhil, toprakların ele geçirilme politikası ortaya çıkmıştır.⁶²

19. yüzyılın ilk yarısında, Kore, Japonya'ya göre zayıf bir ülke olup daha çok Çin'e bağlıydı. Meiji liderlerinin ilk ilkesi (1868-1876), Kore'de bağımsızlık ve hükümdarlık gerçeğini yerleştirmek ve böylece Çin'in iddia ettiği üstünlüğü yok etmektir. 1874'te Kore yarı egemen bir devletin belirsizliği içinde, Japonya'dan bir elçi ağırlamayı ve karşılığında da başka bir elçi göndermeyi kabul etmiş fakat imparator ile görüşmesine izin verilmemiştir. Bu olayları takip eden sonraki yıllarda başkent Seul'un yukarı kısımlarına yerleşen ve Han Nehri'nin girişini gözetleyen bir hücum bot ateşlenmiştir.

⁶² Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 167

1874 ve 1875 yıllarında Japon donanma gücünün gösterilerinden sonra Koreliler 1876 yılının Şubat ayında Kanagawa Anlaşması'nı imzalamaktan korkmuşlardır. Bu gelişmeler sonrasında, zaten Japonların yaşadığı Pusan'ın dışında iki liman daha Japon ticaretine açılmış ve Japonya için dokunulmazlık imtiyazları doğmuştur.⁶³

Çin, gelişen Japonya'nın Kore meselelerindeki rolünü kabul etmeyi reddetmiştir. Sonraki on yıllık dönemde (1876-1885), Çin ile Japonya arasında soğuk bir savaş başlamıştır. Çin, 1882'de saraya saldırı düzenlemiş ve Japonya elçiliği zarar görmüştür. Bunun üzerine Japonya tazminat isteyerek bir özür heyeti talep etmiştir. Böylece yeni imtiyazlar koparmış ve başkente bir ordu yerleştirmiştir. Çin de Kore'yi siyasi etki alanında tutabilmek için daha faal mücadele etmiştir.⁶⁴

Çin birlikleri de aynı şekilde çoğalmış ve Japon bölükleriyle yaşanan çatışmalar artmıştır. Japonya'nın ilk Başbakanı olan Ito Hirobumi (1841-1909), Kore'de çatışan Asya çıkarlarını barış içinde çözmek için Çin'e gönderilmiştir. 1885 yılında bir Sino-Japon Anlaşması imzalanmıştır.⁶⁵ Fakat sonraki on yıllık dönemde (1885-1895) daha fazla Batılı güç Kore meselelerine dâhil olmuş ancak asıl mücadele Asya'nın iki başkarakteri arasında yaşanmıştır. Japonya, Kore'de konumunu muhafaza etmeye kararlı olduğu için Çin ile imzalanan ateşkes uzun sürmemiştir.

1894'ün baharında Kore Yarımadası'nda büyük bir isyan çıkmıştır. Hükümetin devrilmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalan Kore yönetimi, isyanın bastırılması için Çin askerî birliklerinden yardım isteme kararı almıştır. Japonya ise, Kore hükümetinin bu girişimine yarımada üzerinde Çin'in etkisinin artacağı endişesiyle kendi ordusunu göndererek karşılık vermiştir. İsyanın durdurulmasının ardından Japonya, Çin ile ilişkilerini kesmesi için Kore hükümetine baskı yapmıştır. Bu gelişmelerle ilişkilerin

⁶³ Milton W. Meyer, **Japan A Concise History**, Rowman&Littlefield, İngiltere, 2009, s.169

⁶⁴ Milton W. Meyer, a.g.e., s. 170

⁶⁵ Bu anlaşma ile, iki ülke de birliklerini geri çekmeye söz vermiştir. Herhangi bir taraf karışıklığı bastırmak için birliğini göndermek isterse, bunu söz konusu diğer güce bildirmek zorunda olacaktır.

gerilmiş ve Çin yönetimi ile Japonya arasında bir savaş patlak vermiştir. Savaş yaklaşık sekiz ay sürmüştür. Çin yönetimi Japonya karşısında mağlup olmayı beklemiyordu. Savaşın ardından Nisan 1895’de iki ülke arasında Shimonoseki Barış Antlaşması (下関条約) imzalanmıştır.⁶⁶

Çin, 1895 yılının Nisan ayında Shimonoseki Anlaşması’nın (下関条約) esas şartlarında, Kore’nin bağımsızlığını kabul etmiştir. Japonya’ya Liaodong Yarımadası’nı, Tayvan’ı ve Batı Tayvan’ın yirmi beş mil ötesinde bulunan küçük bir adalar grubu olan Pescadores’i vermiştir. Çin de tazminat ödemiş, dört yeni anlaşmaya imza atmış ve limanları açarak yeni bir ticaret antlaşması sözü vermiştir. Japon birlikleri Tayvan’ı işgal etmiş ve 1895 yılının Ekim ayında Japon bir generalin yönetiminde Kore yarımadası rahatlamaya başlamış, sonraki yıl sivil bir idare görevlendirilmiş ve Kore yarımadası, Japonya İmparatorluğu’nu bütünleyen bir parça olmuştur.⁶⁷

Bu savaş ile Japonya’nın modern biçimde yenilenmiş silahlı kuvvetleri önemli bir zafer kazanmıştır. Japonya ilk sömürgelerini elde etmiş ve Doğu Asya’da dikkate alınması gereken bir güç olduğunu göstermiştir. Batılılar bu savaşın Çin’in zaferi ile sonuçlanacağını düşünürken, Japonya’nın zaferi karşısında şaşkınlığa uğramıştır. Amerika ve Avrupa için ilk kez beyaz olmayan bir rakip olasılığı ortaya çıkmıştır.⁶⁸

Fakat Japonlar, Liaodong Yarımadası’nı korumayı başaramamışlardır. Anlaşmayı imzaladıktan altmış gün sonra; Almanya, Rusya ve Fransa’nın oluşturduğu üçlü ittifak tarafından Japonya’nın Çin’de elde ettiği hakları iade etmesini istemişlerdir. Bu Batılı güçlerin iddiasına göre; Japonya’nın varlığı Pekin ve Kore’nin bağımsızlığı için bir tehdit oluşturuyordu. Japonya, tarihte Üçlü Müdahale olarak bilinen bu hareketin üstü kapalı bir tehdit olduğunu farkına varmıştır ancak üç Avrupalı devlete karşı çıkacak güce sahip

⁶⁶ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 31

⁶⁷ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 171

⁶⁸ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s.43

değildi. Bunun üzerine Japonya Çin'den bir tazminat daha aldıktan sonra bu üçlü müdahaleye itaat ederek Asya ana kıtasından çekilmiştir.⁶⁹

Japonya dünya siyasetinde anakarada egemen olma politikasını destekleyebilecek bir müttefik arayışına girerek, İngiltere ile 1902 yılında bir ittifak anlaşması imzalamıştır. İttifak anlaşmasının maddelerine göre, Japonya'nın Çin ve Kore'deki çıkarları İngiltere tarafından, İngiltere'nin Çin'deki çıkarları da Japonya tarafından karşılıklı olarak tanınacaktı.⁷⁰

Japonya, Çin'e karşı zafer kazanmış olmasına rağmen Çin'i nüfuz altında tutması zordu. Çünkü bunun için iki temel engel vardı. İlki, bu tür ayrıcalıkların ancak diğer güçlerin onayı ile garantiye alınabilmesiydi. Bu durum Üçlü Müdahalede açıkça görülmüştür. İkinci engel ise; Çin'in bizzat yapısı, ülkenin coğrafi büyüklüğü, geleneksel iş görme tarzı, hepsinden öte de ülkedeki uyumsuzluktur.⁷¹

1.3 1904-05 Rus-Japon Savaşı

Japonya'nın sınırlarını paylaştığı büyük güç Çarlık Rusyası olmuştur. Meiji modernleşmesi öncesinde Japonya'nın kapılarının dış dünyaya kapalı olması ve Rusya için bir tehdit oluşturmaması sebebiyle aralarında herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Modernleşme sonrasındaki ilişkiler de ise, diğer güçlerle olduğu gibi eşit olmayan anlaşmalar üzerine olmuştur.

1875 Mayıs'ında Japonya'nın Kuzeydoğu'dan Hokkaido kıyısına uzanan Kuril Takım Adaları karşılığında Rusya'nın Sahalin Adası üzerindeki egemenliğini kabul etmesiyle Saint Petersburg Antlaşması yapılmıştır. Ancak, 1880'lerin sonuna doğru Japonya'nın Asya üzerindeki çıkarları artmış, Kore ve Mançurya'da hak iddiasına yönelik

⁶⁹ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 172

⁷⁰ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 32

⁷¹ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s.75

saldırıları, genişlemekte olan Rusya İmparatorluğu'yla bir çatışmaya sebep olmuştur. Her iki ülke de Kuzeydoğu Asya'nın bu bölgelerinde ulusal güvenlik için önemli çıkarları, sosyal ve ekonomik hakları olduğu iddiasında olup aynı bölgede nüfuzunu genişletmek istemiştir.⁷²

1895 ile 1904 yılları arasında hem Mançurya'da hem de Kore'de Rus menfaatleri artmıştır. 1896'da St. Petersburg'da Çar II. Nikolas'ı taçlandırma kutlamaları sırasında, Çin ile on beş senelik Li Lobanov Anlaşması'nı imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre; Ruslar Çin'i diğer devletlere karşı koruyacaktı. Buna karşılık Çin de Rusya'ya, Vladivostok'a giden kestirme bir yol sağlaması için Kuzey Mançurya'dan geçecek olan Çin Doğu Demiryolu'nu inşa etme hakkını verecekti. Çünkü Çin, Japon çıkarlarına denge sağlamak için, Rusya'nın desteğine önem vermiştir.⁷³ O dönem, savaştan kaçınan Japonya'da, Rusya'nın faaliyetlerini engellemek için üç farklı görüş mevcuttur. İlki; İngilizlerle ittifak kurmaktı çünkü İngiltere de Japonya gibi Ruslar tarafından tehdit ediliyordu. İkincisi; Japonya'yı sömürecek Batılı güçlerden ziyade Avrupalılarla sorun yaşayan Çin ve Kore ile ittifak kurmaktı. Japon devlet adamlarının o dönemki düşünceleri, Çin ile Kore'nin Japonya liderliğinde Pan-Asya veya Asya Birliği hareketi şeklinde birleşmesiydi. Üçüncü görüş ise; Rusya ile uzlaşmaya çalışmaktır. Sonuç olarak üçüncü görüş geçerli olmuştur.

1896'da Yamagata Aritomo (1838-1922) Kore'nin otuz sekizinci paralelde bölünmesini teklif etmiştir. Ruslar bu teklifi kabul etmemişlerdir. Fakat aynı yıl Yamagata, Rus dışişleri bakanı ile Kore konusunda Yamagata-Lobanov Antlaşmasını imzalamıştır. Fakat bu anlaşma uzun sürmemiş ve 1898'de Japon dışişleri bakanı Tokyo'da Rus elçiliğiyle Kore'nin içişlerinde iki gücün de müdahalesinin yasaklandığını açıklayan Nishi Rosen Antlaşmasını imzalamıştır. Bu arada Ruslar, Kuzey Çin'e ve

⁷² Janet E. Hunter, a.g.e., s.43

⁷³ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 172

Mançurya'ya ilerlemişlerdir. 1898'de, Rusya imtiyazları artarak, Güney Mançurya'da Lushun Dalian ya da Luda'nın (Dairen) bulunduğu Liaodong Yarımadası'nı Çin'den kiralama haklarını almıştır. Bunun yanı sıra, Çin Doğu Demiryolu'ndan çıkacak ve güneyde Lushun'a doğru Mançurya'yı kesecek olan bir demiryolu kolunu inşa etme hakkını almıştır. Dahası Ruslar, Lushun'da bir donanma üssü kurmuş ve tehdit oluşturacak şekilde Pekin'e yaklaşmışlardır. Batılılara karşı çıkan Boxer Ayaklanmasında⁷⁴ Ruslar isyanı bastırmak için Çin'in başkentine yürüyen uluslararası bir seferi güce katılmışlardır. Rus birlikler, ayaklanmanın bastırılmasından sonra 1902'ye kadar Kuzey Çin'de ve Mançurya'da kalmaya devam etmişlerdir. Daha önceden Rusya ile ittifak kurmanın gerektiğini savunan Japon devlet adamları, Rusya ile anlaşmanın mümkün olmayacağını anlayarak İngiltere ile uzlaşma fikrini desteklemeye başlamış ve İngilizler de Japonya'yı Asya'da Rusya'yı dengeleyen bir ülke olarak düşünmüşlerdir.⁷⁵

İngiltere ile imzalanan ittifaka rağmen 1903 ve 1904'te Japonlar, Kore ile ilgili olarak Rusya'ya yaklaşma çabalarına devam etmişlerdir. Kore'de Japonya bölgesine karşılık, Mançurya'da Rusya bölgesini teklif etmişlerdir. Fakat Ruslar ile bu konuda uzlaşmamışlardır. Rusya ile görüşmeler 6 Şubat 1904'te kesilmiş ve dört gün sonra savaş ilan edilmiştir. Port Arthur Limanı'na sürpriz bir Japon saldırısı yapılarak resmen savaş ilan edilmiştir. Bu limanda iki Rus savaş gemisi ve bir kruvazörü, torpidolarla vurulmuştur. Japonlar bu savaşta ilk başta bazı zaferler kazansa da hiçbiri kesin sonuca götürmemiştir. Savaşın Japonya'ya maliyeti çok büyük olmuştur. 81.455 Japon ölmüş ve karşılanması gereken muazzam bir borç oluşmuştur. Rusya'nın da ağır kayıpları vermiş ama savaşmaya devam etmiştir. Japon komutanlar savaşı hemen bitirmek istemiş ve Japonların, 27 Mayıs 1905'te Tsushima'daki deniz zaferinden sonra barış görüşmeleri

⁷⁴1899 yılında başlayan ve 1901 yılına kadar süren Çinlilerin Avrupalı sömürgecileri kovmak için başlattığı harekettir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Victor Purcell, **The Boxer Uprising: A Background Study**, Cambridge University Press, İngiltere, 2010.

⁷⁵ Milton W. Meyer, a.g.e., s. 173

için bir fırsat doğmuştur. On bir savaş gemisinden oluşan Rus Baltık filosu uzun yol kat ederek Ruslara yardıma gelmiş ancak Japonya ile Kore arasında yer alan Tsushima adası yakınlarında beş gemilik bir Japon filosu tarafından yolu kesilmiştir. Japonlar, “T kesişimi” (*crossing the T*) denilen ve gemideki bütün büyük topları ateşlemeyi mümkün kılan klasik savaş taktiğini uygulamışlardır. Bu manevrada Ruslar gemilerinin sadece bazı toplarını kullanabilmişlerdir. Kırk beş dakikada Rus filosu imha edilmiş, Japonların ise sadece küçük kayıplar vermiştir.⁷⁶

Ekonomik ve askeri güç olarak büyük kaynaklara sahip olan Rusya’da devrim tehdidinin olması ve Japonya’nın mücadeleye devam edebilmesi için gerekli kaynaklarının azalması sebebiyle anlaşma yoluna gidilmiştir.⁷⁷ 1905 yılında, ABD devlet başkanı Theodore Roosevelt’in arabuluculuğu⁷⁸ ile Rusya ve Japonya arasında Portsmouth Barış Antlaşması (ポーツマス条約) imzalanmıştır. Antlaşmaya göre; Japonya’nın Kore’deki üstünlüğü kabul edilmiştir. Hem Japonya hem de Rusya Mançurya’daki askerî birliklerini geri çekmiştir. Japonya Liaotung Yarımadası’nı kiralama ve Changhun ile Ryuushun arasındaki Güney Mançurya demiryolu hattını kontrol haklarını elde etmiştir. Ayrıca Japonya Sahalin Adası’nın Güney kısmını da ilhak etmiştir. ABD’nin isteği üzerine Japonya hükümeti Rusya’dan savaş tazminatı almamıştır. Bu durum, zaten savaştan yeni çıkan ve ekonomisini kalkındırmaya çalışan Japonya üzerinde ağır bir maddi etki bırakmıştır.⁷⁹

Yapılan bu anlaşma sonrası Japonların 1905’te Çin ile imzaladıkları Pekin Anlaşması da, Güney Mançurya’daki Portsmouth tavizlerini doğrulamıştır. 1906’da

⁷⁶ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 283

⁷⁷ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s.47

⁷⁸ ABD devlet başkanı Theodore Roosevelt bu eylemi gerçekleştirmesiyle Nobel Barış Ödülü kazanmıştır.

⁷⁹ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 34

Japonya, Güney Mançurya demiryolunu açmıştır. Bu demiryolu, Japonya'nın o bölgeye girmesi için temel araç teşkil etmiştir.⁸⁰

Japonya sadece demiryolunu değil, aynı zamanda madenleri, otelleri, okulları, hastaneleri, gemileri ve Çinliler arasında Guandong (Kwantung) olarak bilinen Güney Mançurya'da geniş demiryolu bölgesinde araştırma enstitülerini de işletmiştir. Güvenliği sağlamak için birlikler yerleştirilmiş ve yıllar sonra bu birlikler sayıca artmış ve sonunda Guandong Ordusu (關東軍) olarak tanımlanmıştır. Bir genel vali, kiralanmış bölgeleri idare etmiştir. Lushun güçlü bir donanma üssü olmuş ve yanındaki serbest Dalian Limanı'nda Çin'li bir memur, Japon himayesi altında gümrük vergilerini toplamıştır. 1895'te Üçlü Müdahale tarafından Mançurya'da elde ettikleri haklardan vazgeçmek zorunda kalan Japonlar, 1905'te daha kalıcı ayrıcalıklar elde etmişlerdir.⁸¹

Rus-Japon ilişkilerindeki uzlaşma, 1907-1916 yılları arasında iki ülkenin Doğu Asya bölgesindeki hak ve çıkarlarının paylaşılmasını kapsayan bir dizi anlaşmada görülmüştür. 1917'de Çarlık yönetiminin devrilmesiyle anlaşmalardan feragat edilmiş ve Japonya Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesine karşı müdahale eden uluslardan biri olmuştur.⁸²

1.4 1910 Kore'nin İlhakı

1871'den itibaren Japonya hükümetinin, Kore Yarımadasını kendi yönetimi altına alma yönünde pek çok çabası olmuştur, ancak bu tek taraflı adımlar egemenlik iddiasında olan Çin tarafından şiddetle reddedilmiştir. Japonya, en yakın komşusu olan Kore'nin topraklarına uzun süredir sahip olmak istemiş, ancak Tokugawa Dönemi'nde bu isteğini askıya almıştır. Kore, Çin yörüngesinde yarı bağımsız bir krallık olarak kalmıştır.⁸³

⁸⁰ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 174

⁸¹ Milton W. Meyer, a.g.e., s. 175

⁸² Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 48

⁸³ Janet E. Hunter, a.g.e., s.70

Rus-Japon Savaşı'nın ardından imzalanan Portsmouth Anlaşması ile Japonların Kore'deki önemli çıkarları kabul edilmiştir. Savaşın başında Kore yönetimi tarafsız kalmaya çabalamış ancak Koreliler bu anlaşma ile Japonların danışmanlarını kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu danışmanlar Kore kabinesinin verdiği kararları onama gücüne sahiptir. Ito Hirobumi Japonya'nın Kore'deki ilk genel sorumlusu olarak atanmıştır.⁸⁴

1905 yılında Kore hükümetiyle bir dizi anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmalar çerçevesinde Japon devleti, Kore'nin yasal koruyuculuğunu üstlenip bir anlamda bu ülkenin dış politika serbestliğini kısıtlamıştır. 1907 Lahey Barış Konferansı'nda alınan kararlarda, Japon devletinin Kore üzerinde uygulamaya çalıştığı politikaların önlenmesinde etkili olamamıştır.⁸⁵

Ito Hirobumi, reformlar başlatmıştır fakat modernleşmenin ağır şartlarından şikâyet ettiği için Kore kralını tahttan feragat etmeye zorlamıştır. 1907'de yeni bir Japon-Kore anlaşması ile devletin bütün önemli işleri, resmî buluşmaları, işten çıkarmaları ve bütün kanunların idaresi Japonların yönetimine geçmiştir. Kore ordusu dağılmış, Japon birlikleri buraya yerleşmiş ve hükümet bir Japon generalinin emrine verilmiştir. Japon dilinin öğrenilmesi, Koreliler için zorunlu olmuştur. Bazı Koreliler işgücü sağlamak için Güney Sahalin'e veya Japon ana adalarına gönderilmişlerdir. Japonya'ya karşı duyulan nefret, ülkedeki Koreliler arasında yayılmış fakat askeri denetim nedeniyle Japonlara karşı çıkamamışlardır.⁸⁶

Politik eylem yasaklanmış ve her düzeydeki yönetsel faaliyetlerde Korelilere ikinci sınıf muamele yapılmıştır. Genel huzur ve bazı refah önlemlerine karşın çoğu kez Korelilerin sahip oldukları topraklara ve mülklere Japonlar tarafından el konulmuş, yoksulluk ve evsizlik artmıştır. Giderek kültürel Japonlaşma programı dayatılmıştır.⁸⁷

⁸⁴ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 284

⁸⁵ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 34

⁸⁶ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 175

⁸⁷ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 81

Kore'deki Japon varlığı 1900 ile 1910 yılları arasında on katına çıkmıştır. Güney liman kenti Pusan'da Japon nüfusu artmış ve Japon mahalleleri kurulmuştur. Kore'nin himaye altına alınmasından yıllar sonra Japonya, Kore'de modern bankacılık hizmeti ile yol sistemi kurmaya başlamıştır. Bunlar, Japonların Kore yönetimine verdikleri ödeneklerle yapılmıştır. Böylece Koreliler Japonlara ağır şekilde borçlanmışlardır. Ito Hirobumi'nin bir Kore milliyetçisi tarafından suikaste kurban gitmesi ile birlikte bu borçlar da bahane edilerek Japonya Kore'yi 1910'da açıkça sömürgesi olarak ilhak etmiştir.⁸⁸

1910'dan 1920'ye kadar sahibinin Koreli olduğu hiçbir gazeteye basım izni verilmemiştir. Korelilerin siyasi görüşmeleri ve halk toplantıları yasaklanmıştır. Sömürgeci ekonomi politikasında esas olarak hammadde sömürüsüne ve tarıma odaklanılmıştır. 1 Mart 1919'da Kore baskısı büyük bir protestoya sebep olmuştur. Japon sömürge yönetimi, bu gösterileri çok sert şekilde bastırmış. Ancak yönetim Korelilere daha yumuşak davranmaya başlayarak Korelilere dönük bazı reformlar yapmışlardır. Bu reformlarda; yeni iş kurmak için artık devlet onayına ihtiyaç kalmamıştır. Askeri polis yerini her daim kılıç taşımayan sivillere devretmiştir. Sansür gevşetilmiş, Korece gazete ile dergilerin basımı artmıştır. Ancak polis gücü dışarıdan yumuşatılmış gibi görülse de sayıları artırılmıştır.⁸⁹

⁸⁸ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 284

⁸⁹ Charles Holcombe, a.g.e., s. 285

2. TAISHŌ DÖNEMİ (1912-1926)

2.1 1914-18 I. Dünya Savaşı ve Japonya

1912’de, İmparator Meiji’nin ölümünden sonra, oğlu Yoshihito tahta çıkmış ve Taishō Dönemi başlamıştır. 1926’ya kadar süren Taishō Dönemi, o dönemde ortaya çıkan özgürlük düşüncesi nedeniyle Taishō Demokrasisi olarak adlandırılmıştır. Yeni imparatorun tahta geçmesiyle birlikte Saionji Kinmochi (1849-1940) ve Taro Katsura’nın (1848-1913) değişimli başkanlıkları da sona ermiştir. Bu devirler, 1913’te meclis binasını çevreleyen ve *genro* (Japon oligarşisi) yönetiminin bitmesini talep eden çetelerin ayaklanmasıyla son bulmuştur.

Ardından Yamamoto Gombei (1852-1933) adında bir amiral, başbakan olarak atandı ama donanma gemi inşasıyla ilgili maddi skandallara karışınca meclis, bütçeyi onaylamayı reddetmiş ve başbakan görevden çekilmiştir. 1914’te Ōkuma Shigenobu (1838-1922), yeni koalisyon partisi Kenseikai’nin başkanlığı görevini üstlenmiştir. Daha önce temsili hükümetin bir destekçisi olan ve yaşı ilerleyen aristokrat Ōkuma Shigenobu büyük oranda milliyetçiliği desteklemiştir. Buna, Çin’den istenen “Yirmi Bir Talep” dâhildir. Bu hareket, askerî kanadın diplomaside güçlenmesiyle sonuçlanmıştır. Ōkuma, iki yıl görev başında kaldıktan sonra, Kore’de bir general olan Mareşal Terauchi Masatake⁹⁰ onun yerine geçmiştir. Onun döneminde yurtiçi savaş sorunları, fırsatçılık, yükselen fiyatlar ve pirincin pahalılığı yüzünden geniş çapta ayaklanmalar yaşanmıştır.⁹¹

Japonya’da Taishō Demokrasisi yerini yükselen aşırı milliyetçi militarizme devretmiştir. Japon ekonomisi şaşkıncu bir şekilde Büyük Buhran’ı üzerinden atmıştır. Böylece Ağustos 1914’de Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla, Japon hükümeti Almanya’ya bir nota vererek Çin denizindeki donanmasını geri çekmesini ve Kiao-Cheou bölgesini boşaltmasını talep etmiştir. Alman hükümetinin bu notaya yanıt vermemesi

⁹⁰ Japon asker ve devlet adamıdır.

⁹¹ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 179

Japonya için savaş nedeni olmuş, 23 Ağustos 1914'de Almanya'ya savaş ilan edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda Japonya'nın ilgi alanı Asya Pasifik bölgesi ile sınırlı kalmış ve Japonya'yı asıl ilgilendiren mesele, ekonomik alt yapısını ve bölge üzerindeki nüfuzunu arttırabilme çabasından ibarettir.⁹²

1915'in Ocak ayında Japonya, Çin yönetimine kendi lehine bir takım siyasi, ekonomik ve askerî ayrıcalıklar içeren “Yirmi Bir Talep” başlıklı bir nota vermiştir. Bu notanın içeriği kısaca şu şekildedir: Japonya'nın Shantung Yarımadası'na yerleşmesi Çin hükümeti tarafından kabul edilecektir. Güney Mançurya ile Moğolistan'da Japonya'ya ekonomik ayrıcalıklar tanınacaktır. Çin'in bağımsızlığı Çin hükümetiyle birlikte savunulacaktır. Çin kıyıları boyunca uzanan liman, koy ve adaların başka bir ülkeye kiralanması yasaklanacaktır. Çin hükümetinin siyasi, iktisadi, idari ve askerî konularda Japon danışmanlardan yararlanması zorunlu olacaktır. Tayvan Adası'nın karşısında bulunan Fukien eyaletinde, Çin hükümetinin teşebbüs edeceği her türlü iktisadi ve ticari işletmelerde yabancı sermayeye gerek duyulursa öncelikle Japonya'ya danışılacaktır.⁹³

Japon hükümetinin Çin'e gizli olarak dayattığı bu talepler, Çin yönetimi tarafından dünya kamuoyuna açıklanmış fakat Japonya Mayıs 1915'te Çin'e verdiği bir ultimatomla bu taleplerin kabulünü istemiştir. Çin bu talepleri kabul etmek zorunda kalmış ve 25 Mayıs 1915'te Çin bu talepleri kabul etmek zorunda kalmıştır.⁹⁴

Japonya, Şubat 1917'de İngiltere ve Mart 1917'de Fransa ile yaptığı antlaşmalarla, Shantung üzerindeki taleplerinin ve Pasifik bölgesinde Almanya'nın işgal ettiği adaların Japonya'ya ait olduğunu bu iki Avrupa devletinin kabul etmesini sağlamıştır. Kasım 1917'de ise, ABD Dışişleri Bakanı Robert Lansing ile Japonya'nın Washington Büyükelçisi Viskont Kikujiro Ishii arasında imzalanan anlaşmaya göre; Japonya'nın

⁹² Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 295

⁹³ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 36

⁹⁴ Hakan Gönen, **Modern Japonya'nın Ulusal Güvenlik Arayışı–Soğuk Savaş Dönemi Japonya-ABD İttifak Diplomasisi**, Alp Yayınevi, Ankara, 2007, s. 46

Çin'deki menfaatlerinin ABD tarafından kabul edildiği belirtilmiştir. Buna karşılık Japonya da, ABD'nin Çin'deki "Açık Kapı" politikasını ihlal etmeyeceğini belirtmiştir. Bu anlaşma ile her iki ülke de Çin'in bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü zarar vermeye yönelik amaçları olmadığını beyan etmişlerdir.⁹⁵

Sonuç olarak Japonya, savaşa girerek fazla çatışma yaşamadan önemli bir kazanım elde etmiş ve uluslararası platformda konumunu sağlamlaştırmıştır. Japonya'nın resmen savaşa girmesi, 1919 Paris Barış Konferansı'nda Fransa, İngiltere ve ABD ile eşit oranda oya sahip olarak galip devletlerin yanında yer alma imkânı sağlamıştır. Böylece, Milletler Cemiyeti'ne katılma olanağı elde etmiştir.⁹⁶

Çin, Japonya'nın elde ettiği ayrıcalıklara onay vermemesine rağmen, Japonya Çin'deki eski Alman çıkarlarıyla ödüllendirilmiştir. Japonya, Alman Pasifik Adalarını Milletler Cemiyeti kontrolü altında elinde tutmaya devam etmiştir. 1919'a gelindiğinde Japonya dünyanın en güçlü ülkelerinden birisi olma konumunu resmen elde etmiştir.⁹⁷

1919 Versay Konferansı kararı ile Shangdong'un Japonya'ya sunulması, Pekin'deki 4 Mayıs Hareketi'nin milliyetçi patlamasını sebep olmuştur. Çin'de Japon karşıtı eylemlerin temelinde "Yirmi bir talep" etkileyici unsur olup Çinli öğrencilerin Japonya'dan toplu olarak çıkmasına sebep olmuştur. Japonların Çin'e karşı olan tutumlarına yönelik yaygın muhalefetin yanı sıra, Japonya'nın Çin'deki ekonomi politikalarına ve orada iş yapan Japon firmalarına yönelik düşmanlık 1920 yılı içinde Japon ürünlerine boykota ve Japon karşıtı gösterilere neden olmuştur ve gösteriler geniş destek bulmuştur.⁹⁸

⁹⁵ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 37

⁹⁶ Hakan Gönen, 2007, a.g.e., s. 47

⁹⁷ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 51

⁹⁸ Janet E. Hunter, a.g.e., s. 85

3. SHŌWA DÖNEMİ (1926-1989)

3.1 1931 Mançurya Olayı

Shōwa Dönemi 25 Aralık 1926 yılında İmparator Hirohito'nun tahta çıkmasıyla başlamıştır. Mançurya'nın yeraltı kaynakları açısından zengin olması 19. Yüzyılın sonlarından beri Japonya'nın gözünü buraya dikmesine sebep olmuştur. 1904-1905 Rus-Japon savaşı sonrası Mançurya'ya yerleşen Japonya, ekonomik çıkarlarını bu bölgeyle bütünleştirmeye başlamıştır. Ekonomik kontrolü elinde tutmak için de demiryolu yapımı ve işletmeciliğine başvurmuştur. Böylelikle Güney Mançurya Demiryolu şirketini kurmuş ve bu şirket Japonya'nın burada nüfuzunu arttırmasında birincil derecede rol oynamıştır.⁹⁹

Mançurya'da yer alan Japon Gaundong Ordu Kuvvetleri seneler geçtikçe sayıları artmış ve bağımsız olmuştur. Güney Mançurya demiryolunu korumak için ortaya çıkan bu birlikler, zamanla Güney Mançurya'nın Japon ordusunu oluşturmuşlardır. 1927'den beri ordunun başındaki general de kiralanmış Guandong topraklarının valisi olmuştur.¹⁰⁰

Japonya'da o dönem yönetimde olan Reijiro Wakatsuki¹⁰¹ kabinesi, askeri operasyonlarla genişlenmemesi politikasını benimsemiştir. Merkez Tokyo'daki askeri makamlar bu durumdan memnun olmamalarına rağmen bu politikaya uyum sağlamıştır. Fakat ordu hem talimatları hem de kabinenin genişlememe politikasını dikkate almamıştır. Aralık 1931'de Wakatsuki kabinesi sona ermiş ve yerine Seiyukai Partisi'nin¹⁰² başkanı Inukai Tsuyoshi ve kabinesi yönetime geçmiştir. Mançurya'nın işgalini kabul eden ulusal bir politika benimsenmiştir.¹⁰³

⁹⁹ Hakan Gönen, 2007, a.g.e., s. 50

¹⁰⁰ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 199

¹⁰¹ Shōwa Dönemi Başbakanlarındandır.

¹⁰² Ito Hirobumi tarafından kurulan partidir.

¹⁰³ Peter Duus, **The Cambridge History of Japan- The Twentieth Century**, Volume 6, Cambridge University Press, New York, 2008, s. 296

1929-1931 yılları arasında dünya ekonomik buhranı Japonya'yı da büyük bir ekonomik sıkıntıya sokmuştur. Bu durum, ordunun eline büyük bir koz vermiştir. Çünkü onlara göre barışçıl amaçlar güderek ülkenin ekonomik kalkınmasını sağlamak ve uluslararası sistem içinde saygın bir yer edinmek mümkün değildir. Diğer taraftan, dünya ekonomik buhranı da harekete geçmek için gerekli olan zemini sağlamıştır. Zira Avrupa ve ABD de bu buhranın sarsıntıları ile uğraşmaktadır.¹⁰⁴

18 Eylül 1931 Mukden yakınındaki Güney Mançurya demiryolu hattında bir patlama meydana gelmiştir. Patlamaya neden olan Guandong Ordusu üyeleridir ancak Japonlar bunun Çin ordusunun üniformasız askerlerinin yaptığını iddia etmiştir. Guandong Ordusu, 1932 yılında Japon hükümetinden izin almaksızın Mançurya'ya geçen Kore'deki büyük Japon ordusundan aktarılan birliklerle güçlenerek işgali Mançurya'nın dört vilayetinden üçüne kadar genişletmiştir.¹⁰⁵ Mart 1932'de Japonya Mançurya'da görünürde bağımsız Manshūkoku (滿洲国)¹⁰⁶ devletinin kurulmasına destek olmuştur. Çin, Japon işgaline karşı destek için Milletler Cemiyeti'ne başvurmuş ve durumu soruşturmak için Aralık 1931'de Lord Lytton başkanlığında bir komisyon kurulmuştur. Komisyon, araştırmalarını 1932 yılının ilk yarısına kadar sürdürmüş ve Ekim ayında raporunu sunmuştur. Japonya, Milletler Cemiyeti'nin kınamasına karşı önceden harekete geçerek 1932 yılı Eylül ayında Manshūkoku'yu usulen tanımıştır.¹⁰⁷

Rapor, suçu Çin ve Japonya arasında paylaşmış fakat daha çok reddedilen Japon görüşü olmuştur. 1933 yılı başında raporun Cemiyet tarafından kabul edilmesi Japonya'nın Cemiyet'ten çekilmesine sebep olmuştur. Fakat komisyon ve Cemiyet, Çin'e maddi yardımda bulunmamıştır. Manshūkoku Japonya kuklası bir devlet olarak kalmıştır.

¹⁰⁴ Hakan Gönen, 2007, a.g.e., s. 51

¹⁰⁵ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 88

¹⁰⁶ Manshūkoku Devleti (滿洲国) kaynaklarda Mançukuo olarak geçmektedir.

¹⁰⁷ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 298

Manshūkoku, Japonya dışında Almanya ve İtalya gibi çok az devlet tarafından tanınmıştır. Gerçek iktidarın tamamen Guandong ordusu komutanına karşı sorumlu Japon yöneticiler tarafından yürütüldüğü, isimden ibaret olan tam bir sömürge'dir. Politik faaliyetler yasaklanmıştır, Japon olmayanlara karşı sergilenen tavır sert olmuştur. Mançukuo'nun hammaddeleri Japon sanayi ekonomisi yararına sömürüldüğünden, bölge ağır sanayi gelişim merkezi haline gelmiş, tarımsal temelin geliştirilmesi ve halkın yaşam standardına ilişkin bir kaygı söz konusu olmamıştır.¹⁰⁸

Toprakları Japon göçüne ya da sanayisine elverişli hale getirebilmek için çiftçiler tahliye edilmiştir. İşçiler yaygın biçimde askere alınmıştır. Japon karşıtı gerilla faaliyetleri sıkı askerî rejimi sarsacak güçten uzaktır. Japonya'nın Mançurya'yı ele geçirmesi Asya dışındaki büyük uluslararası telaşa neden olmuş ancak, kendi ekonomik ve politik sorunları ile uğraştıkları için hiçbiri askeri bir eyleme girmeye ya da Çin'e yardımcı olmamıştır.¹⁰⁹

Amerika Birleşik Devletleri hiçbir zaman Manchukuo'yu tanımamıştır. Lort Lytton yönetiminde heyetin raporu, Japonları saldırganlıkla suçlamıştır. 1933 yılının Mart ayında Japonya'nın cevabı Milletler Cemiyeti'nden çıkmak olmuş çünkü üyeler heyetin bulgularını ve raporunu kabul etmiştir. Mançurya bir Japon mülkü gibi harcanmış ve bağımsız bir devletin sadece kurgusu kalmıştır.¹¹⁰

3.2 1937 İkinci Çin-Japon Savaşı

Yirminci yüzyılın ilk yarısına kadar Japonya, Batıyı yakalamak ve batılı güçlerin bir sömürgesi olmamak adına Doğu Asya bölgesi üzerinde büyük bir nüfuz elde etme

¹⁰⁸ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 89

¹⁰⁹ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 298

¹¹⁰ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 200

çabasına girmiş böylelikle uluslararası toplumda büyük güçler arasındaki yerini alabilme hedefine sahip olmaya çalışmıştır.

Milliyetçi Çin, 1931 yılından itibaren Chiang Kai-shek yönetiminde güçlenirken Japonya ile Çin birlikleri arasında Çin anakarasında çarpışmalar artmıştır. Bunun bir sebebi de Çin'in kendi içinde devam eden bölünmüşlüktür. Milliyetçiler ülkenin büyük bölümünü denetim altında tutmalarına karşın iç çekişmelerle uğraşıyordu.

Temmuz 1937'de Pekin yakınlarında Marco Polo Köprüsünde Çin ile Japon güçleri arasında küçük bir çatışma yaşanmıştır. Yaşanan bu çatışma, Japonya'nın Çin'e karşı açıkça beyan etmediği savaşın ilk belirtileri olmuştur. Japonya'nın askerî faaliyetleri, Aralık 1937'de Çin'in güneyine yayılmış ve Nanking şehrine kadar uzanmıştır. Japon ordusunun bu saldırısı, daha sonra siyasi tarih literatüründe Nanking Katliamı olarak da adlandırılan saldırıların ilk halkası olmuştur.¹¹¹

Savaş, 13 Ağustos 1937'de Çin ordusuna ait 10 tümenin yabancıların yaşadığı Shanghai'a karşı düzenlediği saldırı ile başlamıştır. Çin hükümetinin bu müdahaledeki amacı, Shanghai'daki Çinlileri korumak olmuştur. Yapılan bu müdahale, bölge devletleri ve bölgede yaşayan Japon halkın tepkisini çekmiştir. Bu olay üzerine Çin'e yaptırım uygulayan Japonya, 14 Ağustos 1937 yılında Çin'i denizden bombalamaya başlamıştır. 14 Eylül'de Japon ordusunun Beijing (Pekin) ve Baoding'i işgal etmiştir.

5 Kasım'da Japon ordusu harekâta devam ederek, Hangzhou Körfezine çıkarma yapmıştır. Japon genelkurmay başkanlığı, Suzhou ile Jiaying şehirlerini birbirine bağlayan bölgeye kadar ilerleme kararı almıştır. Alınan bu karardan sonra Japon ordusu 19 Kasım'da Suzhou'u işgal etmiştir. Ardından Japon ordusu genelkurmay başkanlığını dinlemeden Wuxi şehrini de işgal etmiştir. 8 Aralık 1937 günü Japonya İmparatorluğu orduları Nanking kapısına dayanmış ve 9 Aralık'ta şehri kuşatmışlardır. Japon saldırısı, 13 Aralık 1937'de Çin ordusunun geri çekilmesiyle son bulmuş ve katliam başlamıştır.

¹¹¹ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 43

Bu katliam, Japonların şehri terk ettiği 1938 yılının Ocak ayının sonuna kadar devam etmiştir. Sonuç olarak Nanking’te kukla bir Çin Cumhuriyeti kurulmuştur.¹¹²

1938’in sonlarında ana kentlerin ve iletişim hatlarının kurtarılmasıyla Japonya’nın başarısı azalmıştır. Japonya, Çin’in devasa büyüklüğü, destek hatlarının uzunluğu, ordusunun yayılmaktaki yetersizliği ve Çinli komünistlerin sürdürdüğü etkili gerilla savaşı gibi sebeplerden dolayı başarısız olmuştur. Ayrıca Japon ordusu içindeki rekabette başarısızlığı etkileyen bir diğer sebeptir.¹¹³ Japonya ve Çin arasında süren bu savaş II. Dünya Savaşı’nın patlak vermesi ve 1945 yılına kadar sürmüştür. Japonya, Çin’e karşı galip gelen taraf olmasına rağmen çok fazla kayıp vermiştir.

3.3 1941 - 1945 II. Dünya Savaşı

Amerika, Japonya’nın Çin üzerindeki politikalarına karşı çıkmış ve Çin’e hava desteği ve kredi vermiştir. Bu nedenle Japonya, Amerika’yı Asya’da ilerlemesine engel olarak görmüştür. Bunun dışında, Amerikan ekonomik yaptırımları da iki ülke arasında gerginliğin yükselmesinde etkili olmuştur. II. Dünya Savaşı’nda Almanlara karşı savaşan Japonya, 1939’da Almanya ve İtalya ile askeri bir ittifak kurmuştur. Bu ittifak, ABD’de tedirginlik yaratmış ve Japonya ile olan bütün mali ve ticari ilişkilerini keserek, petrol ve savaş malzemeleri satışını yasaklamıştır.¹¹⁴

Nisan 1941’de Japonya ve Rusya her iki tarafa da kısa süreli bir güvenlik sağlayan saldırmazlık anlaşması imzalamışlardır. Almanların sadece iki ay sonra Rusya’ya saldırması Japonya’yı sarsmış ve Japonlar saldırmazlık paktından ayrılmayı tartışır duruma gelmişlerdir. Ancak bunun yerine 1941 sonbaharında, imparatorluk sınırının daha güvenli olduğunu hissettikleri güney tarafına doğru ilerlemeye karar vermişlerdir.¹¹⁵

¹¹² Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 306

¹¹³ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 91

¹¹⁴ R.A.C. Parker, 2005, a.g.e., s. 99

¹¹⁵ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 54

1941'de Amerika'nın nüfusu Japonya'ya göre daha fazla, sanayisi de daha gelişmiştir. 1941'in sonlarına doğru Japonya'nın petrol stoku azalmıştır. Amerika'da dev bir ordu hazırlandığından Japonya'nın Amerika'ya karşı zafer elde edebilmesi için acil bir hamle yapması gerekmiştir. 5 Kasım 1941'de yapılan bir imparatorluk konferansında Aralık ayına kadar savaşa girileceği kararı alınmıştır. İmparatorluk donanması Hawai'deki Amerikan Pasifik Filosuna bir saldırı düzenleyerek büyük bir darbe indirmeyi planlamıştır. Bu amaçla bir uçak gemisi 26 Kasım'da yola çıkmış ve 7 Aralık'ta Pearl Harbor'ı vurmuştur.¹¹⁶

Bu saldırı, Amerika'yı gafil avlamış ve Pearl Harbor'daki savaş gemileri geçici de olsa kullanılmaz hale gelmiştir. Amerika bu saldırı ile oyalanırken hemen sonrasında İngiliz denetiminde bulunan Malezya'nın işgaline başlanmıştır. 26 Aralık'ta Amerikan denetiminde bulunan Filipinler'deki Manila açık şehir ilan edilmiştir. Malay Yarımadası'nda Japon askerleri Singapur'daki İngiliz yerleşkelerine arkadan saldırmıştır. Singapur, 8 Şubat 1942'de Japonya'nın eline geçmiştir. Elde edilen en önemli zafer 9 Mart'ta zengin petrol, kauçuk kaynaklarına sahip Java'nın ele geçirilmesi olmuştur. Mayıs 1942'de Filipinlerde kalan Amerika'nın son adası Corregidor da teslim olmuştur. Bu dönemde Japonya'nın İngiliz sömürgesi Hindistan'ı ele geçireceği, Avustralya'nın kuzeyinin savaştan kaçmak için boşaltılacağı düşünülmüştür.¹¹⁷

Pearl Harbor saldırısı sırasında limanda olmayan Amerikan uçak gemileri kurtulmuştur. 8 Mayıs 1942'de bir Amerikan uçak gemisi, filosu Yeni Gine'deki Moresby Limanı'na giden Japon işgal gücünü durdurmuştur. Avustralya ile Yeni Gine arasında çıkan çatışmada iki taraf da zafer elde edememiş ancak Japonya'nın Moresby Limanı'nı işgali engellenmiştir. Haziran 1942'de Alaska'daki Aleüt Adaları'na başarılı bir çıkartma düzenlenmiştir. Bu saldırıda amaç geri kalan Amerikan filosunu açığa

¹¹⁶ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 311

¹¹⁷ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 313

çekmek ve yok etmektir. Amerikalılar, Japonların iletişimde kullandıkları şifreyi çözmüş ve Japonlara ani bir saldırı düzenlemişlerdir.¹¹⁸

4 Temmuz 1942’de Midway Adaları’nda çıkan çatışmada dört Japon uçak gemisine karşılık sadece bir Amerikan uçak gemisi batmıştır. Midway Savaşı, Pasifik’teki savaşın yönünü değiştirmiştir. Amerikan denizaltıları, adalardan Japonya’ya giden önemli hammaddelerin nakliyesini engellemiştir. Bunun sonucunda, Japon sanayisi duraklamıştır. Japonya savaşta kaybettiği gemilerin yerine geçecek yeni gemileri üretemez hale gelmiştir.¹¹⁹

Müttefiklerin karşı saldırısı Ağustos 1942’de Solomon Adaları’ndaki Guadalcanal çıkartmalarla başlamıştır. Altı ay boyunca süren ağır çatışmalar sonucunda Şubat 1943’de Japonlar Guadalcanal’dan çıkarılmıştır. Daha sonra Japonya, Pasifik Adalarına saldırılar iki cepheden sürdürülmüştür.

Japonya elinde kalan son gemileri Leyte Körfezi’nin savunmasına yollamıştır. Çıkan savaş dünyanın en büyük deniz savaşı olarak tarihe geçmişti ve sonucunda Japonya yenilgiye uğramıştır. Başka çaresi kalmayan Japonlar, Müttefik gemilerine karşı kamikaze (神風)¹²⁰ intihar saldırıları yapmaya bile başlamışlardır.¹²¹

Kasım 1944’te Marina Adaları’ndan kalkan uzun menzilli B-29 bombardıman uçaklarıyla Japon adalarının bombalanmasına başlanmıştır. Altmışaltı Japon şehri bu saldırılarla yerle bir edilmiştir. Kullanılan yangın bombaları Japonların ahşap evlerini kolayca yok etmiştir. Japonya’nın büyük şehirleri arasından sadece Kyoto kurtulmuştur. Kısa sürede Müttefik uçaklarına Japon hava sahasında hiçbir engel kalmamıştır. Ama Japonya yetkilileri, Müttefiklerin 1943’teki Kazablanka Konferansı’nda istedikleri

¹¹⁸ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 312

¹¹⁹ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 212

¹²⁰ Kamikaze “Kutsal Rüzgâr” anlamına gelen 13. yüzyılda Moğol işgal güçlerini engelleyen tayfunlara verilen isimdir.

¹²¹ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 314

koşulsuz teslimiyet talebini kabul etmemişlerdir. Japonya savaşta önemli bir başarı elde ederek antlaşma şartlarının yumuşatılmasını istemişlerdir. Japonya İmparatorluğunun bütünlüğünün korunması en büyük hedef olmuştur.¹²²

İlk atom bombası 6 Ağustos'ta Hiroshima'ya, ikinci atom bombası ise 9 Ağustos'ta Nagasaki'ye atılmıştır. Bu gelişmeler sonrasında bile 10 Ağustos'ta Japon hükümeti Japonya'nın ancak imparatorun konumunun korunacağını garanti verirse teslimiyeti kabul edeceklerini söylemişlerdir. Amerika bunu kabul etmiş ancak İmparatorun otoritesi Müttefik Güçlerin Komutanına bağlı olması şartı getirilmiştir. Japon ordusundaki birçok kişi bu sonuçtan memnun olmamış, bu konuda tartışmalar yaşanmıştır. Ancak 14 Ağustos'ta imparator teslim olmaya karar vermiştir. Bundan sonra bile bir grup subay isyan etmiş ve imparatorun kaydettiği teslimiyet konuşmasını yok etmeye çalışmıştır. 15 Ağustos 1945'te Japon halkı imparatorun açıklamasıyla teslimiyeti kabul etmiştir. İmparator savaşta yaşanan son gelişmelerin Japonya'nın lehine olmadığını söyleyerek Japon halkından dayanılmaz dayanmalarını istemiştir.¹²³

Resmi teslimiyet belgeleri 2 Eylül 1945'te Amerikan savaş gemisi *Missouri*'de imzalanmıştır. II. Dünya Savaşı bitmiş ve Doğu Asya'da Japonya çok büyük bir yenilgiye uğramıştır. Savaşta 2.7 milyon insan kaybedilmiştir. Kore, Japon sömürgeliğinden kurtulmuş fakat Amerika ve Sovyetler arasında işgal edilmek üzere bölünmüştür. Çin kazanan tarafta olmuş ama 1937'den bu yana savaşta çok şey kaybetmiştir. Amerika, II. Dünya Savaşı'ndan güçlenerek çıkan tek devlet olmuştur.¹²⁴

Japonya'nın teslim olmasını Amerikan işgali izlemiştir. İşgal, Japonya'ya radikal reformlar dizisi getirmiştir. Ayrıca dünyanın en güçlü ve zengin kapitalist ülkesine yönelik inanç ve değerlerin uzun süren keşfini de sağlamıştır. İşgal koşullarında Japonya

¹²² R.A.C. Parker, 2005, a.g.e., s. 102

¹²³ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 313

¹²⁴ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 376

ancak Meiji dönemiyle kıyaslanabilecek hatta belki daha da büyük ölçüde maddi ilerlemenin artan önemine ve bir yabancı etkisi dalgasına tanık olmuştur.¹²⁵

3.4 1945 - 1952 Japonya'nın Amerikan İşgali Dönemi

İmparator Shōwa (Hirohito), teslimiyeti ilan eden konuşmasını 15 Ağustos 1945'te radyolardan halka bildirmiştir. 2 Eylül'de *Missouri* gemisinde resmi teslimiyet töreni yapılmadan önce 28 Ağustos tarihinde sonradan on beş milyona yakın Müttefik işgal güçlerinin ilk bölümü C-47 tipi bir kargo uçağıyla Tokyo yakınlarındaki hava alanına inmiştir. Müttefik güçlerinin askerleri ile Japonların ilk karşılaşması merak konusu olmuştur. Japonlar, savaşın bittiğine memnun kalmış ama doğal olarak birçoğu da endişe duymuştur. Birkaç istisna dışında Müttefik güçleri Japonlar tarafından saygıyla ağırlanmış hatta ayrıcalıklar bile verilmiştir.¹²⁶

Washington D.C.'de çok uluslu Uzak Doğu Komisyonu kurulmuştur. Komisyonda İngiltere, Çin ve Sovyetlerden temsilciler yer almış ama bütün bölgeyi yönetmesi için sadece bir yüksek rütbeli komutan (SCAP "*supreme commander for Allied power*" Müttefik Kuvvetler Baş Komutanı) atanmıştır. Bu göreve atanan komutan tecrübeli Amerikan generali Douglas MacArthur'dur¹²⁷ (1880-1964). MacArthur, 1945'in Ağustos ayının sonunda Tokyo'daki Daiichi binasını karargâh merkezine dönüştürmüştür.¹²⁸

İşgal politikasının iki siyasi hedefi vardır: Japonya'nın askersizleşmesi ve demokratikleşmesidir. İşgal iki döneme ayrılabilir: ilki 1945-1948 yılları arasındaki

¹²⁵ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 56

¹²⁶ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 316

¹²⁷ Amerikan Başkanı Truman'ın verdiği talimatta; MacArthur'un Japonya'da otoritesinin azami seviyede olduğu ifade edilmektedir. MacArthur otorite görevi sömürge ülkelerindeki genel valilik pozisyonuna eş görülmüştür.

¹²⁸ Charles Holcombe, a.g.e., s. 317

yapılan reformları vurgularken, ikincisi ise; 1948 ile 1952 yılları arasında ekonomik iyileşmeyi vurgular. İlk reform döneminde, Japon hayatının ve toplumunun en az altı temel sektörü işgal emirlerinden etkilenmiştir. Öncelikle, resmî ve özel hayatta savaşın ilerleyişiyle ilgili yüksek rütbeli Japonlar askeri ve sivil alanlardan ayıklanmıştır. Pasifik Savaşı'na katılan güçleri temsil eden Uzakdoğu için Tokyo'da müttefik bir Uluslararası Askeri Mahkeme (IMTFE)¹²⁹ kurulmuştur. Yaklaşık iki sene boyunca mahkeme konvansiyonel savaş suçları, barışa ve insanlığa karşı suçlar ve çatışma sırasında bazı eylemler hakkında bireysel suçlamalar konusunda üst düzey Japon askerlerini ve sivil halkı yargılamıştır.¹³⁰ Hideki Tōjō¹³¹ dâhil yargılanan yirmi sekiz kişiden yedisi asılmıştır. Geri kalanlar, yedi yıl ila ömür boyu hapis cezası almıştır.¹³²

Amerikan Senatosu, 1945'te geçirdiği bir yasa tasarısıyla imparatorun bir savaş suçlusunu olarak yargılanmasını talep etmiştir. Fakat Haziran 1946'da General MacArthur Tokyo'dan Washington'a telgraf çekerek, imparatoru savaş suçlusunu olarak yargılamanın kendilerine zarar vereceğini ve büyük ihtimalle Müttefiklere karşı bir gerilla savaşını başlatacağını iletmiştir. İmparatorun, askeri kararlar dâhil hükümet politikaları üzerinde etkisi sınırlıdır. Daha önce savaş için kullanılmış olan Japonya'nın sembolünü şimdi barış ve istikrar için kullanmak daha uygun olmuştur. Sonuç olarak MacArthur'un dediği

¹²⁹ International Military Tribunal For Far East'in kısaltmasıdır.

¹³⁰ Uzak Doğu Uluslararası Askeri Mahkemesi tarafından Savaş suçlusunu oldukları gerekçesi ile yargılanan yirmi sekiz A sınıfı tutuklu "büyük barışa karşı suç işlemekten" ceza almasına karar verilmiştir. Ek olarak (Sovyetler Birliği ve Komünist Çin tarafından yakalananlar hariç) elli yedi bin kadar Japon, Müttefiklerin uluslararası askeri mahkemelerinde yargılanmıştır. Yargılananların çoğu tutsaklara kötü muamele gibi C sınıfı savaş suçlarından yargılanmıştır. Bu suçluların 4405'i hapse atılmış, 984'ü idam edilmiştir. Savaş suçlularının tek tek cezalandırılmasının ötesinde işgalin ilk üç senesinde iki yüz binden fazla eski askeri polis, siyasetçi ve iş adamları aklanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Charles Holcombe, a.g.e., s. 318

¹³¹ Hideki Tōjō: 1884-1948 yılları arasında yaşamış Japon başbakanlarından. Ayrıca Japon İmparatorluk Kara Kuvvetleri'nin orgeneralidir.

¹³² Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 224

şekilde uygulanmıştır. İmparatorluk makamına dokunulmadığı gibi savaşta tahtta olan İmparator Shōwa'nın (Hirohito) tahtında kalmasına izin verilmiştir.¹³³

Japon devleti, imparatorun başkanlığında anayasal monarşi olarak devam etmiş fakat kutsal ruhundan arındırılmıştır. 1946 yılının yılbaşı gününde imparatorun kendisi MacArthur'un isteği ile yayınlanan bir fermanla ilahilik kavramından vazgeçmiştir. Japonların şiddetle savunduğu imparatoru muhafaza etmekle ilgili Amerikan kararı mantıklıdır çünkü ülkede değişimi uygulayacak bir kuruluş mevcut olacaktır. 1948'e kadar işgal otoriteleri bir Japon irtibat dairesi sayesinde çalışmış ve daha sonra hükümetin bireysel kolları ile doğrudan temas kurmuştur.¹³⁴

Teslim olduktan sonra bile Japonya hükümeti işlemeye ve sıradan işlerini yürütmeye devam etmiştir. En son kararı hep SCAP vermiş ancak işgal güçleri sadece denetmen olarak görev yapmıştır. 1946'nın baharında Japonya'da savaş sonrası ilk seçim yapılmıştır. Bu seçim aynı zamanda kadınların oy verdiği ilk seçimdir. Yoshida Shigeru (1878-1967) başbakan seçilmiş ve işgal süresince liderlik makamında kalmıştır. Yoshida ilk kabine toplantısına Japonya'nın savaşı kaybetmesine rağmen barışı kazanmasının mümkün olduğunu söyleyerek başlamıştır.¹³⁵

Silahlı kuvvetler ve teçhizat üretim faaliyetleri yasaklanarak askerî devlet dağıtılmıştır. Demokratikleşme için yeni bir anayasayla birlikte politik sistemin yeniden örgütlenmesini de içeren esaslı reformlar, eğitim içeriği ve sisteminin dönüşümü, mülkiyeti yaymak ve büyük iş ve mali kurumları denetlemek için yoğunlaşmayı önleyen anti-tekelleşme önlemler, toprak mülkiyeti sahipliğini artırmak ve kiracılığı azaltmak için toprak reformu getirilmiştir. Medeni kanun gözden geçirilmiştir. Cinsiyet eşitliği, inanç özgürlüğü, politika serbestliği, işçi örgütlenmeleri ve diğer haklar garanti altına alınmıştır.

¹³³ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 318

¹³⁴ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 222

¹³⁵ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 318

Japon toplumunun, ekonomi ve politikalarının yeniden yapılanmasının birkaç yıl içinde gerçekleştirilmesi için baskı yapılmıştır.¹³⁶

SCAP, Japon meclisini köklü reformlar yapmaya itecek kadar güçlü ve kararlı davranmıştır. Amerika, Roosevelt döneminin Yeni Düzeniyle (New Deal) yoğrulduğu için yapılan reformlarda öncelik fabrika işçilerinin sendikalaşması, tarım arazilerinin yeniden dağıtımı, tröstlerin kaldırılması ve hak eşitliğine verilmiştir. Örneğin, Aralık 1945'te geçirilen bir işçi sendikası kanunuyla Japon işçilerine organize örgütlenme, grev ve toplu sözleşme girişimi hakları verilmiştir. Tekel ve tröst karşıtı kanunlar çıkarılmıştır. Bu durum dev zaibatsu şirketlerin parçalanmasına neden olmuştur. 1946 Tarım Arazisi Reform Kanunu, arazi sahiplerinin arazilerinden hiç ilgi göstermeden gelir sağlamasına yasak koymuş ve ne kadar tarım arazisinin kiraya verilebileceğini belirlemiştir. Bu toprak reformu, hızlı şehirleşmeyle birlikte geleneksel kırsal bölgelerin sahip olduğu düzenin sonunu getirmiştir. Komünistler dâhil siyasi suçlular serbest bırakılmıştır. Şinto dini devletten ayrılmış ve dini özgürlük ilkesi benimsenmiştir.¹³⁷ SCAP reformları, eğitim fırsatlarının genişlemesini, liberalleşmesini ve eşitlenmesini daha fazla vurgulamıştır. Milliyetçi propagandayı yok etmek için ders kitapları tekrar yazılmış ve toplum bilimlerine ahlak ile etik kurallar konusunda geleneksel derslerin yerini yenileri almıştır.¹³⁸

Bir diğer önemli reform ise, 1889 Meiji Anayasası'nın yerini alan 1947 Anayasası'nın ilan edilmesidir. Amerikan Anayasası'na benzer terimlerle yazılan bu yeni belge, Japonya'nın siyasi hayatını genişletti ve parlamenter bir devlet sağlamıştır. Japonlar tarafından hazırlanan bir taslağın SCAP için yetersiz olduğu görülmüş ve onun tavsiyesi ile tekrar gözden geçirilerek Diet (Meclis) tarafından benimsenmiştir. Kabine ise,

¹³⁶ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 29

¹³⁷ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 319

¹³⁸ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 225

şimdi gerçek parlamenter şekliyle içinden başbakanın seçildiği parti çoğunluğunun veya koalisyonun bir heyeti olmuştur. Diet, devletin en yüksek ve kanun yapıcı organıdır. Seçme hakkı 20 yaşı geçmiş bütün erkek ve kadınlara verilmiştir.¹³⁹

Japonya'nın savaş sonrası anayasası, çok uzun süre ayakta kalan partili bir parlamenter demokrasi sistemi yaratmıştır. Ama aynı zamanda 1940'ların Amerikan Yeni Düzen dönemini örnek alarak insanlara sosyal güvenlik, sigorta, kamu sağlığı, asgari yaşam standartları ve cinsiyet eşitliği gibi yeni haklar tanınmasına yol açmıştır. Savaş sonrası Japon anayasasının en önemli maddesi 9. Madde'dir. Bu maddeye göre "Japonya'nın uluslararası barışın koruması için uluslararası anlaşmazlıkların giderilmesinde savaş yoluna başvurmaya ve bu amaca yönelik kara, deniz ve hava kuvvetleri ile diğer savaş potansiyeli içeren kurumları barındırmayacağı hükmünü içermektedir." Bu madde işgal güçleri tarafından Japonya'nın dünya barışına bir daha tehdit olması endişesine karşılık oluşturulmuştur.¹⁴⁰

Japonya'nın dışındaki etmenler, şimdi ülkeyi inşa edecek olan işgal felsefesindeki değişiklikleri etkilemiştir. Japonya'nın rolü, ortaya çıkan Soğuk savaş anlaşmazlıklarında komunizmi frenlemeye yardımcı olmaktır. 1940'ların sonunda, Asya ve Avrupa'da gerginlik belirginleşmiş ve savaş dönemindeki ittifak bölünmeye başlamıştır. Berlin hava köprüsü, Trieste sorunu, Çekoslovakya'nın komünist yörüngeye girişi ve Marshall Planı, Avrupa'da Doğu- Batı çatışmalarında temel gelişmelerden bazılarıdır.¹⁴¹

Amerika için II. Dünya Savaşı sırasında düşman olan Japonya komunizme karşı mücadelede artık önemli bir dost ülkedir. MacArthur yeni bir polis gücünün oluşturulmasını sağlamış, daha sonra bu güç Savunma Kuvvetlerine dönüşmüştür. Ama II. Dünya Savaşı'ndan sonra çoğu Japon, 1945'de kendilerini felakete götüren militarizme

¹³⁹ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 156

¹⁴⁰ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 321

¹⁴¹ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 227

karşı nefret duymuş ve bu yüzden savaş sonrası Japonya gerçekten eşsiz bir şekilde barış yanlısı bir ülke olmayı başarmıştır.

İşgalcilerin ilk dönem reformları Amerikan Başkanı Roosevelt'in Liberal Yeni Düzenini örnek alarak siyasi suçluların serbest bırakılması ve sendika kanunları gibi konulara önem vermesidir. Ancak Şubat 1947'de SCAP, bir Japon sendika koalisyonu tarafından düzenlenen genel grevin önüne geçmiştir. Soğuk Savaş'ın verdiği gerginlik ve Japonya'da Nisan 1947 seçimlerinde sosyalistlerin kazanmasıyla Amerikan politikalarında bir geri dönüş görülmüştür. Amerika'nın endişesi artık Japonya'nın tekrar dünya barışına tehdit olmasını engellemekten çok komünizmin dünyaya yayılmasını engellemektir. Japonya'nın güçlü, kapitalist ve demokratik bir ülkeye dönüştürülmesi bunu engellemeye yardımcı olacağından, 1948'de Japonya'ya savaş tazminatı ödetilmesinden vazgeçilmiştir.¹⁴²

İşgalin sonundan itibaren bazı Japon yetkililer de, Amerikan inayetiyle ya da kendi iradesiyle reform koşullarının bazılarını değiştirme ve diğerlerinin önünü kesme arayışında olmuşlardır. Yine de savaş sonrası Japonya tarihi büyük ölçüde İşgal politikalarına bağlı kalmıştır. Ancak 1945-1952 Amerika politikası savaş sonrası gelişimin iki temel ekseninin ana belirleyicisi olmuştur: bu gelişmeler Japonya'nın ekonomik ve politik olarak Batı kapitalist kampıyla bütünleşmesi ve Japonya ekonomisinin olağanüstü büyümesidir.¹⁴³

İşgalin ilk birkaç senesi içinde, temel reformların çoğunun taslağı çizilmiş ve yerine getirilmiştir. Ancak 1947 ile 1948'de, SCAP'ta reformdan çok iyileşme vurgulanmıştır. Japonya'da yurt içi gelişmeler reform tedbirlerinin giderek azalmasını

¹⁴² Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 322

¹⁴³ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 30

desteklemiş ve 1947 gibi erken bir tarihte Mac Arthur Japonya'nın bir barış anlaşmasına hazır olduğunu açıklamıştır.¹⁴⁴

Başlangıçta, savaş sonrası işgalin çok uzun süreceği düşünülmüştür. Ama MacArthur uzun süreli bir işgalin zararlı olacağı kanısındadır. 1950'de barış antlaşması üzerinde çalışmalara başlanmıştır. Barış Antlaşması Konferansı 4-8 Eylül 1951'de ABD'nin San Francisco kentinde yapılmıştır. Konferansa 55 ülke davet edilmiş fakat Çin'e ve Kore'ye herhangi bir resmî davet gönderilmemiştir. Davet edilen ülkeler arasında Hindistan, Burma ve Yugoslavya'ya delegasyon gönderilmemiştir. Anlaşma 8 Eylül 1951'de imzalanmış fakat anlaşmanın içeriği hakkında tartışmaya katılan SSCB, Polonya ve Çekoslovakya gibi üç ülkeyi tatmin etmemiştir. Dolayısıyla bu ülkeler anlaşmayı imzalamamıştır.¹⁴⁵

San Francisco Barış Antlaşması 28 Nisan 1952'de yürürlüğe girmesiyle savaş sonrası işgale resmî olarak son verilmiştir. İşgalin resmîyette sonlanması Amerikan ordusunun tamamen çekildiği anlamına gelmemektedir. Bir ortak güvenlik antlaşmasıyla Amerika, Japonya'nın askerî savunma sorumluluğunun büyük çoğunluğunu üstlenmiş ve Japon adalarında üs yapma ve hatta Okinawa adasını kontrol etme haklarına sahip olmuştur.¹⁴⁶

Bir önceki yıl yapılan San Francisco Barış Anlaşmasının ardından 1952 yılında işgal resmen bittiğinde, iki ülke arasında bir Karşılıklı Güvenlik Anlaşması yürürlüğe girmiştir. Anlaşmada Japonya'nın rolü tamamen kendi toprakları ve kıyılarının savunulması ile sınırlıydı ancak Birleşik Devletlere ait birliklerin Japonya topraklarına yerleşmesi Doğu Asya'daki herhangi bir çatışmada Japonya'yı karışıklığa itebilirdi. Japonların çoğunluğu Birleşik Devletler ile yakın ilişkilerden memnun olurken Diet'teki

¹⁴⁴ Milton W. Meyer, 2014, a.g.e., s. 227

¹⁴⁵ Hakan Gönen, 2007. a.g.e., s. 84

¹⁴⁶ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 322

(Japonya'da millet meclisi) muhalefet partileri Güvenlik Anlaşmasına ısrarla karşı çıkmıştır. Japonya'yı Pasifik bölgesinde güçlü bir müttefik yapma temelinden kaynaklanan Güvenlik Anlaşması, Birleşik Devletlerle işgal yıllarında ağır gelişen yakın bağların güçlendirilmesine yardım etmiştir.¹⁴⁷

Japonya'nın ABD nüfuz alanına girmesi Sovyetler Birliği ile düşmanlığını da getirmiştir. Sovyetler Birliği ve müttefikleri 1942'de varılan tek barış anlaşmasını ihlal etmesi nedeniyle 1951 Eylül'ündeki San Francisco Barış Anlaşmasını imzalamayı reddetmiş ve Güvenlik Anlaşmasını kınamıştır. 1955 yılında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler yeniden başlamış ancak büyük ölçüde Sovyetler Birliği'nin savaş sonunda Kuril Adalarındaki belli kazanımları üzerindeki uyuşmazlık nedeniyle bir barış anlaşması imzalanmamıştır.¹⁴⁸

Adaların sahipliği 1951 Barış Anlaşması ile netliğe kavuşmamış ve bu sorun iki ülke arasındaki yakın ilişkileri engellemeye devam etmiştir. Batı ile ilişkiler ve özellikle 1945'ten sonra Birleşik Devletlerle olan ilişkiler, diğer yüzyıllardan farklı olarak Japon tarihinin son 150 yılını yönlendiren unsur olmuştur.¹⁴⁹

İşgal yılları sırasında Japonya'nın Asya'nın kalan ülkeleriyle olumlu ilişkiler kurulamamıştır. Japonya'nın bağımsız bir dış politika yeteneği kalmamıştır. Dahası diğer ülkeler kendi iç sorunlarıyla uğraşmışlardır. 1949 yılına kadar Çin iç savaşla meşguldür. Japonya'nın tazminat ödemeleriyle ilgili Güney Asya ülkeleri ile imzalanan San Francisco Barış Anlaşması'na rağmen 1950'li yılların büyük bölümünde çok sınırlı bir ilişki söz konusu olmuştur.

1950'lerden sonra Japonya bölgeyle hem ekonomik hem de politik ilişkilerini kurmak için çok çaba harcamıştır. Japon iş dünyası önemli ilerlemeler kaydetmiş ve

¹⁴⁷ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 59

¹⁴⁸ Janet E. Hunter, a.g.e., s. 62

¹⁴⁹ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 158

birçok Japon imalatı oralarda yapılmıştır. Bölge, Japon sanayisi için önemli bir hammadde kaynağı olmuştur. Japon ürünlerinin pazarlaması büyük başarıyla gerçekleştirilmiştir. Japonya, ayrıca temel kültürel, teknolojik ve mali yardım desteğinde de bulunmuştur.¹⁵⁰

Bir dönem Japonya sömürgesi olan Kore'nin topraklarının bir kısmı Rus, bir kısmı Amerika Birleşik Devletleri askerleri tarafından işgal edilmiştir. Japonya'nın Amerika Birleşik Devletleri'nin denetiminde olması nedeniyle Japonların güneyle temasları devam etmiştir. Japonya, 1950-1953 yıllarında iki Kore arasındaki ihtilafa askeri olarak dâhil olmamış ancak Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri harcamalarından kayda değer ekonomik avantajlar sağlamıştır. İşgalin sonunda artık kapitalist kampa sıkı sıkıya bağlı olan Japonya, Güney Kore ile resmî bağlar kurmuştur.¹⁵¹

3.5 1952 - 1967 Japonya'nın Savaş Sonrası Refah Dönemi

1945'ten sonra Japonya, Amerika'nın sadık müttefiklerinden biri olmuştur. Japonya 1952'de bağımsızlığını kazandıktan sonra bütün sınıflardan savaş suçlularının cezaları hafifletmiştir. 1954'ten sonra uzun yıllar boyunca seçilen başbakanları genellikle işgalci yönetim tarafından aklanan insanlar olmuştur. 1960'da Amerika-Japonya Güvenlik Antlaşması'nın üzerinde değişiklikler yapılarak genişletilmesi Japonya tarihinin en büyük miting ve protestolarına yol açmıştır.

Japonya'da bu dönemde beş milyon kadar Japon işsiz kalmıştır. İşgal bittiğinde iyileştirme çalışmaları daha yeni başlamıştır. Savaş önceki gayri safi milli hasılaya 1953'e kadar ulaşılammamıştır. Japonya'nın iyileşmesine bir engel de kendi topraklarındaki sanayinin ihtiyacı olan ham maddelerin kıtlığıdır. Kore Savaşının patlak vermesiyle Birleşmiş Milletler'in Japonya'yı üs olarak kullanmasından dolayı ekonomide az da olsa

¹⁵⁰ Janet E. Hunter, 2002, a.g.e., s. 94

¹⁵¹ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 158

büyüme gerçekleşmiştir. Ama Japon ekonomisi ancak 1950'lerden sonra kendini toparlayabilmiştir.¹⁵²

Savaş sonrası dönemde Japon halkı arasında ekonomik büyümenin milletin önceliği olduğuna dair genel bir kanı oluşmuştur. Bu düşünce, biraz işgalci kuvvetlerin yaptığı reformlarla tarım arazileri ile *zaibatsu* şirketleri dağıtılması, biraz da Japonya'da ekonomik büyüme sırasında gelir dağılımının dünya ile karşılaştırıldığında rekor seviyelere ulaşması sebebiyle yaygınlaşmıştır. Fakat 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde gelir dağılımı dengeleri bozulmuştur.¹⁰

1950'lerin sonlarında petrol rafinesi, petrokimyasal ürünler ve elektronik aletler gibi bazı önemli sektörleri geliştirmek için çalışmalara başlanmıştır. Bu sanayileri geliştirmek için doğrudan Japon İthalat-İhracat Bankası veya Japon Kalkınma Bankası'ndan düşük faizli kredileri onaylanmış ve devletten hibe ya da ihracattan elde edilen gelire vergi indirimi sağlanmıştır. 1951'de vergi ayrıcalıkları sanayiye geliştirmek için araç olarak kullanılan hibelerin yerine geçmiştir. 1960 yılının son yarısına kadar Japon Yeni değerli kalmış ve Japon ekonomisinin esas liberalleşme dönemi 1961'de başlamıştır.¹⁵³

Japonya hükümeti 1960'lar ve sonrasındaki liberalleşme döneminde de yerli firmalarla olan sıkı ilişkilerini korumuştur. Liberalleşme sonrasında Japonya hükümetinin yerli firmalarla olan ilişkilerinde öncelik onların korunması değil, artık yeterince büyüdüklerine inandığı bu firmaların uluslararası rekabette avantajlı konuma gelmelerini kolaylaştırmak olmuştur.¹⁵⁴

Savaş öncesi dönemde zaten teknoloji birikimini üst seviyeye taşıyabilmiş bir ülke olan Japonya, savaştan sonra ağır sanayiye dayalı büyüme gerçekleştirebilmiştir. 1960

¹⁵² Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 323

¹⁵³ Charles Holcombe, a.g.e., s. 325

¹⁵⁴ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 62

yılına gelindiğinde bürokrasinin yol göstericiliğinde çelik, radyo ve gemi yapımı gibi sanayiler uluslararası rekabet gücünü oldukça artırmıştır. 1960'larda ithalatta serbestleşme ve dünya ticaretine eklenme sürecinde Japonya hükümeti korumacılıktan tamamen vazgeçmeyerek, teknik engeller yoluyla koruma oranlarını yüksek tutmayı başarmıştır. 1960'larda özellikle sermaye sektörlerinde yoğun bir yatırım politikası güdülerek özel şirketlerin bu sektörlerle girişi teşvik edilmiş ve endüstriyel gelişim desteklenmiştir. Bunun için çeşitli finansal yardımlar da sağlanmıştır. Japon ekonomi bürokratları, iş dünyasıyla çok sıkı ilişkiler ağı kurarak ekonomide karar verme mekanizmasını büyük ölçüde etkilemiştir.¹⁵⁵

1963 yılında yatırımların birçoğu devletin denetiminde gerçekleşmiştir. Savaş öncesi zaibatsulardan farklı olarak merkezi bir yönetim kurulmuş ya da holding şirketleri yerine ortak hisse sahipliğine dayalı bir şirketler ağı olarak ticari ortaklıklarla iş yapılmıştır. Bu şirket grupları hükümetin gözetimine rağmen hâlâ kapitalist olan ekonomik sistemde birbirleriyle sıkı rekabet içinde olmuştur. Devletin ekonomiye müdahalesi işgal yıllarında zirvedeyken sonradan gitgide azalmıştır.¹⁵⁶

Japonya'da Hızlı Büyüme Dönemi'nde sanayi politikaları ile ticaret politikaları birlikte uygulanmıştır. Bunun sebebi, Meiji Dönemi yöneticilerinin fark ettiği gibi, ülkenin kaynak fakiri olması sebebiyle kendi ihtiyaçları için olsa dahi ürün ve hizmet ithalatına ihtiyacı olması ve bunun da ortaya dış ticaret açığı ortaya çıkarmasındandır.

İktisadi bağımsızlık için Beş Yıllık Plan'ın "İktisadî bağımsızlık" hedefi ikiye ayrılmıştır. Birincisi, ödemeler dengesi açığının kapatılmasıdır. Bunun finansmanı ise Amerikan mali yardımı tarafından sağlanmıştır. İkinci alt hedef ise, düzenli büyüme performansının oturtulmasıdır.

¹⁵⁵ A. Mete Tuncoku, a.g.e., s. 59

¹⁵⁶ Charles Holcombe, 2016, a.g.e., s. 326

Meiji ve Hızlı Büyüme dönemlerinde Japonya’da, devlet tarafından seçilmiş sanayi dallarının güçlendirilmesi yolunda belirlenen hedef ve destek politikalarından oluşan geleneksel sanayi politikaları uygulanmıştır. Kalkınmacı devletin piyasaya doğrudan müdahalesini sağlayan bu politikalar, Japonya’nın hızlı kalkınmasında önemli rol oynamışlardır. Öyle ki Hızlı Büyüme Dönemi’nde Japonya, dünyanın en büyük ve gelişmiş ekonomilerinin arasına girmiştir. Bunun sağlanmasından sonra Japonya’da serbestlik politikası ağırlık kazanmış ve geleneksel sanayi politikaları gündemden düşmüştür.¹⁵⁷

1968’e gelindiğinde Japonya, Batı Almanya’yı geçerek dünyanın üçüncü büyük ekonomik gücü olmuştur. Japonya kısa bir süre içinde tekstil ve diğer hafif sanayilerden ileri teknoloji olan elektronik aletlere geçmiştir.¹⁵⁸

Amerikan işgal kuvvetleri savaş dönemindeki kontrol politikalarını yürüten bürokratlara dokunmamış, hatta onlara savaş sonrasında ekonomi yönetiminde önemli görevler vererek bir anlamda savaş dönemi politikalarının 1970’lerin başlarına dek devamını kendi elleriyle sağlamışlardır.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Murat A. Yülek, 2015, a.g.e., s. 159

¹⁵⁸ Peter Duus, 2008, a.g.e., s. 184

¹⁵⁹ A. Mete Tuncoku, 2013, a.g.e., s. 50

II. BÖLÜM

1. “NIHON O KETTEI SHITA HYAKUNEN” ESERİNDE 1867–1945 YILLARI ARASINDAKİ DÖNEM

1.1 Meiji'nin Kuruluşu – Girişim ve Başarı

“*Nihon o Ketteishita Hyakunen*” eseri ilk kez Mayıs 1967 yılında basılmıştır. Yoshida'nın 20 Ekim 1967'de öldüğü göz önüne alındığında, Yoshida Shigeru tarafından yazılan son eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmamızda, Chūōkōron- Shinsha tarafından 30 Temmuz 2013 yılında 7. baskısı yapılan eser kullanılmıştır. “*Nihon o Ketteishita Hyakunen*” eseri Japonya'nın 1868-1967 yılları arasındaki dönemi ele almaktadır. Eser beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla; Meiji'nin Kuruluşu, Modernleşme İkilemi, Savaş Sonrası Dönem, Mucize Ekonomik Büyüme, Mucize ve Sonrası olarak belirtilmektedir. Yoshida Shigeru bu eseri kaleme alarak Meiji, Taishō ve Shōwa dönemleri hakkında bilgiler vermiş, kendi görüşlerini bildirmiş ve kendisinden sonra Japonya'nın sorumluluğunu alacak siyasetçilere örnek teşkil etmesini amaçlamıştır.

Yoshida Shigeru eserinde ilk olarak Meiji Dönemi'ni ele almaktadır. Meiji döneminden bahsederken şu şekilde ifade etmektedir:

“Modern Japonya son Tokugawa Shogunu'nun feragat etmesiyle başlar. İmparatorluk malikânesindeki hâkim güçlerin restorasyonu ve reform dönemi, her şeyin yüzyıl önce başladığı, büyük İmparator Meiji'nin döneminde gerçekleşmiştir. Bu olaylar ülkenin asırlık hikâyesinde kararlı bir yüzyılın şafağını müjdelemektedir. Tarihin ışığında bakıldığında, bu devasa değişimin hikâyesi, Japonya'nın Shogunluk sisteminin kurallarını sonlandırarak kapılarını Dünyaya açmasıyla başladı. Bu, İmparator Meiji'nin yönetmek

*için imparatorluk yeteneklerini ve güçlerini restore ederek tahta çıktığı 1868 yılıydı.”*¹⁶⁰

Yoshida, Meiji’yi “*büyük imparator*”, Meiji Dönemi’ndeki gelişmeleri ise “*kararlı bir yüzyılın şafağı*” ve “*devasa değişim*” diye betimlemiş ve İmparator Meiji’nin liderliğine duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. Meiji Dönemi’nde yaşayan ve 1890’larda bir yetişkin olan Yoshida’nın, Japonya’yı modernleştiren İmparator Meiji ve bakanlarını onurlandırmak için bahçesine bir mabet yaptırması da Meiji reformlarını ve Batı tarzı modernleşmeyi destekleyen bir siyasetçi olduğunun göstergesidir.¹⁶¹ Dahası Yoshida, Meiji Dönemi’nin kuruluşunu aktarmaya başlarken dönemin politik, ekonomik ve sosyal gelişmelerini ülkenin kaderi olarak görmüş ve “*Bu, benden yazmamı istedikleri geçen yüzyıl boyunca çalışkan, disiplinli Japonların hikâyesi olan bir başarı hikâyesidir.*”¹⁶² diyerek Japonların çabalarını da dile getirmiştir.

Yoshida Shigeru, eserinde Meiji Dönemi’ni aktarırken “*büyük dönüşüm*” diye ifade ettiği Meiji Restorasyonu’nun ülkenin kapılarını dünyaya açmasıyla başladığını ifade ederek eski fikirlerin sona ermesini, modernleşme sürecinin başlamasını ve ilerlemeyi iki olayın temsil ettiğini ifade etmektedir. Bu iki olay; Komodor Matthew Perry ve siyah gemilerinin 1853 yılında Edo kıyılarındaki (şimdiki Tokyo) Uraga’ya gelmesi ve Japonya İmparatorluğu ve Amerika Birleşik Devletleri arasında imzalanan Dostluk ve Ticaret Anlaşması kapsamında 1860 yılında Japonların Pasifik Okyanusu’ndan San Francisco arasında gerçekleştirdikleri diplomatik seyahat¹⁶³ olarak belirtilmektedir. Konuyla ilgili pek çok kaynakta modernleşmeyi başlatan olay olarak sadece Komodor Matthew Perry’nin 1853 yılında Japonya’ya gelmesi belirtilirken Yoshida, 1860 yılındaki Dostluk

¹⁶⁰ Shigeru Yoshida, 2013, a.g.e., s. 20 (茂吉田, a.g.e.,2013, s. 20)

¹⁶¹ Mark Weston, 1999, a.g.e., s. 208

¹⁶² Shigeru Yoshida, 2013, a.g.e., s. 20 (茂吉田, a.g.e.,2013, s. 20)

¹⁶³ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.14 (茂吉田, a.g.e., s.14)

ve Ticaret Anlaşması'nı da modernleşmeyi tetikleyen bir diğer olay olarak belirtmektedir. Bunun sebebi olarak Meiji Dönemi'nde pek çok alanda yapılan reformların öncelikli amacının bahsi geçen Dostluk ve Ticaret Anlaşması'yla başlayan ve Ansei Anlaşmaları olarak bilinen eşit olmayan anlaşmaların revizyonu olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Çalışmamızın birinci bölümünde yer alan Meiji Restorasyonu'nda eşit olmayan anlaşmaların kaldırılması yönündeki faaliyetlere ayrıntılı olarak değinilmiştir.

Yoshida, eserinde bahsi geçen bu iki olay hakkında açıklamalarda bulunmuştur. 1853'te Komodor Matthew Perry'nin sadece gelişine değinerek ayrıntı vermemiştir. Fakat 1854 yılında Perry'nin bir önceki yıl imparatora yönelik yazmış olduğu mektuba cevap almak için ikinci kez gelmesini detayları ile anlatmış ve bu olay esnasında ve sonrasında yaşanan gelişmelerden bahsetmiştir. Komodor Matthew Perry'nin 1854 yılında gelişini kaynaklarda belirtildiği gibi aktarmıştır. Fakat bu olay esnasında yaşanan kaos ile ilgili bir detayı şu şekilde aktarmaktadır.

“Kanagawa'dan Edo'ya kadar yayılan gözcülük sistemi kuruldu ve bilgi ağı oluşturuldu. Shogun ailesinde Oshira (Mushiro)'da, barbar gemilerinin Uraga yönüne gittiğini duyunca bir rahatlama olurken, Edo'ya doğru yol aldığı haberi alınca Shogun ailesi hop oturup hop kalkıyordu. Gün içinde birkaç farklı haber iletiliyordu fakat sonrasında bu çelişkili haberler araştırıldığında, akıntı ve rüzgârın etkisiyle savaş gemisinin limana demirli haldeyken başının sağa-sola, öne-arkaya hareket etmesiyle her bir gözlemcinin farklı açılardan rapor etmesinden kaynaklandığı anlaşıldı.”¹⁶⁴

¹⁶⁴ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.16 (茂吉田, a.g.e., s.16)

Fukuchi Genichirō'nun Bakufu'nun Çöküşü¹⁶⁵ ve Oka Yoshitake'nun Yakınçağ Japonya Siyasi Tarihi I¹⁶⁶ eserlerinden alıntı yapmış olduğu bu olayı, ülkenin o dönemde yaşadığı kafa karışıklığını ve yabancılar karşısında var olan sistemlerin yetersizliğini göstermek için kaleme aldığı düşünmekteyiz. İlk Amerikan Konsolosu Townsend Harris'in Japonya'ya gelmesiyle yapılan görüşmeler neticesinde 1856 yılında imzalanan ABD - Japonya Dostluk ve Ticaret Anlaşması¹⁶⁷ sonrasında ortaya çıkan farklı görüşleri aktarmıştır. Yoshida bu farklı görüşleri; kapıların açılmasını savunanlar ve barbarları kovma hareketini savunanlar olarak ikiye ayırmıştır. İlk görüşü savunanların Amerika'nın bu güç gösterisinden etkilenecek kapıların açılmamasının savaşa sebep olacağını ve yenilginin kaçınılmaz olduğunu düşündüğünü aktarmaktadır. İkincisi olan barbarları kovma görüşüne sahip kişileri de kendi içinde iki gruba ayırarak aktardığını söyleyebiliriz.

“Barbarları Kovma hareketini savunanların arasında yabancı ülkelerle ilgili kötü düşünceye sahip olduğu için karşı çıkanlar vardı. Fakat bunların hepsi basit fanatikler değildi. Barbarları kovma hareketinin içinde Batılı ülkelerin askerî gücünü etkisiz hale getirmek gerektiğini, kapıların açılmasının bağımsızlığı tehlikeye sokacağını düşünenler vardı. Ayrıca Batılı ülkelerin baskısından kurtularak daha sonra kendi isteğiyle kapıların açılmasını destekleyen insanlar vardı. Onlar, kapıları açmaktan başka çarenin olmadığı düşüncesinin yenilgiyi kabul ederek özgürlüklerini koruyamamak olduğu fikrindeydiler.”¹⁶⁸

¹⁶⁵ Fukuchi Genichirō, Bakufu Suibōron, Tōyōbunko, Tokyo, 1967. (福地 源一郎、幕府衰亡論、東洋文庫、東京、1967)

¹⁶⁶ Yoshitake Oka, Kindai Nippon no Seijishi, Sōbunsha, Tokyo, 1962. (義武岡、近代日本の政治史、創文社、東京、1962)

¹⁶⁷ Kasuo Kasahara, 1990, a.g.e., s. 314 (一男笠原, 1990, a.g.e., s. 314)

¹⁶⁸ Shigeru Yoshida, 2013, a.g.e., s.17 (茂吉田, 2013, a.g.e., s.17)

Yoshida'nın yukarıda belirtilen sözleri ile, barbarları kovma görüşüne sahip kişilerin yanlış bir görüşe sahip olduğunu belirtmekten ziyade kendi içinde haklı sebepleri olduğunu ifade ettiğini düşünmekteyiz.

Yoshida Shigeru'nun modernleşmenin temsili olarak gördüğü bir diğer olay olan Dostluk ve Ticaret Anlaşması kapsamında 1860 yılında gerçekleştirdikleri diplomatik seyahat hakkında fazla detay verilmemiştir. Bu seyahatle ilgili dikkati çeken aşağıdaki ifadeler mevcuttur.

“Japonlar ilk defa bu buharlı gemi sayesinde limanlara uğramadan Pasifik'i geçti. Kısa zaman öncesine kadar Japonların buharlı gemi görmüşlükleri bile yoktu. Denizciliği öğrenmeye başlayalı daha birkaç yıl bile olmamıştı. Amerikan donanması askerlerinin desteği ile cesaretlenen Japonlar Pasifik geçişini başarı ile tamamladılar.”¹⁶⁹

Bu ifadelerde bahsi geçen buharlı gemi eserde “*Kanrin Maru*” olarak belirtilmiştir. Yoshida'nın bu sözlerinde; Japonya'nın Amerika'dan teknik olarak geride olduğu ve Amerika'nın desteklemesiyle cesaretlenip başarılı oldukları dikkat çeken unsurlar olmuştur. Amerikan İşgal Dönemi'nde Japonya'nın Amerika ile yukarıda belirtilen olaya benzer bir ilişki yaşandığını düşündüğümüzde, Yoshida'nın tarihi, kendi bakış açısından değerlendirdiği düşünmekteyiz.

1.2 Meiji Dönemi'nin Liderleri

Yoshida Shigeru, bu eserde Meiji Dönemi'nin modernleşme sürecini aktarırken modernleşmenin önemli rollerini üstlenen liderlerden de sıklıkla bahsetmektedir. Meiji modernleşmesi sürecinde yaşanan olaylara ve bu olayların yarattığı olumsuz ve olumlu yönlerine değinmiştir. Bunun yanı sıra bu sürecin arkasındaki isimleri ve özelliklerini dile

¹⁶⁹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.14 (茂吉田, a.g.e., s.14)

getirmektedir. Örneğin; Komodor Perry'nin 1854 yılında Japonya'ya gelmesi olayını aktarırken liderler hakkında görüşünü şu şekilde ifade etmektedir.

“Japonya, yabancı ülkelerin baskısıyla ülkenin kapılarını açmasının kaçınılmaz olmasına rağmen bir kez kapıları açmaya karar verdikten sonra, Batı Avrupa'nın etkisini karşılayabilecek maceraya kalkışma iradesi ve yeteneğini göstermiştir.”¹⁷⁰

Bu ifadelerle, Meiji liderlerinin karşılaştıkları bu olayla mücadele edebilecekleri irade ve yeteneğe sahip olduklarını ifade etmektedir. Bu dönemde yaşanan bu ve diğer gelişmelerle Japonya'nın Batılı devletlerin üstünlüğünün farkına vardığından, Bakufu sistemine karşı güvensizliğin oluştuğundan ve Bakufu sistemi yerine merkezde imparatorun olduğu hükümet sistemine geçildiğinden bahseden Yoshida, bu siyasi yapılanma sürecinde Meiji liderleri için şu ifadeleri kullanmaktadır.

“Bakufu sisteminden imparatorun yeni hükümetine dönüşüm, var olan düzenle mücadele ederek ilerledi. Fakat Meiji liderlerinin politik zekâları sayesinde Bakufu'nun Shogunu bu otoriteyi İmparator tarafından restore edilebilir şekilde ve barış içinde Meiji Restorasyonu'nu uygulamaya başladı.”¹⁷¹

Siyasi değişimin önemli aktörleri olan Meiji liderleri için “politik zekâları” ifadesini kullanması bu dönemin aktif siyasetçilerinin politikalarını desteklediğinin bir göstergesi olduğunu düşünmekteyiz. Yönetim şeklinin değişmesine yönelik yapılan reformlardan bahsederken liderlerin özelliklerine yaptığı vurgu bir başka örnekte şu şekilde ifade edilmektedir.

¹⁷⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.14 (茂吉田, a.g.e., s.14)

¹⁷¹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.18 (茂吉田, a.g.e., s.18)

“Shogunluğu yıkmayı amaçlayan ilk faaliyetleri esnasında, Meiji Dönemi'nin kurucuları keskin bir politik zekâyâya sahipti.”¹⁷²

Dahası bu dönemde ülkenin özgürlüğünü korumak amacıyla ortaya çıkan “refah ülke, güçlü ordu” politikasını yürütme konusunda liderlerin yeteneklerini şu ifadelerle dile getirmektedir.

“Bu politikayı uygulamak için hayal gücü ve liderlik vasıfları yüksek insanların var olması Japonya açısından memnuniyet vericiydi.”¹⁷³

Yoshida Shigeru'nun Meiji'nin özellikle siyasi liderleri hakkında “keskin bir politik zekâyâya sahip” ve “hayal gücü ve liderlik vasıfları yüksek” ifadeleri kullanarak hem dönemin siyasetçilerinin yeteneklerini betimleyerek hem de bu özelliklerini öne çıkararak sonraki nesillere örnek göstermek istediğini düşünmekteyiz. Ayrıca kendisi de Japonya'nın yönetiminde rol almış bir başbakan ve siyasetçi olarak Meiji liderlerini örnek aldığı düşünmekteyiz.

Yoshida, bahsi geçen eserinde modernleşmenin mimarları olarak sadece Meiji liderlerinden bahsetmemiştir. Modern Japonya'nın doğusunda ikinci bir gruptan bahsetmektedir. Bu ikinci grubu; yetiştikleri feodal toplum tarafından düşünce yapıları kısıtlanmış entelektüeller olarak belirtmektedir. Bu entelektüellere, Shogunluk tarafından çevirmenlik, feodal yönetimde yer alan idari görevler, Batılı ülkeler ve toplumlar hakkında araştırma yapmak gibi çeşitli görevlerin verildiğini belirtmektedir. Eserinde entelektüellerin görevlerinden bahsetmenin yanı sıra bu kişilere ve faaliyetlerine örneklerde vermiştir. Bu örnekleri şu şekilde ifade etmektedir.

“Saga'dan bir samuray olan Shigenobu Ōkuma, hükümet servisine girdi, iki siyasi parti yönetti ve Waseda Üniversitesi'ni kurdu. Kariyerini I. Dünya Savaşı'nın başbakanı olarak sonlandırdı. Eiichi Shibusawa, Avrupa

¹⁷² Shigeru Yoshida, a.g.e., s.20 (茂吉田, a.g.e., s.20)

¹⁷³ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.18 (茂吉田, a.g.e., s.18)

kapitalizmini gözlemek için gittiği Fransa seyahatinden sonra iş hayatına yöneldi ve Japonya’da banka sisteminin kurulmasında kilit rol oynadı. Keiō Üniversitesi ve Jiji Shimpō gazetesinin kurucusu olan Yukichi Fukuzawa gibi diğerleri de eğitim ya da diğer uzmanlık alanlarında ün kazandılar.”¹⁷⁴

Bahsi geçen entelektüellerin görevlerinden ve faaliyetlerinden bahsetmekle birlikte onlar hakkında görüşlerini de bildirmiştir. Bu görüşleri şu şekilde ifade etmektedir.

“Eski askeri sınıftan gelen bu adamlar, ekonomik konularda tecrübesizdi. Fakat o dönemler hükümetin bütün bölümlerinde ve toplumun bütün alanlarında nitelikli olmaya çok ihtiyaç olduğu için onların askeri sınıf altyapıları lehlerine çalıştı ve bu adamlar girişimci, destekleyici ve gözüpek insanlardı.”¹⁷⁵

Yoshida, eserinde modernleşmenin siyasi alanında aktif rol alan Meiji liderlerinden övgüyle bahsetmektedir. Benzer şekilde Meiji Dönemi’nde modernleşmenin toplumsal, ekonomik ve eğitim alanında rol alan entelektüeller için de “girişimci, destekleyici ve gözüpek” ifadelerini kullanarak onların yeteneklerine dikkat çekmektedir. Japonya’nın modernleşme başarısı tek bir zümreye atfedilmemiştir. Yoshida, modernleşme sürecinde ulusun gösterdiği uyumu ve katkılarını göstermek amacıyla şu ifadeleri kullanmaktadır.

“Başarıyla tamamlanmasında sadece ileri görüşlü liderler değil bütün ulusun harekete geçmesi de gerekiyordu. Modernleşme çoğu için kaçınılmaz bir zorluk anlamına geliyordu. Kabul ettiler ve katlandılar.”¹⁷⁶

Yukarıda belirtilen bu ifadeleriyle, modernleşmenin sadece feodal sınıftan kalan üst sınıfın bir başarısı olmadığını ve modernleşmenin başarısına milletin bir bütün olarak katkı sağladığını ifade etmektedir. Yoshida’ya göre bu süreçte herkes üzerine düşeni

¹⁷⁴ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 23 (茂吉田, a.g.e., s. 23)

¹⁷⁵ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 24 (茂吉田, a.g.e., s. 24)

¹⁷⁶ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 26 (茂吉田, a.g.e., s. 26)

yapmış ve gerekli fedakârlığı göstermiştir. Bu ifadeleriyle milli beraberliğe vurgu yaptığını düşünmekteyiz.

1.3 Japonya'nın Modernleşmesi

Yoshida Shigeru, Japonya'nın modernleşmesini siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel olarak pek çok açıdan ele almıştır. Bu dönemdeki değişimleri bir tarihçi gibi aktarmış ve kendi bakış açısını yansıtmıştır. Yoshida, eserinde ilk olarak yurt dışına seyahatler yapıldığını ve bu seyahatlerde Batının üstünlüğüne kanaat getirildiğini belirtmektedir. Bu seyahatlerin etkisinden bahsederken Toshimichi Ōkubo'yu örnek vermektedir. Toshimichi Ōkubo'nun özellikle endüstriyel alanda önemli rol oynayan bir isim olduğunu belirtmektedir. Toshimichi Ōkubo'nun seyahati ve faaliyetlerini şu şekilde aktarmaktadır.

“Toshimichi Ōkubo, restorasyondan sonra 40'lı yaşlardayken 4 yıl Avrupa'da yaşadı. İngiltere'deki fabrikalar, demiryolları, yollar ve kanallara hayran kaldı ve aynı tarihlerde ülkesi ve İngiltere arasında uçurum olmasından çok etkilendi. Japonya'ya döndüğünde ülkesine hizmet etmeye devam etti. Japonya'nın yeni doğan endüstrisini büyütme görevine olan sonsuz bağlılığı, yurt dışındaki durumlar ile ilgili etkileşiminden kaynaklanmaktadır.”¹⁷⁷

Aktarmış olduğu bu bilgi tarihi gerçeklerle uyum sağlamaktadır. Burada dikkat çeken unsur bu seyahatleri gerçekleştirerek birçok alanda araştırma yapmış entelektüeller mevcuttur fakat Yoshida örnek olarak ekonomik alanda katkı sağlamış bir ismi seçmiştir. Bunun sebebi, ekonomi eğitimi almış olmasından kaynaklı bir bilgi birikimi ya da ekonomiye vurgu yapmak isteğinden kaynaklı olabileceği düşünmekteyiz.

¹⁷⁷ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 21 (茂吉田, a.g.e., s. 21)

Yoshida, modernleşmenin siyasi alanıyla ilgili olarak 1871 yılında Meiji hükümetinin resmen feodalizmi ve feodal toprak sahipliğini fes ederek vilayet sistemi oluşturduğundan bahsetmektedir. Böylece, Tokugawa Dönemi'nde büyük arazileri yöneten Feodal Derebeylerin haklarından mahrum bırakıldığını ve merkezi hükümet sisteminin kurulduğunu aktarmaktadır.¹⁷⁸ Aynı zamanda sınıf sisteminin kaldırıldığından ve kısa süre sonra askerî sınıfa verilen yıllık ödeneklere son verildiğini belirtmektedir. Yaşanan bu gelişmelerle değişen pozisyonu şu şekilde ifade etmektedir.

“Toplumdaki pozisyonlarına dayalı olarak rahat yaşamın teminatından yoksun kalan bu insanlar, diğerleri gibi oldular ve pirinç kaselerini dolu tutabilmenin daha modern yolu olan öğretmen, bürokrat olarak iş hayatında ve ticarete yer aldılar.”¹⁷⁹

Siyasi gelişmelere ek olarak modern hükümet sisteminin kurulmasıyla, yetkili kurumlar oluşturulmaya başlandığından, 1878'de valilik meclisi kurulduğundan, 1888 yılında şehirlerde, kasabalarda ve köylerde yerel yönetimi kapsayan bir yasa çıkarıldığından ve 1889 yılında anayasanın yürürlüğe girdiğinden kısaca bahsetmektedir fakat bu gelişmelerle ilgili detay vermemiştir.

Yoshida, eserinde özellikle Meiji Dönemi'nin ekonomik gelişmeleri üzerinde durmuştur. Meiji kurucularının dikkatlerini ülke endüstrisinin gelişimine ve halk faaliyetlerinin artırılmasına çevirdiğini belirtmektedir. Meiji modernleşmesinin ekonomik alanına örnekler vermiş fakat diğer alanlarda örneklere çok sık rastlanmamaktadır. Bu örneklerden birinde, Japonya'daki ilk endüstriyel işletmenin, 1859 yılında Kyushu'da Kagoshima yakınlarında kurulan İngiliz makinalarıyla donatılmış tekstil imalathanesi olduğunu belirtmektedir. Bu ekonomik gelişmelerde hükümetin özel yatırımcıyı teşvik ederek, model fabrikaların inşasında yönetimi ele

¹⁷⁸ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 22 (茂吉田, a.g.e., s. 22)

¹⁷⁹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 24 (茂吉田, a.g.e., s. 24)

aldığından ve yeni girişimlerde bulunmak isteyenlere finansal destek sağlandığından bahsetmektedir. O dönemde endüstriyel yapılanma oluşturuyordu fakat bu yapılanmaya destek olması gereken bazı alt yapı eksiklikleri mevcuttu. Eserinde bu alt yapı çalışmalarını da dile getirmiştir. Bu alt yapı çalışmalarını meclis tarafından gerçekleştirilen demir yollarının inşası, posta ve telgraf servisi olarak belirtilmiştir. Eserinde özellikle ekonomik gelişmelere vurgu yapan Yoshida, bu gelişmeler sonucunda halkın değişimini şu sözlerle anlatmaktadır.

“Bütün bu gelişmeler, hem Japonların yaşam şeklinin modernleşmesine karşı halkın tavrında gerekli değişikliğin meydana geldi, hem de para kazanmanın aşağılandığı Konfüçyanizm’in etnik değerlerine olan geleneksel bağlılık sona erdi. Bu durum, ulus menfaatine fayda sağlamak için girişim ve teşebbüste bulunma gibi yeni değerlere geçişin meydana gelmesine yardımcı oldu.”¹⁸⁰

Yoshida, bu sözleriyle Konfüçyanizm geleneğini bırakarak ulusun yeni bir anlayışa geçtiğini belirtmektedir. Yoshida, yeni sahiplenilen bu değerleri desteklemiş ve Konfüçyanizm anlayışının, kendisinin desteklediği bu değerleri aşağıladığını belirtmiştir. Fakat Konfüçyanizm anlayışına karşı olumsuz bir bakışa sahip değildir. Aksine, Konfüçyanizm’in kurallarının Japonlarda oluşturduğu özellikler sayesinde modernleşmenin başarılı olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncesini şu sözleri ile ifade etmektedir.

“Eğer biz yalnızca Meiji Dönemi ile dikkatimizi sınırlarsak, Japonya’nın o yıllardaki hızlı modernleşmesinin sırrını anlayamayız. Meiji Çağındaki ulusun ilerlemesi sadece geçmişten miras kalan sıkı esaslardan yoluna devam ederek mümkün oldu. Örneğin; iyice gelişmiş olan sıkı çalışma ve tutumluluk

¹⁸⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 31 (茂吉田, a.g.e., s. 31)

meziyetleri, Konfüçyanizm'in kurallarıdır. Ortak dile sahip birleşmiş ülke olan Tokugawa rejimi altındaki Japonya gerçeği, yeni modernleşmiş Japonya'nın meydana gelmesinde eşit oranda önemlidir.”¹⁸¹

Bu sözleri ile geçmişinden kopmadığını düşündüğümüz Yoshida, Tokugawa Dönemi'nin mirasını reddetmemektedir. Hatta Meiji Dönemi'ndeki modernleşmenin ve bizce bugünün Japonya'sının da oluşmasında Tokugawa mirasının büyük katkısının olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncesini şu sözleri ile ifade etmektedir.

“Tokugawa Shogunluğu altındaki 260 yıllık barış, durağanlık ve izolasyon, ülkeye gerekli olan sosyal sermaye hazinesini bıraktı. Tokugawa rejimi altındaki yönetim sistemi, gelişen ve modernleşmiş Japonya'nın kuruluşuna yarar sağlayabilen bir serveti temsil etti.”¹⁸²

Yoshida, bu mirasın katkısından bahsederken uzun süren durağan dönemin sağladığı faydalardan bahsetmektedir. Fakat bu mirası sadece bununla sınırlamamıştır. Meiji Dönemi'nde yeni oluşan kuruluşların organizasyonuna katkı sağlayan diğer bir unsur olarak Tokugawa Dönemi'nin samuray sınıfından da bahsetmektedir. Özellikle yönetim sınıfına ait olan bu samuray sınıfının profesyonel deneyim sahibi olmaları, organizasyon yeteneklerinin gelişmiş olması sebebiyle yeni oluşan bürokrasi ve elitlerin esaslarını oluşturduğunu düşünmektedir. Ayrıca bu samurayların yüksek sosyal statüye sahip olmalarına rağmen zengin olmamaları ve kaderci bir anlayışa sahip olmaları sebebiyle liderlerine bağlı kalarak güçlü girişimlerde bulunmasına katkı sağladıklarını düşünmektedir.

Modernleşmeye katkı sağlayan üst sınıf samurayların yanında düşük seviye samurayların da katkısından bahsetmektedir. Bu düşük alt sınıf samurayların rollerinden bahsederken modernleşmede yer alan eğitim reformlarına değinmektedir. Yoshida, yerel

¹⁸¹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 32 (茂吉田, a.g.e., s. 32)

¹⁸² Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 30 (茂吉田, a.g.e., s. 30)

feodal hükümet tarafından birçok okulun kurulduğundan, bu okulların fonksiyonunun klasik Konfüçyanizm geleneklerini öğrencilere öğretmek amacıyla olmayıp, durumlar ve problemlerle ilgili pratik donanımları sağlamak gibi pragmatik amaçlar sağladığından bahsetmektedir. Böylece bu okulların yetiştirdiği alt sınıf savaşı sınıfın, yerel yönetimlerde liderlik ve sorumlu sınıflara yerleşebildiklerinden bahsetmektedir. Yoshida eğitim reformlarının üzerinde durmamıştır. Sadece okulların açıldığından bahsetmiş ve ekonomik hayata sağladığı katkıları ele almıştır. Yoshida, modernleşmenin reformlarını ele alırken siyasi hayatın, eğitimin gelişmesinden kısaca bahsederek, bu gelişmelerin katkılarıyla gelişen ekonomik ve ticari yapıya geçiş yapmaktadır. Böylece her seferinde ekonomik gelişmeye vurgu yaptığı düşünmekteyiz.

Ekonomik gelişmelere vurgu yapan Yoshida, ekonomik yapının bir unsuru olan ticaretin artmasından bahsetmektedir. Bu dönemde pek çok küçük çaplı endüstriyel şirketler kurulduğunu değinerek, hala resmî olarak biçimlenmeye devam eden toplumda, alt sınıf olmalarına rağmen tüccarların servet ve güç elde ettiğini belirtmektedir. Tarihi arka plan bölümümüzde bahsettiğimiz üzere; bu dönemde tek tip döviz, tartı ve ölçü sisteminin kurulmasıyla, yolların inşası ve sefer yollarının kuruluşu, mal paylaşımı ve ekonomik uygulamalar gelişmiş ve bu uygulamalar sadece yerel ya da bölgesel olarak kalmamış, ülke çapında gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmeler toplumsal hayatı etkilemiştir. Yoshida da bu etkiden bahsederek toplumsal etkiye bir örneği şu sözleri ile ifade etmektedir.

“Önceleri aşağılanan ticari sınıfın artan itibarı çoktan sosyal düzeni etkilemeye başladı. Böylece sosyal reform ihtiyacı gitgide belirginleşti.”¹⁸³

Yoshida, bu sözleri ile değişen ve gelişen siyasi, ekonomik yapıyla birlikte toplumsal sınıfların da itibarının değiştiğini belirtmektedir. Meiji Dönemi'nin bu

¹⁸³ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 28 (茂吉田, a.g.e., s. 28)

toplumsal sınıflarındaki değişimlere düşük sınıf samurayların bürokraside yer alabilmesi de örnek gösterilebilir.

Yoshida, Meiji Dönemi'nde gerçekleşen reformların oluşumundan, etkilerinden ve başarısından bahsetmektedir. Fakat restorasyon sırasında yaşanan zorluklara da değinmektedir. Bu dönemde Japonların sadece Batılı kültür ve fikirler ile asimile olmaya hevesli olmadığından bahsetmektedir. Zaman zaman toplumun değişim sancılarını yaşadığından ve kendi ülkesinin kültürel mirasına ışık tutmaya çalışırken, rastgele yeni ve yabancı olan her şeyi sahiplenme eğiliminin ortaya çıktığını belirtmektedir. Yoshida medenileşme ve aydınlanma çağı olan Meiji Dönemi'nde, bu isteğin ara sıra ileri gittiğini düşünmektedir ve bunu şu şekilde örneklemektedir.

“Bir aydın, yazılı dilde kullanılan Çin karakterlerin kaldırılmasını ve Batı alfabesiyle yer değiştirmesini önerdi.”¹⁸⁴

Yoshida'nın Batı alfabesine geçişi, aşırılık olarak görmesi geçmişinden kopmak istemediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Tokugawa mirasını da Meiji modernleşmesinin önemli bir unsuru olarak görmesi de bu görüşü desteklemektedir. Fakat Yoshida, bu olumsuzlukların da modernleşmede Japonya'nın kendisini bulmasına katkı sağladığını düşünmektedir.

Yoshida Shigeru'nun Meiji Dönemi'ni aktarmasına genel olarak bakacak olursak; Meiji Restorasyonu'nu bir başarı öyküsü olarak görmüş, bu başarı öyküsünün kahramanlarını öncelikle Meiji Liderleri, daha sonra bu döneme fikir ve düşünceleri ile etki etmiş samuray kökeninden gelen entelektüeller ve son olarak buna uyum sağlamış ve üzerine düşen görevi yerine getirmiş olan halk olarak ifade etmektedir. Bu dönüşümde etki eden faktörleri şu şekilde özetlemektedir.

¹⁸⁴ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 29 (茂吉田, a.g.e., s. 29)

“Böylece Meiji insanların çabası, Tokugawa Dönemi’nin kuralları ve iyi şans bir bütün olarak tam zamanında birleşerek, Japonya’nın eski feodal durumdan modern güç ve milletlerin onurlu bir üyesi statüsüne başarılı dönüşümünü meydana getirdi.”¹⁸⁵

Yoshida, modernleşmenin tüm yönlerinden bahsetmektedir. Bu değişimin özellikle ekonomik yönüne vurgu yapmaktadır. Bu başarının o dönemin insanlarına, geçmişin mirasına bağlı olarak gerçekleştiği görüşündedir. Yoshida’nın Meiji reformları esnasında yaşanan gelişmelerin olumsuz yönlerini bile yumuşatarak aktarması ve bu olumsuzluklardan Japonya’nın fayda sağlandığını belirtmesi, bir siyasetçi olarak politik davrandığı düşüncesini oluşturmuştur. Yoshida Shigeru, İşgal Dönemi’nin başbakanı olarak köklü değişikliklere imza atmış bir siyasetçidir. Kendi döneminde de gelenekselden kopmayan bir yapıyla bu değişimleri oluşturmaktadır. Yoshida’nın bu değişimleri halkına kabul ettirmesinin bu anlayışından kaynaklandığı düşünmekteyiz.

1.4 Modernleşme İkilemi

Yoshida Shigeru, Japonya’nın Meiji Dönemi’nde hızla modernleşmeyi başarmış olsa bile bu sürecin problemsiz ve kolay olmadığını düşünmektedir. Bu dönemi, bir problemin diğerini izlediği, sürekli bir mücadelenin tarihi olarak görmektedir. Modern yapıyı oluşturma görevinin daha da zorlaşmasında Japonya’nın geleceği hakkında ortaya atılan farklı fikirlerin etkili olduğunu belirtmektedir. Bu fikirleri şu şekilde ifade etmektedir.

“Bir tarafta yenilikçiler vardı. Bu yenilikçiler, John Stuart Mills’in Özgürlük Üzerine eseri ve Jean-Jacques Rousseau’nun Toplum Sözleşmesi eserlerindeki politik felsefeyi temel alarak büyük güçlerle benzer ulusal yasa

¹⁸⁵ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 33 (茂吉田, a.g.e., s. 33)

*sisteminin kurulmasını talep ediyordu. Diğerleri ise; imparatorluk otoritesinin etrafında toplanarak başarının elde edilebileceği geleneksel bir görüşü savunuyordu.*¹⁸⁶

Yoshida, bu cümleleri ile farklı görüşlere yer vermiş ve bu görüşlerin Japonya’da yarattığı ikilemi dile getirmiştir. Ayrıca bilimsel gelişmenin yaşandığı o dönemin etki eden eserlerine örnek vermektedir. Bu dönemin ikilemi arasında Meiji liderlerinin bir taraf seçmediğini ve orta yolu bulduğunu ifade etmektedir. Politik yapının yanı sıra anayasal yapı hakkında da farklı görüşleri dile getirmektedir. Bu görüşleri İngiliz anayasasını benimsemek isteyenler, İto Hirobumi gibi İngiliz anayasasına karşı olup anayasanın gerekliliğini savunanlar ve Aritomo Yamagata gibi hiçbir formda anayasa istemeyenler olarak gruplamaktadır. Bu vermiş olduğu tarihi bilgiler diğer kaynaklarla örtüşmektedir.¹⁸⁷

Yoshida modernleşme ikileminden bahsederken, Japonların yabancı kültürlerle karşılaştıkları zamanı “ülkenin içinde bir gece gibiydi” sözleriyle betimlemektedir. O dönem toplumda, Japonya’nın sosyal, kültürel ve ruhani birliğinin temellerinin çürüyeceğine dair kaçınılmaz bir tehlike olduğunu belirtmektedir. Fakat Yoshida, geç Tokugawa Dönemi’nin liderleri arasında bilgili olanların, “Doğunun ahlakı ve Batının sanatı” ve “Japon ruhu ve Batılı öğrenme” gibi formüllerle bu tehlikeyi hafiflettiklerini belirtmektedir.¹⁸⁸ Fakat Yoshida, Batının sadece bilimsel ve teknik taraflarını kavramak ve geri kalanını dâhil etmemenin mümkün olmadığını düşünmektedir. Buna örnek olarak ta gemi ticaretini göstermektedir. Gemi ticaretinden elde edilen ticari kazancın Batı tarzı yöntemlerle yapıldığından fakat Konfüçyanizm kurallarının bu şekilde kazanç elde etmeyi ahlak dışı bulduğunu belirtmektedir. Fakat yaşanan bu Batı tarzı gelişmelerin

¹⁸⁶ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 34 (茂吉田, a.g.e., s. 34)

¹⁸⁷ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 35 (茂吉田, a.g.e., s. 35)

¹⁸⁸ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 36 (茂吉田, a.g.e., s. 36)

Japon kültürüne derin bir etki ederek eş zamanlı değişimlerin yaşanmaktan kaçınılamayacağını düşünmektedir. Dahası Yoshida, Japonya'nın yabancıların bilimsel ve teknolojik unsurlarının ithal edilmesine rağmen bu unsurların temellerini oluşturacak fikirlerin, politikaların ve kültürel kavramların kabul edilmesinin kolay olmadığını düşünmektedir. Böylece Japonya'nın yabancı kültüründe asimile olma endişesi ve modernleşme isteğinin kaçınılmaz bir ikileme sebep olduğunu belirtmektedir. Yoshida eserinde bahsettiği bu ikilemi desteklemek adına dönemin bilim insanlarının ifadelerine yer vermektedir. Dönemin bilim insanlarının ifadeleri şu şekilde yer almaktadır.

“Konfüçyanizm ve Mensiyus kelimeleri gücünü kaybetmişti. Batı'dan bilimsel öğrenme henüz bize ulaşmamıştı. Güneş batmış ve henüz ay doğmamış gibiydi.”¹⁸⁹

Yoshida, bu ikilemin yaşandığı dönemlerde İmparator Meiji'nin anayasal, askerî ve politik yapının başında olmasının bir şans olarak belirtmektedir. İmparator Meiji'nin lider olarak yeteneğini takdir ederek şu ifadeleri kullanmaktadır.

“ Ne yazık ki, şartlar Japonya'yı Çin-Japon Savaşı ve Rus-Japon Savaşı'nda çarpışmaya zorladığı zaman, İmparator Meiji liderlik yeteneğini gösterdi. Bütün ulusun çabalarını harekete geçirmesiyle Japonya her iki sınavdan zafer kazanmış olarak çıkabildi.”¹⁹⁰

Yoshida, bu ifadeleri ile İmparator Meiji'yi yüceltmektedir. Fakat bu ifadelerde yer alan “*Ne yazık ki*” sözüyle Yoshida'nın savaş karşıtı olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca Yoshida'nın Japonya'nın yüzyıllık tarihini elle aldığı bu eserde, savaşlar hakkında detay vermemiş sadece bahsetmiştir. Bu anlatımıyla özellikle savaşa vurgu yapmamaya çalıştığını düşünmekteyiz. Ayrıca “*çarpışmaya zorladığı*” ifadesinden savaş karşıtı olmasına rağmen eleştirel yaklaşmayıp politik davrandığını düşünmekteyiz.

¹⁸⁹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 39 (茂吉田, a.g.e., s. 39)

¹⁹⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 42 (茂吉田, a.g.e., s. 42)

Yoshida modernleşme sürecinin gelgitli bir yapısı olduğunu ifade etmektedir. Modernleşme sürecini evrelere ayırmaktadır. Birinci evrede; İmparator Meiji ve devlet adamlarının Japonya'yı modernleştirmeyi ve geliştirmeyi amaçladıklarını ve bu amaç doğrultusunda hareket ettiklerini belirtmektedir. İkinci evrenin Rus-Japon Savaşı ile başladığını, bu dönemde dönüşüm ve düzenleme konusunda zorluklarla karşılaştığını ifade etmektedir. Bu savaşta elde edilen başarı ile büyük güçler arasında bir statü kazandığını fakat ilk baştaki amacını kaybettiğini belirtmektedir. Dahası bu zaferin verdiği coşkunun, sonrasında gelen zorluk ve kargaşaya yol açtığını belirtmektedir. Rus-Japon Savaşı'ndan sonra Japonya'nın yaşadığı evreye değinmiş ancak Rus-Japon Savaşı'ndan detaylı bahsetmemiştir. Yoshida Meiji Dönemi, Meiji Restorasyonu'ndan detaylı bahsetmiş fakat bu dönemde Japon tarihinin önemli olaylarından olan Çin-Japon Savaşı ve Kore'nin ilhakından bahsetmemektedir. Bu durum Yoshida'nın savaşlara özellikle vurgu yapmadığını göstermektedir.

Yoshida, bahsi geçen eserinde 1905-1936 yılları arasındaki Dünya ve Japonya'da gelişen tarihi olayları detaylı bir şekilde anlatmaktadır fakat aktarırken herhangi bir görüş bildirmemektedir. Bu dönem Japonya'da militarizm düşüncesinin hâkim olduğu bir evre olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoshida, tarihi olayların yanı sıra I. Dünya Savaşı sonrası ülkesinde ve Dünya siyasetindeki düşünce yapıları ve görüşlerini belirtmektedir. Fakat bu anlayışın hatalı olduğunu düşünmektedir. Yoshida, 1930'lu yıllar hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

“1930'lardaki uluslararası durum sürekli değişen bir karışıklık içindeydi ve sadece evrensel değerlendirme yapabilecek dünya görüşüne sahip devlet adamları tarafından anlaşılabilirdi. Fakat Japonya'nın politik liderleri Asya ile sınırlıydı. Onlar, Amerika ve Avrupa'daki politik akımları tamamen anlayamıyorlardı. Almanya ve İtalya ile yapılan üçlü ittifakın Amerika'ya

*karşı ülkenin pozisyonunu güçlendireceği gibi hatalı anlayış, bu kavrama eksikliğinden kaynaklanmaktadır.*¹⁹¹

Yoshida, dönemin devlet adamlarının dünya görüşünün Asya ile sınırlı olduğunu belirtmektedir. Değişen dünyada birçok politik akımın var olduğunu ve bu akımları hâkim olmadığı için Japon devlet adamlarının hatalı politikalar yönettiğini düşünmektedir. Ayrıca Japonya’da imparator dâhil çoğu insanın yaklaşan trajediyi engellemek istemesine rağmen Japonya’nın sonunda savaş yolunu seçtiğini belirtmektedir. Yoshida, Japonya’da askerî gücün hâkim olduğu bu döneme yer vermiş ancak bu dönem olaylarını aktarırken kendi görüşüne yer vermekten kaçınmıştır.

Yoshida, II. Dünya Savaşı’nda ülkesinin kaybedeceğini düşünüyordu. 1945 Şubat ayında Yoshida, İmparator Hirohito’ya sunmak üzere bildiri yazması için eski başbakan Prens Konoe’ye yardım etti. Bu bildiriye; yenilginin kaçınılmaz olduğunu söyleyerek, ilerleyen kaosun Komünist devrimine sebep olabileceğine karşı uyardı ve bir an önce Amerika’ya teslim olunması gerektiği önerisinde bulundu. Yoshida, yapmış olduğu bu öneriler neticesinde, savaş girişimi hakkında asılsız dedikodular yayma suçuyla 15 Nisan 1945’te tutuklandı.¹⁹² Bu nedenle kendi görüşlerine çok fazla yer vermediği düşünülmektedir.

¹⁹¹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 57 (茂吉田, a.g.e., s. 57)

¹⁹² Mark Weston, 1999, a.g.e., s. 210

III. BÖLÜM

1. “NIHON O KETTEI SHITA HYAKUNEN” ESERİNDE 1945 – 1960 YILLARI ARASINDAKİ DÖNEM

1.1 Savaş Sonrası Dönemin 2-3 Yılı

Yoshida Shigeru, II. Dünya Savaşı'nı yanlış bir hesaplama olarak görmekte ve 15 Ağustos 1945 sonrasında bu yanlış hesaplamanın bedeli olarak ülkenin durumunu sayısal verilerle açıklamaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın savaş öncesinde var olan topraklarının % 50'sinin zarar gördüğünden, 2 milyondan fazla insanın öldüğünden ve 2.5 milyon binanın zarar gördüğünden bahsetmektedir. Yoshida, savaşın ve savaş sonrası atılan bombaların verdiği hasarın boyutunu göstermek amacıyla savaş öncesinin ve sonrasında karşılaştırıldığı örnekler vermektedir. Tokyo üzerinden verdiği bu örnekte; 1940 yılında Tokyo'nun nüfusu 6.7 milyonken, 1945 yılının Ağustos ayına gelindiğinde nüfusun 2.8 milyona düştüğünü belirtmektedir. Bu durum, Tokyo'da yaşayan insanların %50'den fazlasının hayatını kaybettiğini göstermektedir. Yoshida, yaşanan felaketin boyutunu aktarırken en kötü zamanın 1945 yılının Aralık ayı ile 1946 yılının Ocak ayı arasında olduğunu ve en önemli problemin yiyecek sıkıntısı olduğunu belirtmektedir. Yaşanan bu sıkıntıdan dolayı gıdanın normalden 6-7 kat daha fazla olduğundan bahsetmektedir. Japonların, dönemin açlık sıkıntısına çare olarak evlerindeki eşyaları ve kıyafetleri, patates ve lahana gibi gıdalarla takas ettiğini ifade eden Yoshida, bu durumun hafızalardan silinmeyecek anılar olduğunu belirtmektedir.¹⁹³

Yoshida, savaş sonrasında ilk 2-3 yılının zorluklarından bahsederken toplumun yaşadığı psikolojik şoka da değinmektedir. Yoshida bu şokun, aşırı milliyetçiliğin kutsallığına inanan Japonların, Japonya'nın yenilmeyeceğini iddia ettiklerini ve bu uğurda birçok fedakârlık yaparak her türlü sıkıntıya katlanmalarına rağmen yenilgiye

¹⁹³ Shigeru Yoshida, a.g.e., 2013, s. 58 (茂吉田, a.g.e., s. 58)

şahitlik ettikleri için yaşandığını ifade etmektedir. Sadece yaşanan yenilgi değil, şimdiye kadar sorgusuz sualsiz kabul ettikleri değerlerin adaletsiz olduğunun düşünülmesi ve ülkesinin saldırgan ülke sıfatıyla nitelendirilmesinin de Japonlarda psikolojik bir travma oluşturduğunu düşünmektedir.¹⁹⁴

Yoshida dönemin zorluklarına örnek olarak; karaborsa ve enflasyon nedeniyle ülkenin ahlaki yapısında çürümenin yaşandığından, karaborsa müşterisi olmak gibi ufak tefek yasa dışı faaliyetlerde bulunmadan yaşamının imkânsız olduğundan bahsetmektedir. Yoshida, Japonya'nın perişan halde olmasına rağmen Japonların eski meziyetlerini kaybetmediğini ve görevlerini yerine getirdiğini belirtmektedir. Bunu da şu şekilde ifade etmektedir.

“Şartların en kötü olduğu açlık zamanı olan Pasifik ateşkesinin hemen sonrasına şahitlik eden Japonlar, ruhlarını kaybetmediğini ve ulusun savaşın küllerinden tekrar doğacağına inandıklarını belirtmektedir. Savaş zamandaki sıkıntılar ve yenilginin şokuna rağmen, Japonların karakteri temelde değişmedi. Cesaret ve insanîyet erdemleri zayıfladı fakat yok olmadı. İnsanlar hala eskisi gibi sabırlıydı ve hala çalışmaya istekliydi. İnsanlar şikâyet etti fakat dürüst bir yaşam için sabırla çalıştı.”¹⁹⁵

Yoshida, bu ifadelerinde yer alan “şahitlik eden Japonlar” sözü ile kendisinden bahsettiğini düşünmekteyiz. Ayrıca II. Dünya Savaşı sonrasında bir enkaz haline dönen Japonya'nın ilk başbakanı olarak dönemin zorlukları ile mücadele ederken halkının sabırlı ve çalışkan meziyetlerinden övgüyle bahsetmektedir.

Yoshida, yaşanan bu ikileme rağmen Japonların yenilginin üstesinden gelebileceklerine dair inanca sahip, iyimser insanlar olduklarını düşünmektedir. Bu

¹⁹⁴ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 60 (茂吉田, a.g.e., s. 60)

¹⁹⁵ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 61 (茂吉田, a.g.e., s. 61)

düşüncesini ifade ederken Kötümser olmanın Japon ruhunu asla fethedemeyeceğini ve ulus enerjisini yavaşlatamayacağını belirtmektedir.¹⁹⁶

Yoshida, eserinde yenilginin şokunu, yaşanan ikilemi ve sonrasındaki yenilginin kabul edilmesini ifade ettikten sonra Amerikan işgali hakkında bilgiler vermektedir. Amerikan işgal güçlerinin ilk Japonya topraklarına ayak bastıklarında bir işgal planı ile geldiğini ifade eden Yoshida, bu planın düzgünce işleminde sivil halk tarafından ortaya konulan disiplinli tavrın etkili olduğunu belirtmektedir. İşgal planının işleyişinde etki eden faktörleri şu ifadelerle açıklamaktadır.

“Şüphesiz ki otoriteye saygı gösteren Japon insanının geleneksel karakteri, durumunu kabullenmesinde katkı sağlayan bir faktördü. Bir diğeri ise, Japonya’ya işgal için gelen Amerikan ordusunun disiplinli ve arkadaş canlısı tavrıydı. Bu derin bir etki yarattı ve Japon insanının en kötüsünü beklediği şey asla olmadı.”¹⁹⁷

Yoshida bu ifadelerinde, Japonların durumu kabullenmesine katkı sağlayan faktörlerde Japonların etkili olduğu kadar Amerikalıların da katkısından bahsetmektedir. Böylece işgalin birlikte yürütülen bir süreç olduğunu göstermektedir. Yoshida, işgal dönemini aktarırken kendi misyonundan bahsetmektedir. Yenilginin kabullenilip işgal politikalarının devreye girmeye başladığı bu dönemde, Pasifik Savaşı’ndan bir ay sonra Higashikuni Kabinesi’nde dış işleri bakanı olarak görev yapmaya başladığını belirtmektedir. O dönem Japonya’nın başbakanı olan Amiral Kantarō Suzuki ile görüşmesinden bahsetmektedir. Bu görüşmede Amiral Kantarō Suzuki’nin “*Savaşta iyi bir kazanan olmak önemlidir fakat iyi bir kaybeden olmakta eşit oranda önemlidir.*” sözünden etkilendiğini ifade etmektedir.¹⁹⁸ Bu etkiden şu ifadelerle bahsetmektedir.

¹⁹⁶ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 61 (茂吉田, a.g.e., s. 61)

¹⁹⁷ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 62 (茂吉田, a.g.e., s. 62)

¹⁹⁸ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 63 (茂吉田, a.g.e., s. 63)

“Amiral Kantarō Suzuki’nin bu sözleri, başbakan olduğum zaman işgal güçleri ile ilişkilerimde rehberlik eden bir prensip oldu. Bu sadece bende değil, aynı şekilde Japonların genelinde gerçekleşen bir tavır oldu.”¹⁹⁹

Yoshida, bu sözleriyle iyi bir kaybeden olmak için üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalıştığını ifade ederken aynı şekilde Japonların da iyi bir kaybeden olmak için üzerine düşeni yaptıklarını belirtmektedir.

Amerikan İşgal Dönemi’nde, işgali yöneten yetkililer tarafından Japonya’nın ordu kurması istenmektedir. Yoshida, askeri güçlerin varlığının Japonya’da tekrar militarist düşünceyi canlandıracağı ve II. Dünya Savaşı’nda Japonya’nın işgaline uğramış Asya ülkelerinde tedirginlik yaratarak ilişkilerin bozulacağı gerekçesiyle bu ordunun kurulmasına karşı çıkmaktadır.²⁰⁰ İncelediğimiz bu eserinde, Amerikan yetkileriyle ilişkilerini örneklemek için bu olaydan bahsetmektedir.

“İşgal yetkilileri tarafından ortaya atılan ordu kurulması fikrinin bana gerçeklerin göz ardı edildiği bir yanlış gibi görüldüğüne ve Japonya’nın o zamanki durumuna uygun olmadığına dair görüşlerimi bildirdim. Fakat benim önerilerime rağmen karar değişmedi. Ben onların isteğine uyum sağladım ve yanlışlarını fark ederek bu kararın tersine dönmesini bekledim. Kısacası, General Douglas MacArthur asla doğrudan bana talimatları bildirmedi. Biz tamamen konuları tartıştık ve Komutan karara vardıktan sonra ben uyguladım.”²⁰¹

Yoshida, işgal güçleri ile birlikte yürütülen işgal politikalarının işleyişi hakkında bilgi vermektedir. Bu sözlerinden işgalin işleyişinde Japonların iyi bir kaybeden olarak

¹⁹⁹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 63 (茂吉田, a.g.e., s. 63)

²⁰⁰ John W.Dower, Çev. Ōkuba Genji, 2014, a.g.e., s. 217 (ジョン・ダワー (著)、大窪 愿二 (翻訳) 2014, a.g.e., s. 217)

²⁰¹ Shigeru Yoshida, 2013, a.g.e., s. 64 (茂吉田, a.g.e., s. 64)

uyum sağladığı görülmektedir. Yoshida'nın daha önce belirttiği gibi bu uyum iyi bir kaybeden olmaya çalışmanın dışında Japonların geleneksel otoriteye saygı duyma anlayışından kaynaklandığı düşünmekteyiz.

Yoshida, savaş sonrası yıllarda Japonya'nın durumunun acınacak halde olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde, savaş sırasında ülkenin bütün rezervlerinin tüketilmiş olması ve pirinç hasatının çok düşük olmasından dolayı insanların açlıktan hayatlarını kaybettiğinden bahsetmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın acil 4.5 milyon ton yiyecek ithal edilmezse, kıtlıktan kaynaklı ölümlerin yaşanacağına dair resmi uyarıda bulunarak durumun ciddiyetini vurguladığını belirtmektedir. Yiyecek sıkıntısından dolayı zor durumda olan insanların sokak gösterilerinde bulunduğunu ifade etmektedir.²⁰² Yoshida, bu olayları aktararak dönemin zorluklarını belirtirken böyle bir dönemde, 1946 yılının bahar mevsiminde, başbakan olduğunu ve ilk kabinesini oluşturduğunu belirtmektedir. İşgal Dönemi'nin ilk yıllarında yaşanan bu beslenme yetersizliğinden kaynaklı krizi aşabilmek için hükümetin adımlar attığından bahsetmektedir. Atılan bu adımlarla İngiltere, Birleşmiş Milletler ve Amerika Birleşik Devletleri'nden yiyecek ithal edildiğini ifade etmektedir. Fakat Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yiyecek ihtiyacını 4.5 milyon ton olarak belirlemesine rağmen gerçekte Japonların gıda ihtiyacının 700.000 ton olması üzerine General MacArthur'un Japon yetkililerin yanlış hesaplamalarından şikayet ettiğini belirtmektedir. Yoshida, General MacArthur'un bu şikâyeti üzerine aralarında geçen dialoğu şu şekilde aktarmaktadır.

“General MacArthur, Japonların yanlış hesaplamaları ile ilgili şikâyette bulundu. Bende eğer Japonya Pasifik Muharebesinden önce düzgün bir istatiksel sisteme sahip olsaydı, böyle pervasız bir savaşa girişmezdi. Eğer

²⁰² Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 66 (茂吉田, a.g.e., s. 66)

Japonya bu sistemler altında savaşa girişseydi belki de kazanabilirdi diye cevapladım.”²⁰³

Yoshida bu ifadelerinde, ülkedeki sistemlerin yetersizliğini belirtmektedir. Ayrıca bu dialogdan, biri Amerika'yı temsil eden diğeri Japonya'nın temsilcisi olan iki liderin aralarındaki uyumu çıkarabiliriz. Yoshida, bu eseri dışındaki diğer eserlerinde ve hakkında yazılan kitapların birçoğunda Amerikan işgal güçlerinin dostane tavrından söz etmektedir. Bu dialog da bu durumu açıkça göstermektedir.

Yoshida İşgal Dönemi'nde beslenme yetersizliğine çözüm bulan hükümetin bir diğer görevinin, hükümet ile halk arasında zıtlasmaya sebep olan enflasyonun durdurulması ve gıda, kömür gibi kritik ürünlerde iyileşme getirilmesi olarak belirtmektedir. Yoshida, II. Dünya Savaşı öncesine kıyasla üretimin azalması ve savaş uygulamalarının tedavüldeki nakit para miktarının artırılmasını gerektirmesi sebebiyle enflasyonun kaçınılmaz olduğunu düşünmektedir. İşgal Dönemi'nin ilk yıllarında yaşanan bu ekonomik krize, işgal güçleri yetkililerinin ekonomiyi iyileştirme adına planlama yaptığını ve kendi teorilerini denemek amacıyla Japonya hükümetini her alanda yönettiğini belirtmektedir. Bu durum da, Maliye Bakanlığı ile işgal güçlerinin arasındaki ilişkiyi zorlaştırmaktadır. Yoshida, ekonomik iyileşme için ortaya atılan politika da yeni fiyat yapılanmasının yeni ücret tabanıyla eşleştiğini ve böylece ekonomik denge ve kararlılığın sağlandığını belirtmektedir. Fakat kara borsanın fiyatları artırmasıyla işçi hareketlerinin ortaya çıktığını belirtmektedir. Yoshida, işçi hareketleri sonrası hükümetin durumunu şu şekilde ifade etmektedir.

“Açıkçası bu durumun bende kaygıya sebep olduğunu belirtmeliyim.

Ekonomi ve işçi problemlerinin idaresinden sorumlu kabine bakanları görevlerini cesaretle karşılarken, ben onların işlerinin moral bozucu

²⁰³ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 71 (茂吉田, a.g.e., s. 71)

olduğunu hissedebiliyordum. Fakat ulus yaşamının istikrarının sağlanması için problemlere hızlı bir çözüm istediğimde hükümetin buna tam bir cevap vermesi zordu.”²⁰⁴

Yoshida'nın bu sözlerinden ekonomik problemlere karşı hükümetin gayret ettiği fakat şartların yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Yoshida, emekçilerin saldırılarının daha da yoğunlaşacağını, ekonomik yapı insanların engelsiz çalışmasına izin vermezse olayların Komünist Parti gibi radikal ögelerin eline geçeceğini ve ülkenin umutsuz bir karmaşa içine gireceğini düşünmektedir.

Yoshida bu dönemde bulunan çözümlerin insanlara minimum seviyede yaşam sağlayabildiğinden bahsederek, *“O günleri hatırladığımda uzun soluklu plan yapmak çok zordu çünkü çözüm bekleyen problemler acil müdahale istiyordu. Her geçen gün sürekli bir mücadele içindeydi.”*²⁰⁵ diyerek zamanın şartlarını belirtmektedir. Yoshida, incelediğimiz bu eserini, 1967 yılında yazdığını dikkate alırsak yaklaşık 20 yıl öncesini aktarırken savaş sonrası ilk yılların zorluğunun kendisinde derin etkiler bırakarak, hafızasında yer edindiğini düşünmekteyiz.

1.2 Japonya'nın Liberalleşmesi

Japonya'nın Amerika tarafından işgal edildiği dönemi iki aşamada değerlendirebiliriz. Japonya'nın işgali sırasında ilk yıllar savaş sonrası meydana gelen sorunların giderilmesi ve savaşı meydana getiren düşünce yapısından uzaklaşılması amacıyla yönelik çalışmalarla geçmektedir. Sonrasındaki yıllar ise, Japonya'nın geleceği için gerekli reformların yapıldığı ve Japonya'nın liberalleştiği yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoshida, bu reformların amacını şu şekilde aktarmaktadır.

²⁰⁴ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 73 (茂吉田, a.g.e., s. 73)

²⁰⁵ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 75 (茂吉田, a.g.e., s. 75)

“Biz düşüncelerimizi Japonya’nın geleceği ile ilgili sorulara yönelttik. Bu gerekliydi çünkü işgal yetkilileri Japonya’da bütün ulusun yapısında kapsamlı değişiklikleri gerektiren talimat akışını bildirdi. II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya’ya gelen işgal güçleri yapıları ve amaçları kapsamında Japonya tarihinde emsalsizdi. Onlar sadece kazananlar olarak değil, aynı zamanda Japonya’nın askersizleşmesi ve demokratikleşmesini sağlama görevi edinen reformcular olarak da geldiler.”²⁰⁶

Yoshida’nın yukarıdaki ifadelerinde belirtildiği üzere; Japonya’nın askersizleşmesi ve demokratikleşmesi Meiji Dönemi’nde modernleşen Japonya’nın başka bir dönüşümünü ifade etmektedir. İşgal güçlerinin ulusun bütün yapısında kapsamlı bir değişim istemesinin, Almanya ve Japonya’da var olan ve II. Dünya Savaşı’na sebep olan militarizm fikrinden kurtulmaktan kaynaklandığını düşünmekteyiz. İşgal güçleri, Japonya’da militarizmin ortaya çıkmasına sebep olan sosyal yapıyı değiştirerek, Japonya’nın daha sonraki dönemlerde ortaya çıkabilecek askeri saldırılarını engelleyen ve dünya barışının kurulmasını sağlayan esasları kabul etmektedir.

Yoshida, askersizleştirme amacıyla yapılan reformlardan bahsederken askeri güçlerin tasfiye edilmesi, ordunun fes edilmesi, silah ve cephanelerin imha edilmesi ve aşırı milliyetçi organizasyonların dağıtılması gibi faaliyetleri örnek göstermektedir. Demokratikleşme amacıyla yapılan reformlara ise; kadınlara oy kullanma hakkının verilmesi, işçi sendikalarının oluşturulması, revize edilen eğitim sisteminin kamulaştırılması ve zaibatsuların dağıtılmasını örnek vermektedir. Yoshida, işgal planı kapsamında gerçekleşen reformların büyüklüğünü gösteren sayısal verileri şu şekilde açıklamaktadır.

²⁰⁶ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 76 (茂吉田, a.g.e., s. 76)

*“Bu reform programı, benim 1948 yılının Ekim ayında ikinci kez başbakanlığı üstlenmemden önce, 164 işgal hükmü ve çoğunluğunun yürürlüğe girdiği 1.600 adet yeni yasayı içermektedir. Bu şüphesiz kansız bir devrimi temsil etmektedir ve ülkenin politik ve sosyal yapısında derin bir etki yaratmıştır.”*²⁰⁷

Yoshida'nın belirttiği rakamlara bakıldığında, Japonya'nın ikinci dönüşümü olarak tanımladığımız İşgal Dönemi'nde yapılan reformlarla Japonya'nın liberalleşme sürecinde nasıl büyük değişimler yaşandığı açıkça görülmektedir.

Yoshida, başbakanlığı döneminde özellikle Komünist Parti üyeleri tarafından Amerika'nın piyonu olmakla eleştirilmiştir.²⁰⁸ Bu eleştirilerden yola çıkarak çalışmamızda, Yoshida Shigeru'nun fanatik bir Amerika ya da Batı hayranı mı yoksa pragmatist bir lider midir? sorusuna cevap aranmıştır. Yoshida'nın incelediğimiz bahsi geçen bu eserinde Amerika'yı eleştiren ifadelerle rastlanmaktadır. Yoshida, İşgal Dönemi'nde işgal güçlerinin karargâhından yönetilen reformların oluşma aşamasında Amerikalı yetkilileri şu ifadelerle eleştirmektedir.

“O günlere dönüp baktığımda Amerikalıların, Japonların hislerini ve mizacını dikkate almaksızın aşırı idealist olma eğilimleri varmış gibi geliyor. İşgal karargâhı tarafından yapılan plan bir kere beğenildiği zaman, Amerikalılar onu değiştirmeksizin amirane bir tavırla uygulamaya koymanın yollarını arıyordu. Eğer kabul edilmezse ya da ertelenirse ya da konuyla ilgili Japonlar mutsuz olursa, planın hararetli yazarları sinirlenecekti. Yükselen gelgitlerde, onların iyi niyetlerine eşit oranda iyi niyetli olan Japon

²⁰⁷ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 77 (茂吉田, a.g.e., s. 77)

²⁰⁸ Hidemi Kon, 1983, a.g.e., s. 189 (日出海今, 1983, a.g.e., s. 189)

yetkililerini etkileyen hislerini, tarihlerini ve geleneklerini görmezden gelmeye meyilliydiler."²⁰⁹

Yoshida'nın bu ifadeleri, döneminde maruz kaldığı eleştirilere cevap verdiği göstermektedir. İncelediğimiz bu eserin son eseri olduğu göz önüne alınırsa, Yoshida Amerika'nın işgal politikalarına itaat etmekten başka çarenin olmadığını, reformların yarattığı hızlı değişim ile yaşanabilecek sorunlara, Amerikalıların Japonların bakış açısından bakmadığını ifade etmektedir. Yoshida bu eleştiri de bulunurken, hem Amerikalıların hem de Japonların iyi niyetli olduğunu belirtmektedir. Bunu yapmaktaki amacı; iki farklı ülkenin farklı bakış açısına sahip olması gerçeği ile bunun doğal bir süreç olduğunu düşünmesinden ya da Amerikalılar tarafından eleştirileceği kaygısı ile ifadelerini yumuşatma ve politik davranma isteğinden kaynaklı olabilir. İkinci ihtimal olan politik davranmasından kaynaklı olduğunu düşünmekteyiz. Bu ve benzeri ifadelerden anlaşıldığı üzere, Yoshida Shigeru'nun Amerika'nın bir hayranı olmadığı sadece daha önce bahsi geçen iyi bir kaybeden olma isteği ile Amerikalıların teknik ve ekonomik üstünlüğünün yanı sıra uluslararası ilişkilerde Amerika'nın korumasından faydalanmak isteyen pragmatist bir siyasetçi olduğunu düşünmekteyiz.

Yoshida, İşgal Dönemi'nde gerçekleşen reformlarda Amerikalıların idealist davranmalarını ve Japonların bakış açısından değerlendiremediğini eleştirmesine rağmen işgal politikalarının başarılı olduğunu açıkça ifade etmektedir. Başlangıçta geniş çaplı reformların idealizm üzerine kurulmasının savaş sonrası çaresizlik ve kargaşa içinde olan Japonlara geleceğe dair bir umut verdiğini düşünmektedir. Yoshida politik reformlardan bahsederken Japonya'nın modernleşme sürecinde yaşadığı reformlarla kıyaslamaktadır. Demokrasinin genişletilmesi için yapılan girişimlerin Taishō Dönemi'nde (1912-1926) başladığını fakat kalıcı olamadığını belirtmektedir. Yine de Taishō Dönemi'nin savaş

²⁰⁹ Shigeru Yoshida, 2013, a.g.e., s. 80 (茂吉田, a.g.e., s. 80)

sonrasının ilk yıllarında karşılaştıkları büyük reformların kuruluşu olduğunu düşünmektedir. Savaş sonrası dönemde egemenliğin imparatorlardan halka geçmesi gibi ülkenin politik sisteminde yapılan temel reformlarda insanların nasıl davranacağını kestiremediğini, ama yine de insanların büyük yüzdesinin hükümetin parlamento sistemine bağlı kalarak yeni hükümleri hoş karşıladığını belirtmektedir. Eski toplumun yeni seçim sistemi ile karşılaşması ile sık sık gerçekleşen suiistimal ve kargaşa asgari düzeye inmektedir.

Yoshida, gerçekleşen politik reformların benimsenmesinde Meiji Dönemi'nden bu yana ülkenin yönetim şeklinde değişikliklerin yaşanması ve işgal reformlarının büyük değişiklikler içermesine rağmen bu tarihi sürecin Japonya'nın politik sistemine bir devamlılık sağladığını düşünmektedir. Bu nedenle işgal reformlarının çok zorlayıcı olmadığını belirtmektedir.²¹⁰

İşgal reformlarından biri olan 1947 Anayasası'ndan bahseden Yoshida, bu anayasa ile sadece egemenliğin imparatorlardan halka geçmediğini, halk tarafından seçilen meclisin resmen üstünlüğünün ilan edildiğinden ve sadece yasama organı olduğundan bahsetmektedir. Dahası bu anayasanın, insan hak ve özgürlüklerinin genel hükümlerle ifade edildiği 1889 Meiji Anayasası'na göre belirsiz maddelerin silindiği, insan haklarının ihlalini ve halka ait hakların garantiye alındığı daha kapsamlı bir anayasa olarak oluşturulduğunu ifade etmektedir.²¹¹ Bugünde geçerliliğini sürdürmekte olan bu anayasa ile yaşanan değişimlerde halkın yönetime katıldığı ve hukukun üstünlüğünün kabul edildiği görülmektedir.

Yoshida, bahsi geçen 1947 Anayasası'nın 9. maddesinden bahsetmektedir. Anayasanın 9. Maddesi, Japonya'nın uluslararası barışın korunması için uluslararası anlaşmazlıkların giderilmesinde savaş yoluna başvurmayacağı ve bu amaca yönelik kara,

²¹⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 81 (茂吉田, a.g.e., s. 81)

²¹¹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 82 (茂吉田, a.g.e., s. 82)

deniz ve hava kuvvetleri ile diğer savaş potansiyeli içeren kurumları barındırmayacağı hükmünü içermektedir.²¹² Bu madde, Japonya'nın savaş öncesi militarizm algısını engellemek için yapılmış olsa da Japonya'yı kendi savunmasından mahrum bırakmaktadır. Yoshida bu madde ile ilgili yorumların yapıldığından, fakat halkın bu konuyu derinlemesine düşünmeksizin, savaşın asla istemediklerini hatırlayarak içgüdüsel olarak bu maddeyi desteklediklerini düşünmektedir.²¹³

Yoshida, Japonya'nın liberalleşme sürecindeki reformlardan genel olarak bahsetmektedir. İşgal Dönemi'nin önemli reformlarından biri olan tarım reformlarından bahsederken; Japonya'da savaş öncesi dönemde tarım faaliyetlerindeki durağanlığın, endüstrideki ilerleme ile zıt yapıda olduğunu belirtmektedir. Ülkenin pirinç üretiminde kendine yetmediğini ve dışardan ihraç ettiğini belirten Yoshida, gıda ihtiyacının karşılanması için tarımda üretimin artırılması gerektiğini düşünmektedir. Bu nedenle tarımda halkın toprak sahibi olduğu sistemin kabul edilerek, tarım problemi üzerine çalışmaların başladığını belirtmektedir. İşgal Dönemi'nin ilk yıllarında toprak reformuyla ilgili çalışmaların yürütülmesinde Tarım Bakanı Hirō Wada görevlendirilmiştir. Hirō Wada savaş öncesi dönemlerden bu yana, mevcut tarım şartları ve tarım reformu için taslak plan hazırlamayla ilgili çalışmalar yapmıştır. Sonuç olarak kapsamlı verilerle desteklenen bütün durumları ele alan ayrıntılı bir çalışma ortaya konmuştur.²¹⁴ Yoshida, yapılan toprak reformunda; işgal güçlerinin desteği sayesinde tarımla ilgili problemlere daha esaslı ve kalıcı çözümler getirildiğini, reformun mevcut duruma uygun olduğunu ve toprak sahiplerinin topraklarını devretmelerinden dolayı memnun olmasalar bile çeşitli tarım kuruluşları tarafından desteklenerek ciddi kargaşaların çıkmadığını

²¹² 1947 Japonya Anayasası'nın maddeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.

<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c01.html>

²¹³ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 82 (茂吉田, a.g.e., s. 82)

²¹⁴ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 84 (茂吉田, a.g.e., s. 84)

belirtmektedir.²¹⁵ Fakat reformun içeriği hakkında savaş öncesi dönemden bu yana, toprakları kiralayan çiftçilere getirilen sınırlamalar için şartlarının iyileştirilmesi dışında herhangi bir bilgi vermemiştir.

Yoshida, İşgal Dönemi'nde gerçekleştirilen eğitim reformlarına da değinmektedir. Eğitim reformlarının, tarım reformlarının aksine başarılı olup olmadığı konusunda belirsiz olduğunu düşünmektedir. Bu duruma, işgal yetkililerinin ülkenin eğitim sisteminin yenilenmesi için yapılan reformlara idealist bir ruhla yaklaşmalarını ve bu yaklaşımların Japonların çevresinde sempatiyle karşılandığını fakat çıkan reformların Japonya'daki asıl şartlara uygun olmadığını sebep göstermektedir.

Yoshida tarım reformunu aktarırken detay vermemiş olmasına rağmen, eğitim reformuyla ilgili detaylar vermektedir. Yoshida'nın eserinde verdiği bilgilere göre; 1946 yılının Mart ayında eğitim sistemi üzerine çalışılması için Japonya'ya Amerikan eğitimsel görevli gönderilmiştir. Bu eğitim görevinde insan haklarına saygı gösterilmesi ve eğitim eşitliğinin sağlanması gibi kavramların temel alınması önerisinde bulunulmuştur. Aynı yılın Ağustos ayında Japonya hükümeti tarafından, bu görev doğrultusunda Japon eğitiminin demokratikleşmesini görüştükleri Eğitim Reform Konseyi oluşturulmuştur. Sonuç olarak 1946 yılının sonunda, düzenlenen bu konsey raporlarında bir sonraki yıl yürürlüğe girmek üzere, üç yıllık ortaokul eğitimi ve altı yıllık ilköğretim zorunlu olması gerektiğine karar verilmiştir. Bu rapor, halk arasında bir coşku yarattı ve Japonların bütün kesimlerinden mektuplar gelmiştir. İnsanların eğitime olan düşkünlüğünü gösteren bu mektuplar özellikle işgal karargâhında derin etkiye sebep oldu.²¹⁶ Yoshida, bu olayla Japonların fayda sağlamaya çalışan idealist insanlar olduğunu düşünmektedir.

²¹⁵ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 85 (茂吉田, a.g.e., s. 85)

²¹⁶ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 86 (茂吉田, a.g.e., s. 86)

Yoshida, zorlu finansal durum ve savaş zamanındaki yangın nedeniyle çoğu okul binasının zarar görmesinden dolayı eğitimden sorumlu yetkililerin geliştirdiği planın uygulanmasının imkânsız olduğunu düşünmektedir. Hükümetin üç yıl içerisinde ortaokul eğitimini zorunlu hale getirerek, aşamalı olarak on yıl içerisinde bütün eğitim sisteminde Amerikan eğitim sistemini model alarak 6-3-3-4 sistemini kurmayı düşündüklerini belirtmektedir. Yoshida, bu plan hakkındaki fikrini ve tavrını şu sözleri ile ifade etmektedir.

“Enflasyonun günden güne kötüleştiği, halk gelirinin çok düşük olduğu bu zamanda zorunlu eğitim sisteminin kurulması arzu edilebilirdi fakat imkânsız bir plandı. Bu nedenle ben planın iyi olduğunu, desteklenmesi gerektiğini ve hükümetin aşama aşama ilerlemesi gerektiğini belirterek çekimser davrandım. Fakat Japonya’da hem eğitimciler hem de halk yeni sistemin uygulanması konusunda ısrarcıydı.”²¹⁷

Yoshida’nın bu ifadelerinden, planın iyi olduğu fakat uygulanmasında acele edilmesinin hatayla sonuçlanacağını anlaşılmaktadır. Çünkü ülkenin ekonomik durumu buna yetersizdir. Yoshida, eğitim reformlarıyla ilgili işgal güçleri ve eğitim alanında uzman olan Eğitim Bakanı Kotano Tanaka ve Bakan Yardımcısı Yamazaki arasında yaşanan anlaşmazlıklara değinmektedir. Bu anlaşmazlıklar, General MacArthur karargâhının ne olursa olsun 1947 yılında ilkokul ve ortaokul zorunlu eğitimi olan 6-3 sisteminin, 1947’den başlayarak üç yıl içinde ilkokuldan başlayan ve üniversite eğitimi kapsayan 6-3-3-4 eğitim sisteminin yürürlüğe konmasını talep etmesinden kaynaklanmaktadır. Japon yetkililer ise, bu sabırsız yaklaşımı kibarca protesto etmektedir.²¹⁸ Fakat bu anlaşmazlıkları faydasız gören Yoshida, bu duruma yaklaşımını şu şekilde ifade etmektedir.

²¹⁷ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 87 (茂吉田, a.g.e., s. 87)

²¹⁸ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 88 (茂吉田, a.g.e., s. 88)

“Ben münakaşayı sürdürmenin anlamsız olduğunu fark ettiğimde, daha fazla direnmenin işgal yetkilileri ile ilişkilerimize zarar vereceğini hissederek, Tanaka’dan tartışmayı sonlandırmasını rica ettim.”²¹⁹

Sonuç olarak yeni sistem işgal yetkililerin istediği şekilde yürürlüğe girmiştir. Sistemin yürürlüğe girmesi ve Yoshida’nın yukarıda belirtilen ifadelerinden, Japon yetkililerin işgalin reformları hususunda mücadele ettiği, fakat kararları etkileme gücünün bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bir başbakan olarak Yoshida’nın yapıcı bir tavır sergilediği görülmektedir. Bu tavrının pragmatist yaklaşımından kaynaklandığı düşünülmektedir.

1.3 Mucize Ekonomik Büyüme ve Sonrası

Japonya’da ekonominin yeniden güçlenmesi, 1948 yılında Yoshida’nın başbakan olarak ikinci kabinesini oluşturduğu zamanlarda başlamıştır. Amerikan işgalinin 1945 yılında gerçekleştiği düşünülürse, harap olmuş bir ülkede yenilginin bunalımı ile sarsılmış kıt kanaat geçinen insanların, üç yıl gibi kısa bir sürede ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilmeleri mucize tanımını doğrulamaktadır.

Yoshida dönemin ekonomik durumunda, enflasyonun kısmen kötü devam ettiğini fakat endüstriyel verimliliğin; hammadde, ara ürünler, iş gücü, çelik ve kömür gibi önemli endüstrilere odaklanan sermaye altındaki öncelikli üretim sistemlerinin yardımıyla yavaş yavaş arttığını belirtmektedir. Ayrıca Amerikan askerleri ve işgal yetkilileri Japonya’ya geldiklerinde, Japonya’nın askersizleşmesi ve demokratikleşmesi için politikalar uygulamakta kararlı olduklarını fakat Japonya’nın ekonomik iyileşmesi ile ilgilenmediklerini belirtmektedir.²²⁰ Yoshida, Japonya’da yaşanan birçok gelişmede işgal

²¹⁹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 89 (茂吉田, a.g.e., s. 89)

²²⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 93 (茂吉田, a.g.e., s. 93)

güçlerinin katkılarına değinirken ekonomik gelişmenin ise, tamamen kendi çabaları olduğunu belirtmektedir.

Japonya'da ekonomik büyümenin gerçekleşmesinde, Komünist Partisi'nin etkisinin azaltılması, ticareti teşvik eden yardım fonları, dışardan gelen yardımların etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca geçici tazminatların askıya alınması, ekonomik özerkleştirme kanunu ve tekel karşıtı yasaların şuna kadarki ülkenin ekonomisini etkileyen büyük kısıtlamaların rahatlamasına katkı sağladığı belirtilmektedir. Yoshida bu değişikliklerle, yoğun reform ve kargaşa devrinin bittiğini ve Japonya'nın savaş sonrası döneminin, yeni ve ikincisi olan "yeniden yapılanma ve yeniden doğma" evresine girdiğini belirtmektedir. İnsanların çoğunluğu arasında yerleşen bu değişim hissi, 1949 yılının Ocak ayında yapılan genel seçimlerde Yoshida'nın liderliği altındaki Liberal Parti'nin çok büyük bir zafer kazanmasına ve böylece temsilciler meclisinde ilk defa mutlak bir çoğunluğu elde etmesine sebep olmuştur.²²¹

Japonya'da İşgal Dönemi'nin ikinci evresine geçilmiş ekonomik iyileşme için karar verilmiştir. Ekonomik büyümenin önündeki en büyük engelin artan enflasyon olduğu belirtilmektedir. Yoshida, bu dönemde maaşların ve fiyatların kısır döngüsünü kırmak ve ekonomik istikrarı ve yeniden yapılanmayı teşvik etmek için bir yol arandığı, kendisine parti içinden ve diğer çeşitli alanlardan sayısız fikir ve öneri ulaştırıldığını belirtmektedir. Bu fikirlerden biri, Japonya'nın ekonomisi ile dünya ekonomisinin bağlantı kurmasındaki önemi vurgulamaktadır. Yoshida, bu düşünce hakkındaki fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir.

*"Bu yaklaşım, kendi düşüncem ile örtüştü. Kendimi ekonomi uzmanı olarak iddia edemem ama yurtdışında kaldığım yıllarda uluslararası ekonomik güçlerin ve faktörlerin karşılıklı etkileşimine aşina oldum."*²²²

²²¹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 94 (茂吉田, a.g.e., s. 94)

²²² Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 95 (茂吉田, a.g.e., s. 95)

Bu sözlerinden anlaşıldığı üzere, Yoshida, Japonya'nın yerel ekonomisinin dünyanın ekonomik şartlarından etkilenerek şekillendiğini düşünmektedir. Bu nedenle ekonomik büyümenin dünya şartlarına göre yapılması gerektiği fikrine sahiptir. Dahası mümkün olan en erken tarihte uluslararası ekonomik toplulukların arasında yerini alması gerektiğini düşünmektedir. Sonuç olarak bu fikir Liberal Parti üyeleri ve ekonomistler tarafından desteklenmiştir. Planın uygulanmaya konulması için Japonya'nın ekonomisinin yardımlar ve kontroller ile idare edilmesinin bırakılması ve kendisini destekleyebilen ve ödeme gücüne sahip bir yön bulması gerektiğine karar verilmiştir. Bu ekonomik uygulamalar işgal karargâhındaki ekonomistler tarafından da kabul edilmiştir. Yoshida, Amerika'nın uluslararası ticaret ya da finansal dalgalanmadan etkilenmeyecek, güçlü ekonomik kuruluşlara sahip varlıklı bir ülke olduğunu düşünmektedir.

Başkan Harry Truman²²³, Şubat 1949'da Japonya'da enflasyonu sonlandırmak ve ekonomik iyileşmeyi başlatma görevi ile Joseph Dodge'yi²²⁴ Tokyo'ya göndermiştir. Yoshida, maliye bakanlığına en parlak genç memurları yerleştirmiş ve onlar kesintilerin katılığı konusunda Dodge ile mücadele etmiştir. Genelde sabırlı bir şekilde Dodge yöntemlerine desteklemiş ve 1949-1950 yılları arasında süren ekonomik durgunluk boyunca yüz yüze ağır bir eleştiride bulunmaktan kaçınmıştır.²²⁵ Yoshida'nın bu olayı eserinde de anlattığı görülmektedir. Fakat Joseph Dodge'nin Başbakan Harry Truman tarafından gönderildiğini belirtmemektedir. Maliye Bakanlığı'ndan Hayato Ikeda'yi²²⁶ görevlendirdiğini belirtmektedir. Ayrıca Yoshida, ekonomik reformların yapılmasında

²²³ Harry S. Truman (1884-1972): Amerika Birleşik Devletlerinin 33. başkanıdır. 1945-1953 yılları arasında Amerika'nın başkanlığını yapmıştır. Hiroshima ve Nagazaki'ye atom bombası atılması kararını veren kişidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.history.com/topics/us-presidents/harry-truman>

²²⁴ Joseph Dodge (1890-1964): II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya ve Almanya'da ekonomik istikrarın sağlanması için görevlendirilmiş Amerika'nın bütçeden sorumlu kişidir.

²²⁵ Mark Weston, 1999, a.g.e., s. 213

²²⁶ Hayato Ikeda (1899-1965): İşgal Dönemi'nde Yoshida Shigeru kabinesinde Maliye Bakanı olarak görev yapmıştır. 1960-1964 yılları arasında Japonya'nın Başbakanı olarak görev yapmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.britannica.com/biography/Ikeda-Hayato>

Amerikalı bankacı ve finans uzmanı olan Dodge ile aynı fikirde olduğunu belirterek, Japonya hükümetinin ve bütün ulusun, Dodge'nin desteği ve problemlere gerçekçi yaklaşımından dolayı ona minnettar olduğunu belirtmektedir.²²⁷ Hükümet ve Dodge'nin çabalarının birleşmesi sonucunda dengeli bütçe sağlanmış, devlet yardımları sonlandırılmış, döviz oranı sabitlenmiş, enflasyon durdurulmuş ve 1950'lerde ticaret gelişmeye başlamıştır. Yoshida bu uygulamaların doğal olarak bazı kesimler için ciddi zorluklara sebep olduğunu belirterek, sıkı para politikalarının ve satılmayan ürünler sebebiyle biriken stoklarının orta ve küçük ölçekli girişimcilerin iflas etmesine sebep olduğunu ifade etmektedir. Bu durumla birlikte, Amerikalıların kamu işlerinde artan rolleri halkta memnuniyetsizlik yaratmaktadır. Fakat Yoshida bu huzursuzluğun özellikle Dodge'nin ekonomik önlemlerinden kaynaklı olmadığını düşünmektedir. Fakat genel olarak işgalin Japonların yaşamında baskıları artıracığı tehlikesi ve Dodge'nin zorlukları dayatan bir Amerikalı izleniminin olmasından kaynaklı olduğunu düşünmektedir.²²⁸ Bu nedenle Yoshida, Amerika'dan yararlanarak enflasyonun önlenmesi ve ekonomik refah düzeyini artırmak için Amerikalı yetkililerle görüşmeler yaparken, ülkesinin bağımsızlığını kazanması için de barış anlaşmasının sağlanması konusunda Amerikalıların yaklaşımını öğrenmeye çalışmaktadır.

Yoshida, ekonomik büyümenin başlamasının ardından barış anlaşmasından bahsetmektedir. Japonya'nın en önemli gelişmelerinden biri olan ve Yoshida'nın imzaladığı San Francisco Barış Anlaşması'nı bütün detayları ile aktarmaktadır. Yoshida barış anlaşmasının gerçekleşme sürecinden bahsederken, 1950 yılında John Foster Dulles'in ²²⁹ anlaşmanın taslağını oluşturmak amacıyla Japonya'ya geldiğini

²²⁷ Shigeru Yoshida, 2013, a.g.e., s. 96 (茂吉田, a.g.e., s. 96)

²²⁸ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 97 (茂吉田, a.g.e., s. 97)

²²⁹ John Foster Dulles (1888-1959): Amerikalı avukat ve siyaset adamıdır. Başkan Dwight D. Eisenhower döneminde (1953-1959) ABD dışişleri bakanı olarak görev yapmıştır. II. Dünya Savaşı'nı izleyen soğuk

belirtmektedir. Yapılan görüşmelerde Dulles, Japonya'nın ulusal egemenliğini kazanmasından önce kendi güvenliği için tekrar silahlanması gerektiğini düşünmektedir. Fakat Yoshida, ordu kurarak tekrar silahlanmaya açıkça karşı çıkmaktadır. Karşı çıkmasındaki sebepleri şu şekilde ifade etmektedir.

“Bu teklife açıkça karşı çıktım çünkü benim ülkem ekonomik iyileşmesini tamamlamamıştı. Bütün dünyanın bildiği üzere modern silahlanma masraflıdır. Ulusu etkin savunma araçlarıyla donatmak, Japonya'nın iyileşen ekonomisini sakatlamakla eşdeğer olacaktı. Daha az masraflı bir savunma kurmak da anlamsız olacaktı. Dahası, anlamsız bir savaşın kurbanları olan Japonların aklında ve kalbinde yenilginin yaraları vardı. Tekrar silahlanma psikolojisini yaşayamazdı. Ayrıca Japonya'nın tekrar silahlanması, komşu Asya ülkelerinde şüphe ve düşmanlığı yeniden alevlendirebilirdi. Bütün bu sebeplerden dolayı, Japonya'nın yeniden silahlanmasına kararlılıkla karşı çıktım. Hala böyle yapmakta haklı olduğumu düşünüyorum.”²³⁰

Yoshida, yeniden silahlanmaya karşı çıkmasındaki sebepleri açıkça belirtmekte ve bu fikrinin arkasında kararlılıkla durmaktadır. Bu gelişmeler yaşanırken Kore Savaşı başlamıştır. Yoshida, Kore'de savaşan Amerikan güçlerinin ihtiyaçları olan ürün ve malzemeleri Japonya'dan sipariş etmeleri sebebiyle Kore Savaşı'nın Japon ekonomisinin canlanmasında bir dönüm noktası olduğunu belirtmektedir. Böylece Japon ihracatının büyük oranda arttığını belirten Yoshida, Kore Savaşı'nın patlak verdiği bir yıl içinde madencilik ve imalat endüstrisinde üretimin % 50 arttığını, 1949-1951 yılları arasında ortak gelirin üç misli, bazı durumlarda dört misli arttığını eklemektedir.²³¹ Bu

savaş döneminde ABD'nin dış politikasının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://history.state.gov/departmenthistory/people/dulles-john-foster>

²³⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.101 (茂吉田, a.g.e., s.101)

²³¹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.104 (茂吉田, a.g.e., s.104)

gelişmelerin yaşanmasından dolayı Yoshida, Kore Savaşı'nın "Tanrının bir hediyesi" olduğunu söylemektedir.²³²

İşgal Dönemi'nin başbakanı olarak Yoshida'nın, en çok üzerinde durduğu konu ekonomik ilerleme olmuştur. Ülkesindeki insanların yaşam standardını yükselterek, Batılı ülkelerin refah düzeyine eşdeğer duruma gelmesini hedeflemektedir. Bunu da barışçıl yöntemlerle yaparak, özellikle Amerika olmak üzere diğer Asyalı ve Avrupalı devletlerden yararlanmayı ve dünya güçlerinin arasında yerini almayı hedeflemektedir.

Yoshida, 1946 yılında ilk kabinesini oluşturduğu tarihten itibaren geçen altı yıl gibi kısa bir zamanda Japonya'nın nasıl iyileşme durumuna geldiğini açıklamaktadır. Ayrıca ülkesinin yönetimine getirildiği dönemde Japonya'nın durumu ile savaş öncesi dönemdeki durumu kıyaslamakta ve bunu sayısal verilerle desteklemektedir. İkinci kabinesini oluşturduğunda, yabancılarla ticaretin bir damla kadar kaldığını, ülkenin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında Amerika'ya bağımlı kaldığını, hayat pahalılığının savaş öncesi dönemlere göre çok daha kötüleştiğini belirtmektedir.²³³ Yoshida'nın bu açıklamalarından savaş öncesi ve sonrası dönemde ülkenin durumunu kıyaslayarak kendi kabinesinin yönetime geldiği dönemlerde ülkenin refahını geri kazandığı belirtmiş, kendisinin ve partisinin politikalarının haklı çıkarmak için kendi propagandasını yaptığını düşünmekteyiz.

Bu dönemde Kore Savaşı'nın patlak vermesiyle Japonya'nın bağımsızlık ve saygınlığını restore edecek barış anlaşmasının tehlikeye gireceği kaygısı mevcuttur fakat beklenen olmamıştır. Dulles, ikinci kez gelerek görüşmeler yapmış ve anlaşmanın içeriği belirlenmiştir.²³⁴ Sonuç olarak uzlaşma ve güvene dayalı barış anlaşması San Francisco'da Eylül 1951 yılında 49 ülke tarafından imzalanmıştır. Yoshida, 28 Nisan

²³² Mark Weston, 1999, a.g.e., s. 213

²³³ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.105 (茂吉田, a.g.e., s.105)

²³⁴ San Francisco Barış Anlaşması'nın maddeleri için bkz.

<https://www.documentcloud.org/documents/1338718-san-francisco-peace-treaty-1951.html>

1952 yılında saat 11.00’de, anlaşmanın yürürlükte olmaya başladığı saatte, işgalin bittiğini ve Japonya’nın bağımsızlığını kazandığını belirtmektedir.²³⁵ Eserinde tam gün ve saat vererek bağımsızlığın kazanılmasını vurgulamak istemiş ve bu tarihin kayda geçmesini istediğini düşünmekteyiz.

Yoshida eserinde, Japonya’nın Amerika ile ilişkilerinde itaat eden ülke durumunda olduklarını ve ülkesinin “Asyanın öksüzü (アシアの孤児)” olacağına dair eleştirilere değinmektedir. Fakat Japonya’nın Asya’daki bugünkü rolü ve konumunun bu tarz konuşmalara en iyi cevap olduğunu düşünmektedir. Yoshida eserinde, Japonya ile Amerika arasındaki ilişkiler hususunda yapılan eleştirilere açıklama getirmek amacıyla düşüncelerini belirtmektedir. Bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir.

“Aslında Japonya ile Amerika arasında devam eden işbirliği ilişkisi, doğal ve tamamen iki ülkenin karşılıklı ve kalıcı menfaatlerinin uyuşmasından kaynaklıdır. Benim belirttiğim ve tarihin de onayladığı gibi Japonya’nın Batılı dünyaya kapılarını açtığı yüzyıl öncesinden bu yana, Amerika ve İngiltere ile yakın ve koordineli siyasi ve ekonomik ilişkilerin sürdürülmesi temel prensip olarak benimsenmektedir. Japonya bu temel prensipten ayrılıp, Almanya ve İtalya ile müttefik olduğunda gereksiz bir savaşa girdi. Meiji Dönemi’nden beri Japonya ile İngilizce konuşan ülkeler arasında ekonomik ve diğer bağlantılar çok güçlüydü. Ne mutlu ki, bugün yine güçlü.”²³⁶

Yoshida, Japonya toplam ihracatının üçte birinin Amerika’ya gittiğini, bu nedenle Japonya gibi büyük oranda dış ticarete bağımlı ülkeler için bu ilişkilerin önemli olduğunu belirterek, yukarıda ifade ettiği düşüncelerini desteklemektedir. Yoshida’nın yapmış olduğu bu açıklamalarla, Japonya ile Batının büyük demokratik cumhuriyetleri arasındaki yakın ilişkilerin geçmişte de güçlü olduğunu, yedi yıllık işgal döneminde daha da

²³⁵ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.106 (茂吉田, a.g.e., s.106)

²³⁶ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.110 (茂吉田, a.g.e., s.110)

güçlendiğini belirterek bunun olumlu bir gelişme olduğunu düşünmektedir. Ayrıca savaş sonrası dönemde Japonya ile Amerikan ilişkilerinin hiçbir şekilde planlanmadığını, kendiliğinden geliştiğini düşünmektedir. Böylece, Amerika'ya karşı yumuşak davrandığı düşüncesiyle eleştirilen Yoshida, bu eleştirilere açıklık getirmektedir.

Ayrıca Yoshida eserinde; bazı siyasetçilerin Japonya'nın bağımsızlığını kazandıktan sonra bile Dostluk ve Ticaret Anlaşması'nın imzalanmasıyla sürekli Amerika'ya bağımlı olacağını düşündüklerini belirtmektedir. Bu düşünceye sahip insanlara karşı fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir.

“Bu insanlar, ülkenin hızla endüstriyel gelişmesi ve ekonomik potansiyelini geliştirmesiyle durumların değiştiğini unutuyorlar. Ne olursa olsun, barış anlaşması imzalandı. Japonya'nın Asya ülkeleri ile ilişkilerinin durumu büyük oranda gelişti. Japonya, gelişen ticaretle birlikte Sovyetler Birliğini içeren komünist bloktan birkaç ülke ile yakın ilişkiler kurmaya çaba gösterdi. Bu gerçeği tarihi olaylar ve ticaret istatistikleri doğrulamaktadır. Böylece barış konferansı, uluslararası sahnede yeni bir başlangıç sağlamıştır.”²³⁷

Yoshida, eserinin bu bölümünde kendi döneminde yapılan eleştirilere cevap vermektedir. Yaşanan gelişmelerin günün şartları gereği en doğru kararlar olduğunu savunmaktadır.

²³⁷ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.116 (茂吉田, a.g.e., s.116)

SONUÇ

Amerikan İşgal Dönemi'nin (1945-1952) başbakanı olan Yoshida Shigeru bir siyasetçi ve fikir adamıdır. Siyasetçilerin döneminde uyguladıkları fikir ve anlayışın kendilerinden sonra gelecek nesle miras kalmasını istediklerini düşünmekteyiz. Yoshida Shigeru'nun da bu istekle kendi yaşadığı dönemi, Japonya'nın dünya ilişkilerini ve genel tarihi ele alan eserler kaleme aldığı düşünülmektedir. İşgal Dönemi Başbakanı olan Yoshida Shigeru'nun yazdığı eserlerinden Japonya'nın yüzyıllık tarihini ele aldığı "*Nihon o Ketteishita Hyakunen*" eseri Japonya'nın tarihini anlatan bilimsel bir kitap olmakla birlikte, kendisinin düşünce ve anılarına da yer verdiği edebi bir eser olarak da değerlendirilebilir.

"*Nihon o Ketteishita Hyakunen*" eserinin yazarı olan Yoshida, bu eserinde Japonya'nın yüzyıllık tarihini aktarmaktadır. Yoshida, Japonya tarihindeki olayları genel ifadelerle aktarmış olup, zaman zaman detaylar vererek toplumsal ve siyasi durumu belirtmektedir. Yoshida'nın tarih anlatımında; Meiji Dönemi'nin bir kısmında yaşaması ve Meiji Dönemi'nde yetişkin olmadığı, dolayısıyla da görev almadığı için Meiji Dönemi'ni aktarırken; tarihi olaylara, kendi fikir ve yorumlarına yer vermektedir. Fakat bir yetişkin olarak yaşadığı ve aktif görev aldığı Shōwa Dönemi'nin 1945 sonrasında yaşanan tarihi aktarırken; tarihi olaylara, kendi faaliyetlerine, fikirlerine, duygularına ve anılarına yer vermektedir. Yoshida Shigeru'nun aktardığı tarihi olaylar kronolojik bir şekilde belirtilmekte ve diğer tarihi kaynaklar ile tutarlılık göstermektedir.

Yoshida, Meiji Dönemi'nden bahsederken bir önceki dönem olan Tokugawa Dönemi'nin mirasının Meiji modernleşmesine katkı sağladığını belirtmektedir. Benzer şekilde İşgal Dönemi'nde yapılan reformların oluşmasında da Meiji, Taishō ve Shōwa Dönemi'nde yaşanan siyasi ve toplumsal değişikliklerinin genişletilerek temel oluşturduğunu belirtmektedir. Bu durum, Yoshida'nın Japon tarihini bir bütün olarak ele

aldığını ve okuyucuya Japonların tarihinden kopmayarak, yapılanmanın adım adım ilerlediğini göstermektedir.

Yoshida Meiji ve Taishō Dönemi'nin gelişmelerini aktarırken, bu dönemlerin siyasi liderlerinin özelliklerini betimlemiş ve kendi düşüncelerini aktarmıştır. Meiji Dönemi'nin ilk başlarındaki liderleri “*hayal gücü ve liderlik vasıfları yüksek*”, “*keskin bir politik kavramaya sahip*” ve “*girişimci, destekleyici ve gözüpek*” gibi sıfatlarla betimler ve modernleşme için uyguladıkları politikaların doğruluğundan bahsederken; modernleşmenin ikinci evresi olarak gördüğü 1904-1905 Rus-Japon Savaşı ve İmparator Meiji'nin ölümünden sonraki dönemde, devlet adamlarının yürüttükleri askerî güç politikalarını eleştirmektedir. Japonya'nın politik liderlerinin Asya ile sınırlı kalarak, Amerika ve Avrupa'daki politik akımlarını içeren geniş bir dünya görüşüne sahip olmadıklarını belirtmektedir. Dönemin liderlerinin uyguladıkları bu politikalarla modernleşmenin başlangıcındaki asıl amacından uzaklaştığını düşünmektedir.

Yoshida Shigeru'nun “*Nihon o Ketteishita Hyakunen*” eseri Japonya'nın yüzyıllık tarihini içerdiği halde, bu dönemlerde geçen Japonya'nın Batıda ve Asya'da bir güç olarak kabul görmesine vesile olan Çin ve Rusya ile yapmış olduğu savaşlardan detaylı bahsetmemektedir. Japonya'nın tarihinde yer alan bu iki önemli başarıdan söz etmemiş olması bizde saldırgan bir Japonya imajını özellikle yansıtmaktan kaçındığı fikrini oluşturmuştur. Ayrıca I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı arasındaki dönemde, dünyadaki ve Japonya'daki gelişmelerden genel olarak bahsetmiş fakat bu dönemde dünyadaki gelişmeler ve Japonya'da hâkim olan militarist düşünce hakkında kendi görüşüne yer vermemiştir. Sadece bu dönemdeki Japon devlet adamlarının dünyadaki politik akımları kavrayamamış olduğunu belirtmiştir. Ülkenin yönetimine geçecek kişiler için tavsiye niteliğinde görüşlerini bildirmiştir.

Yoshida'nın aktarmış olduğu Japonya'nın Meiji, Taishō ve Shōwa Dönemlerini içeren bu yüzyıllık tarih içerisinde özellikle ekonomik gelişmeleri öne çıkardığı

gözlemlenmiştir. Eserinde; Japonya'nın 1868 Meiji Dönemi'nden başlayan ve Shōwa Dönemi'nin 1967 yılına kadar ele aldığı tarihi süreçte özellikle ekonomik gelişmeler hakkında verdiği bilgilere ek olarak örnekler vermiş olması da ekonomik gelişmeleri vurguladığını göstermektedir. İşgal Dönemi Başbakanı olarak Yoshida'nın en çok üzerinde durduğu konunun ekonomik ilerleme olması, ülkesindeki insanların yaşam standardını yükselterek batılı ülkelerin refah düzeyine eşdeğer duruma gelmeyi hedeflemesinden kaynaklanmaktadır. Bunu da barışçıl yöntemlerle yaparak özellikle Amerika olmak üzere diğer Asyalı ve Avrupalı devletlerden yararlanmayı ve dünya güçlerinin arasında yerini almayı hedeflemektedir. İlk hedefinin ekonomik gelişme olduğunu belirttiğimiz Yoshida'nın ikinci hedefi de eğitim olmuştur. Eğitim ile ilgili konulara önem vermiş, ülkesinin bilimsel ve teknolojik gelişmeleri sağlayabilmesi için eğitim sistemini iyileştirmeyi ve Japonların eğitim seviyelerini yükseltmeyi hedeflemektedir.

Yoshida eserinde, 1947 yılının baharında sadece bir buçuk yıl koltuğunu Sosyalist Parti'ye devrettiğini ve bu kısa zaman diliminde ulusun önemli değişiklikler geçirdiğini ifade etmektedir. Savaş sonrası en önemli problemi olan gıda durumunun gelişeceğine dair az fakat cesaretlendirici belirtilerin olduğunu belirtmektedir. Yoshida'nın rakiplerinden biri olan Sosyalist Parti'nin yönetiminde olduğu bu dönem hakkında olumlu cümleler söylemekte ve herhangi bir eleştiride bulunmamaktadır. Eserin genelinde de Tokugawa Dönemi'nin kapalılık politikası uygulayarak gelişmemesi, Meiji Dönemi modernleşmesi, II. Dünya Savaşı'ndaki yürütülen politikalar, İşgal güçleri, döneminin siyasi ve idari konuları gibi birçok konuda sert eleştirilerde bulunmamıştır. Her dönemi içinde bulunduğu şartları dikkate alarak değerlendirmiştir.

Yoshida'nın döneminde Japonya'da yeni siyasi oluşumlar yaşanmıştır. Bu dönemde demokrat, sosyalist ve komünist vb. siyasi yapılar bulunmaktadır. Yoshida'nın incelediğimiz eserinde bir dönem koltuğunu devrettiği sosyalist ve demokrat düşünce

yapısı hakkında herhangi olumlu ve olumsuz görüş bildirmemektedir. Fakat komünizm içeren bütün siyasi faaliyetlere kesinlikle karşı çıkmaktadır. Hem iç politika da hem de dış politikada Komünizmin yaygınlaşmasını engelleyecek adımlar atmıştır.

Yoshida bahsi geçen eserinde tarihi dönemleri anlatırken ülkenin içinde bulunduğu durumu da anlatmaktadır. Bu durum bazen ikilem, bazen başarı ve kararlılık, bazen de zorluk ve zahmet gibi konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumları aktardıktan sonra kendi düşüncelerine yer vermiş ve bu düşünceleri desteklemek için dönemin bilim insanları ve yazarların ifadelerinden örnekler vermiştir. Örneğin; Meiji Dönemi'nde yaşanan modernleşme ikileminden bahsederken, modernleşme sürecindeki dönemin liderlerinin öneminden bahsetmektedir. Meiji modernleşmesindeki en önemli figür olarak İmparator Meiji'nin liderlik özelliklerini betimleyen Yoshida, 1912 yılında İmparator Meiji'nin ölümünün, modern Japonya tarihinin bir bölümünü sonlandırdığını belirtmektedir. Ayrıca İmparator Meiji'nin ölümü ile Japonların yapısında oluşan maceraya kalkışma ruhunun sonlandığını belirtmektedir. Bu ulusal kaybı ve düşüncelerini yazar Sōseki Natsume'nin şu ifadeleri ile desteklemektedir. *“İmparator Meiji, sıcak bir yaz gününde öldü. Meiji ruhunun, imparatorla birlikte başlayıp ve onunla birlikte sonlandığını hissettim.”*²³⁸

Yoshida'nın eserinde dikkat çeken bir diğer unsur ise; Japon tarihinin Meiji dönemi ve İşgal dönemi gibi önemli değişimlerinin yaşandığı zamanları anlatırken bu dönemlerdeki başarıları Japonların gayreti, sabrı ve özverisine dayandırmasıdır. Fakat Yoshida'nın önsözünde belirttiği *“Savaşı kaybeden Japonya, Dünya tarihinden adını sildirdi mi acaba diye düşünüldüğü 20 yıl öncesine göre büyük ölçüde değişti. Bu memnun edici bir şeydi fakat bu olumlu itibar biz Japonları şımartmamalı diye düşünüyorum.”*²³⁹ ifadelerinden anlaşıldığı üzere, Japonların rehavete kapılmaması

²³⁸ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 41 (茂吉田, a.g.e., s. 41)

²³⁹ Shigeru Yoshida, a.g.e., s. 9 (茂吉田, a.g.e., s. 9)

gerektiğini düşünmektedir. Japonların başarılarının sadece kendi çabaları ile ortaya çıkmadığı vurgulamak ve de şımarmamaları için bu başarılarda şans ya da kaderin de etkili olduğuna değinmiştir. Böylece Japonya'nın geçmişinde yaşadığı hataların tekrarlanmamasını amaçlamaktadır.

Yoshida, Japonya ile Amerika arasındaki ilişkiler hususunda yapılan eleştirilere açıklama getirmek amacıyla düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir. *“Aslında Japonya ile Amerika arasında devam eden işbirliği ilişkisi, doğal ve tamamen iki ülkenin karşılıklı ve kalıcı menfaatlerinin uyuşmasından kaynaklıdır. Benim belirttiğim ve tarihin de onayladığı gibi Japonya'nın Batılı dünyaya kapılarını açtığı yüzyıl öncesinden bu yana, Amerika ve İngiltere ile yakın ve koordineli siyasi ve ekonomik ilişkilerin sürdürülmesi temel prensip olarak benimsenmektedir. Japonya bu temel prensipten ayrılıp, Almanya ve İtalya ile müttefik olduğunda gereksiz bir savaşa girdi. Meiji Dönemi'nden beri Japonya ile İngilizce konuşan ülkeler arasında ekonomik ve diğer bağlantılar çok güçlüydü. Ne mutlu ki, bugün yine güçlü.”*²⁴⁰

Yoshida'nın bu ve benzeri ifadeleri, Japonya'nın Amerika ve İngiltere ile ilişkilerinin karşılıklı menfaat üzerine olduğunu ve kendisinin hayranlığından kaynaklanmadığını açıkça göstermektedir. Bu durum da onun barışçı ve ülkesinin menfaatleri için mücadele eden bir siyasetçi olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Yoshida, Japonya'nın toplam ihracatının üçte birinin Amerika'ya gittiğini, bu nedenle Japonya gibi büyük oranda dış ticarete bağımlı ülkeler için bu ilişkilerin önemli olduğunu belirterek, yukarıda ifade ettiği Japonya ve Amerika ilişkileri hakkındaki düşüncelerini desteklemektedir. Yoshida'nın yapmış olduğu bu açıklamalarla, Japonya ile Batının büyük demokratik cumhuriyetleri arasındaki yakın ilişkilerin geçmişte de güçlü olduğunu, yedi yıllık işgal döneminde daha da güçlendiğini belirterek bunun olumlu bir gelişme

²⁴⁰ Shigeru Yoshida, a.g.e., s.104 (茂吉田, a.g.e., s.104)

olduğunu düşünmektedir. Ayrıca savaş sonrası dönemde Japonya ile Amerikan ilişkilerinin hiçbir şekilde planlanmadığını, kendiliğinden geliştiğini düşünmektedir. Böylece, Amerika'ya karşı yumuşak davrandığı düşüncesiyle eleştirilen Yoshida bu eleştirilere açıklık getirmektedir.

Yoshida, İşgal Dönemi'nde özgürce karar verebilme yetkisine sahip bir siyasetçi değildir. Buna rağmen, zaman zaman yapılan reformlara karşı çıkmış ve fikirlerini beyan etmiştir. Beyan ettiği fikirler ve yaptığı faaliyetlerle İşgal Dönemi'nde ne kadar etkili olduğu ayrı bir çalışma konusudur. Fakat bu çalışmada; Yoshida Shigeru'nun Amerikalılara yönelik yaptığı eleştirilerden ve kendi fikirlerini belirterek mücadele etmesinden anlaşıldığı üzere Amerika'nın piyonu değil, ülkesini bulunduğu durumdan kurtarma ve ülkesinin refah seviyesini yükseltmek isteyen pragmatist bir liderdir. Ayrıca, Yoshida'nın Amerikalılar ile iyi ilişkiler içinde olmasının ve işgal politikalarında Amerikalıların iyi niyetli olduğunu belirtmesinin de yine bu pragmatist düşünce yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Mark Weston, "*Giants of Japan, The Lives of Japan Greatest Men and Women*" eserinde geçen "*Yoshida, 'Amerika Büyük Britanya'nın sadece bir kolonisiydi ama şimdi iki güçlü ülkeden biri. Eğer Japonya, Amerika'nın bir kolonisi olursa, o da zamanla daha güçlü olacaktır.' öngörüsünde bulundu.*"²⁴¹ ifadeleri de Yoshida'nın güçlü bir ülke olmak için diğer güçlü devletlerden yararlanma isteğini desteklemektedir.

²⁴¹ Mark Weston, 1999, a.g.e., s. 213

EKLER

Ek 1: Yoshida Shigeru'nun Kronolojik Biyografisi

22.09.1878 (0 yaş) - Tokyo Kanda Surugadai (Tokyo Chiyoda bölgesinde yer almaktadır.) Kouchi'nin İnsan Hakları ve Demokrasi Hareketinin aktivisti olan Tsuna Takeuchi'nin 5. Oğlu olarak doğdu.

04.08.1881 (3 yaş) - Yokohama'da ticaret işiyle uğraşan eski Fukui memleketinden olan Yoshida Kenzo'nun evlatlığı oldu.

Şubat 1889 (11 yaş) - Kōyojuku özel okuluna girdi. (Kanagawa Bölgesi'nde özel bir okul) Aynı yıl üvey babası Yoshida Kenzo öldü ve büyük bir servet miras kaldı.

29.11.1890 (12 yaş) - İlk imparatorluk meclis toplantısı yapıldı. Büyük Japonya İmparatorluğu'nun ilk anayasası kabul edildi.

Nisan 1894 (16 yaş) - Kōyogijuku özel okulundan (1890 yılında Kōyojuku olan ismini değiştirmiştir.) mezun oldu.

25 Temmuz 1894 - Çin- Japon Savaşı patlak verdi.

Eylül 1894 – Önde gelen okullardan biri olarak bilinen Japon ortaokulu Nihonchūgaku'ya girdi ve burada 1 yıl eğitim aldı. (Şuan Japon Akademisi Nihongakuen olarak bilinmektedir.)

Eylül 1895 (17 yaş) – Kōtōshōgyō Gakkō Üst Sınıf Ticaret Okulu'na (Şuan ki Hitotsubashi Üniversitesi) girdi. 2 ay gibi bir süre okulda bulundu.

Mart 1896 (18 yaş) – Seisoku Yüksekokulundan mezun oldu. (Şuan ki Seisoku Lisesi)

Eylül 1896 – Tokyo Fizik Okulu'na girdi. (Şuan ki Tokyo Bilim Üniversitesi)

Ekim 1896 – Keio Özel Okulu'na giriş yaptı.

Ekim 1897 (19 yaş) – Gakushūin Yüksekokulu'na giriş yaptı.

Ağustos 1901 (23 yaş) - Gakushūin Yüksekokulu'ndan mezun oldu.

Eylül 1901- Gakushūin Yüksekokulu'na tekrar giriş yaptı.

8 Şubat 1904 (26 yaş) – Rus-Japon Savaşı patlak verdi.

Temmuz 1904 - Gakushūin Yüksekokulu kapandığı için okulu bırakmak zorunda kaldı.

Eylül 1904 – Tokyo İmparatorluk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne transfer oldu.

Temmuz 1906 (28 yaş) - Tokyo İmparatorluk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Siyaset Anabilim Dalı'ndan mezun oldu.

Eylül 1906 – Konsolosluk sınavından geçti ve Dış İşleri Bakanlığına girdi.

Kasım 1906 – Konsolos yardımcılığı görevine getirildi.

Şubat 1907 (29 yaş) – Çin'in Mukden Konsolosluğu'na atandı.

Kasım 1908 (30 yaş) – Londra'da işe başladı.

Mart 1909 (31 yaş) – Makino Nobuaki'nin kızı Yukiko ile evlendi.

Aralık 1909 – Elçiliğin 3. Sınıf sekreteri olarak İtalya'da göreve başladı.

1 Nisan 1912 (34 yaş) – En büyük oğlu sağlıklı bir şekilde doğdu.

Ağustos 1912 – Çin'in Antong konsolosu olarak göreve başladı.

28 Temmuz 1914 (36 yaş) – I. Dünya Savaşı patlak verdi.

13 Mayıs 1915 (37 yaş) – 3. Kızı Wako (Yüksek sosyal statüden kişinin evladı) olarak doğdu.

Temmuz 1917 (39 yaş) – Kabine Sekreterliği Arşiv Bölümü Şef yardımcılığı görevine getirildi.

Şubat 1918 (40 yaş) – Çin'in Jinan konsolosu olarak göreve başladı.

11 Kasım 1918 – I. Dünya Savaşı sona erdi.

Aralık 1918 – Paris Barış Konferansı'na giden kayınpederi Makino Nobuaki'nin yardımcısı olarak Paris'e gitti.

18 Ocak 1919 (41 yaş) – Paris Barış Konferansı düzenlendi.

10 Ocak 1920 (42 yaş) – (Kokusairenmei) Milletler Cemiyeti'nin kuruldu.

5 Mayıs 1920 – İngiltere'de elçiliğin 1. sınıf sekreteri olarak göreve başladı.

9 Ocak 1922 (44 yaş) – Öz babası Tsuna Takeuchi vefat etti.

Mart 1922 – Çin'in Tiençin / Tianjin şehrinin başkonsolosu olarak göreve başladı.

Ekim 1925 (47 yaş) – Çin'in Mukden Başkonsolosu olarak göreve başladı.

Mart 1928 (50 yaş) – İsveç'te diplomat olarak göreve başladı.

Temmuz 1928 – Tanaka Giichi kabinesinde Dış İşleri Bakan Yardımcısı olarak göreve başladı.

Aralık 1930 (52 yaş) – İtalya'nın Japonya Büyükelçisi olarak göreve başladı.

18 Eylül 1931 (53 yaş) – Mançurya olayı patlak verdi.

Kasım 1932 (54 yaş) – Beklemede kaldı.

27 Mart 1933 (55 yaş) – Japonya Milletler Cemiyeti'nden çekileceğini açıkladı.

Kasım 1935 (57 yaş) – Dış İşleri Bakanlığı'ndan ayrıldı.

Mart 1936 (58 yaş) – Konoe Fumimaro ile birlikte Hirota Kouki'ye başbakanlık için destek verdi.

Nisan 1936 – İngiltere Büyükelçisi oldu.

7 Temmuz 1937 (59 yaş) – 2. Çin- Japon Savaşı patlak verdi.

29 Kasım 1938 (60 yaş) – 3. Kızı, Asou Takakichi ile evlendi.

1 Eylül 1939 (61 yaş) – 2. Dünya Savaşı patlak verdi.

7 Ekim 1941 (63 yaş) – Eşi Yukiko vefat etti.

8 Aralık 1941 – Pasifik Savaşı patlak verdi.

15 Nisan 1945 (67 yaş) – Konoe Fumimaro ile birlikte savaşı sonlandırmayı planladığı gerekçesiyle Kanagawa, Ōiso'daki villasında askeri inzibat alayı tarafından tutuklandı.

Haziran ayında serbest bırakıldı.

15 Ağustos 1945 – Pasifik Savaşı diye de bilinen 2. Dünya Savaşı sona erdi.

30 Ağustos 1945 – Mac Arthur Japonya'ya geldi.

17 Eylül 1945 – Higashikuni no Miya kabinesinin Dış İşleri Bakanı oldu.

20 Eylül 1945 – Dış İşleri Bakanı olarak Mac Arthur ile ilk görüşmesini gerçekleştirdi.

2 Ekim 1945 – Yönetim merkezi olarak genel karargâh kuruldu.

9 Ekim 1945 – Shidehara Kijuurou kabinesinin Dış İşleri Bakanı oldu.

19 Aralık 1945 – İmparatorluk Temsilciler Meclisi toplandı.

Mayıs 1946 (68 yaş) – Japonya Liberal Parti'nin (Jiyūtō) başkanı olan Hatoyama Ichirō'nun görevinden çıkarılacağı belli olunca, bir sonraki dönemin Liberal Parti (Jiyūtō) başkanı olacağı belli oldu.

16 Mayıs 1946 – İmparator'dan kabineyi oluşturma yetkisi aldı.

22 Mayıs 1946 – Birinci Yoshida Shigeru Kabinesi kuruldu.

18 Ağustos 1946 – Kamu görevinden atıldığı için partideki pozisyonundan çekilen Hatoyama Ichirō'dan sonra Liberal Parti'nin (Jiyūtō) başkanı oldu.

1 Ocak 1947 (69 yaş) – Savaş sonrası şiddetli enflasyonu artıran işçi sendikası nedeniyle ortaya çıkan işçi hareketine karşı “çete” açıklamasında bulundu.

25 Nisan 1947 – 23. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde Kouchi eyaletinden (Shikoku) adaylığını koydu ve ilk seçimini kazandı.

3 Mayıs 1947 – Japonya Anayasası yürürlüğe girdi.

24 Mayıs 1947 – Muhalefet Partisi olan Sosyalist Partisi lider parti oldu ve kabinenin toplu istifasına karar verildi. Birinci Yoshida Kabinesi feragat etti.

15 Mart 1948 (70 yaş) – Shidehara Kijuurou, Tanaka Kakuei ve diğerlerinin öncülüğünde Liberal Demokrat Partisi kuruldu ve başkanı oldu.

15 Ekim 1948 – Shōwa Denko Yolsuzluğu skandalı nedeniyle Ashida Kabinesi istifa etti. Lider Muhalefet partisi olan Liberal Demokrat Parti Başkanı Yoshida politik güç kazandı ve 2. Yoshida Kabinesi kuruldu.

23 Aralık 1948 – Çok az parti yönetiminde etkin olduğu için siyasi iktidarın sağlanması için Temsilciler Meclisi fes edildi. (Gizli anlaşmaların fes edilmesi.)

23 Ocak 1949 (71 yaş) – 24. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde Liberal Demokrat Parti büyük bir zafer kazandı. Bu durum kendisinin 2. kez seçilmesini kapsamaktadır.

25 Ocak 1949 – Kayınpederi Makino Nobuaki vefat etti.

16 Şubat 1949 – 3. Yoshida Kabinesi göreve başladı.

1 Mart 1950 (72 yaş) – Liberal Demokrat Parti, Demokrat Parti'den ayrılan üyelerin katılımı ve Liberal Parti'nin birleşmesi ile oluştu. Başkanı olarak göreve başladı.

16 Nisan 1951 (73 yaş) – Mac Arthur ülkesine geri döndü.

31 Ağustos 1951 – San Francisco Barış Anlaşması'na katılmak için yola çıktı. O zaman Yoshida'nın sahip olduğu savaş sonrası çıkartılan ilk pasaporttu.

4 – 8 Eylül 1951 – San Francisco Barış Anlaşması'na katıldı. Barış Anlaşması ve Amerika-Japonya Güvenlik Anlaşması imzalandı.

28 Nisan 1952 (74 yaş) – Japonya'nın bağımsızlığı restore edildi. GHQ'nun (Amerika'nın kurduğu genel karargâh) hâkimiyeti sona erdi.

28 Ağustos 1952 – Hatoyama Ichirō'nun kamu görevinden atılması iptal edildiği için Yoshida karşıtı grup güç kazanıp, politik durum kaosa sürüklendi.

1 Ekim 1952 – 25. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde 3.kez seçilmeyi başardı.

30 Ekim 1952 – 4. Yoshida Kabinesi göreve başladı.

14 Mart 1953 (75 yaş) – Bakayaro tartışması sonunda Temsilciler Meclisi tasfiye edildi.

19 Nisan 1953 – 26. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde 4.kez seçilmeyi başardı.

21 Mayıs 1953 – 5. Yoshida Kabinesi göreve başladı.

21 Nisan 1954 (76 yaş) – Adalet Bakanı Inukai Takeru'ya yetki verilip, Gemi İnşası Skandalı ile ilgili Satou Eisaku'nun tutuklanmasını engelledi.

26 Eylül 1954 – 2 ay boyunca Avrupa ve Amerika'yı içeren 7 ülkeyi ziyaret edeceği bir seyahat için yola çıktı.

8 Aralık 1954 – Liberal Parti başkanlığını bıraktı.

10 Aralık 1954 – 5. Yoshida Kabinesi topluca istifa etti.

27 Şubat 1955 (77 yaş) – 27. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde 5.kez seçilmeyi başardı.

15 Kasım 1955 – Liberal Parti ve Japonya Demokrat Parti'si birleşerek Liberal Demokrat Parti'yi oluşturdu.

1 Şubat 1957 (79 yaş) – Liberal Demokrat Parti'ye katıldı.

22 Mayıs 1958 (80 yaş) – 28. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde 6. kez seçilmeyi başardı.

Nisan 1960 (82 yaş) – Amerika-Japonya Topluluğu'nun 5. Başkanı oldu.

20 Kasım 1960 – 29. Temsilciler Meclisi kabinesinin genel seçiminde 7.kez seçilmeyi başardı.

24 Ekim 1963 (85 yaş) – Parlamento tasfiye edilmesiyle politik dünyadan emekli oldu.

23 Şubat 1964 (86 yaş) – Özel delege olarak Tayvan'ı ziyaret etti ve ilişkileri restore etti.

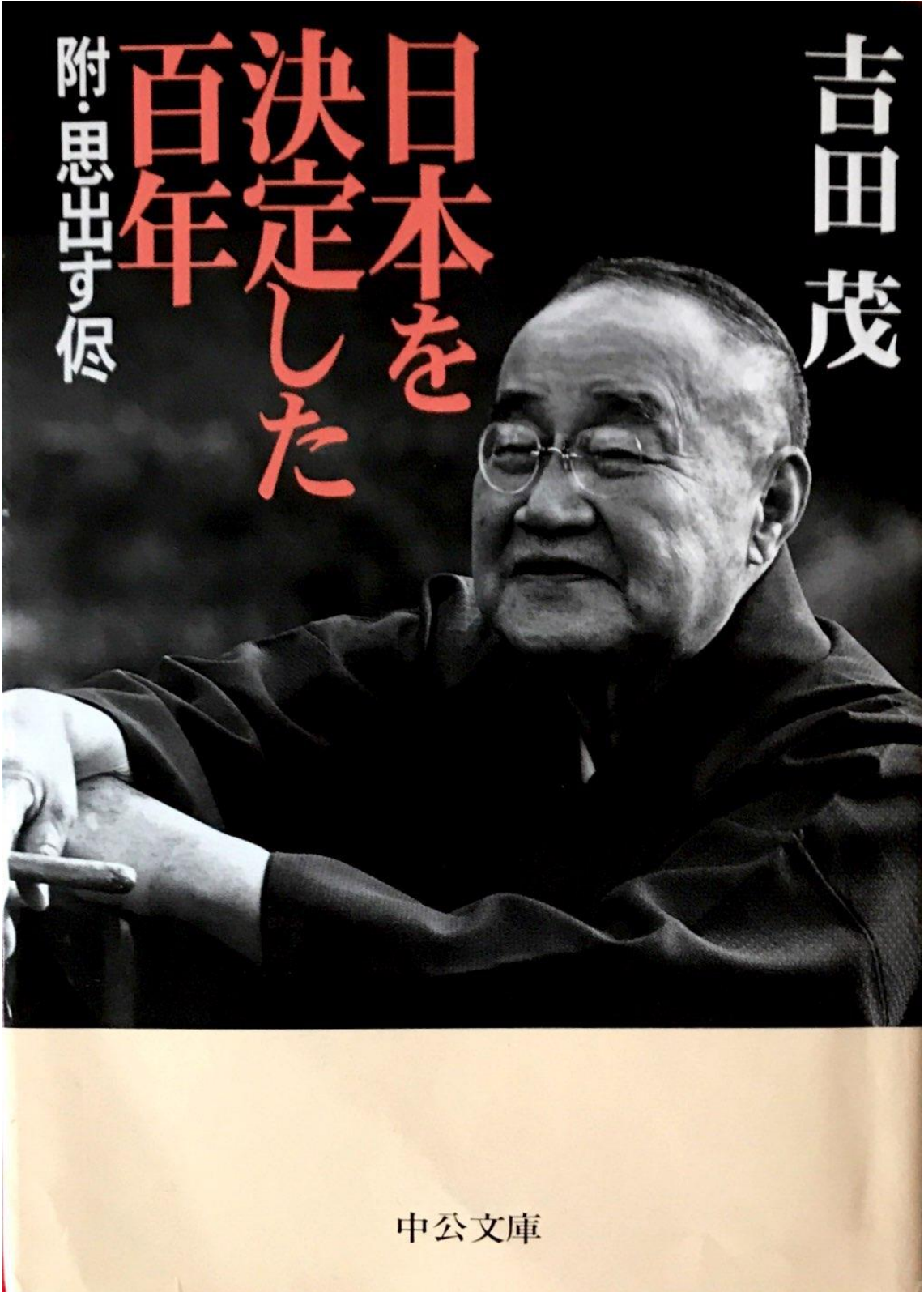
11 Nisan 1964 – Amerika'ya giderek Mac Arthur'un resmi cenaze törenine katıldı.

29 Nisan 1964 – Yüksek rütbelilere verilen Krizantem Devlet Nişanı ödül olarak verildi.

20 Ekim 1967 (89 yaş) – Ōiso'da vefat etti.

31 Ekim 1967 – Savaş sonrası ilk resmi cenaze merasimi düzenlendi.²⁴²

²⁴² Yoshida Shigeru'nun kronolojik biyografisi, 2016 yılında Kabushikigaisha Yayınevi tarafından Japonya'da basılan Yosensha Mook dergisinde yer alan biyografisinden alınarak çevirisi yapılmıştır.

Ek 2: Nihon o Ketteishita Hyakunen (Japonya'yı Belirleyen Yüzyıl)

ÖZET

Japonya, II. Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkmış ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından işgal edilmiştir. Yaşanan bu işgalle birlikte Japonya'nın ulusal ve uluslararası yapısında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu tez çalışmasında, Japonya'nın liberalleştiği ve demokratikleştiği Amerikan İşgal Dönemi'nde (1945-1952) başbakan olarak görev yapan ve dönemin önemli gelişmelerine imza atan önemli siyasi liderlerden Yoshida Shigeru'nun siyasi düşünce yapısının anlaşılması amaçlanmıştır.

Yoshida Shigeru, önemli bir siyasetçi ve devlet adamı olmasının yanında kaleme aldığı eserlerle yaşadığı döneme ve öncesindeki siyasi tarihe katkı sağlamış bir entelektüeldir. Yoshida, kaleme aldığı "*Nihon o Ketteishita Hyakunen*" eserinde Japonya'nın yüzyıllık tarihini ele almaktadır. Bu çalışmada; Yoshida Shigeru'nun düşünce yapısı, Japonya'nın tarihi dönemlerini aktardığı ve kendisinden sonra gelecek nesle miras bıraktığı "*Nihon o Ketteishita Hyakunen*" eseri temel alınarak incelenmiştir. Eserin çözümlemesini yaparken, bahsi geçen tarihi olayları ele alarak bu tarihi olayların nasıl aktarıldığından, Yoshida Shigeru'nun anılarından ve yorumlarından yola çıkarak siyasi düşünce yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Yoshida'nın aktarmış olduğu Meiji, Taishō ve Shōwa Dönemlerini içeren Japonya'nın yüzyıllık tarihi, tarihsel bilgiler ile tutarlılık göstermektedir. Eserinde ele aldığı her dönemi içinde bulunduğu şartları dikkate alarak değerlendirmiş ve Japonya'nın dönüşümünün geçmişinden kopmayarak ilerlediğini belirtmiştir. Yoshida eserinde, özellikle ekonomik gelişmeleri vurgulayarak, ülkesindeki insanların yaşam standardını yükseltmeyi ve batılı ülkelerin refah düzeyine eşdeğer duruma gelmesini hedeflemiştir. Bunu da barışçıl yöntemlerle yaparak, özellikle Amerika olmak üzere diğer Asyalı ve Avrupalı devletlerden yararlanmayı ve dünya güçlerinin arasında yerini almayı hedeflemiştir. Yoshida'nın barışçı ve ülkesinin menfaatleri için mücadele eden pragmatist bir siyasetçi olduğu saptanmıştır.

要約

日本は第二次世界大戦で敗北した後、アメリカ合衆国によって占領された。この占領と共に、日本の国内および国際構造には大きな変化があった。本論文では、日本が自由化および民主化が進んだアメリカ占領期（1945-1952）に日本の首相として務めた重要な政治指導者である吉田茂の思想を理解することを目的とした。

吉田茂は、重要な政治家であり、彼が書いた本で自分の期間と既存の期間の政治史に貢献した知識人でもある。吉田茂、彼が書いた本の「日本を決定した百年」に於いて日本の世紀前の歴史を伝達している。本論文では、吉田茂の思想が、日本の歴史的な時代を伝達し、次世代に遺産を残した「日本を決定した百年」に基づいて研究されてきた。この本を分析する際に、日本の歴史の事件はどのように伝えられたか、吉田茂の回想や発言どのようなものであったかを解明し、彼の政治思想を理解しようとした。

吉田茂が伝達した明治時代、大正時代、昭和時代を含む日本百年史は、歴史的な情報と一致している。彼の本に伝達された各期間は当時の状況を鑑みて、日本の変革が過去（戦前期）から進められたきたことが指摘されている。吉田茂はこの本において特に経済的発展を強調し、日本国民の生活水準を高め、西洋諸国の福祉水準に達することを目指している。これを平和的なやり方で行って、特にアメリカなど他のアジア諸国やヨーロッパ諸国を見本に、世界の中でその地位を占めることを目標としている。吉田茂は、平和的で自分の国の利益のために奮闘していた合理的な政治家であったことが指摘できる。

ABSTRACT

Japan was defeated in the World War II and was occupied by the United States. Along with this occupation, there have been significant changes in the national and international structure of Japan. In this thesis, it was aimed to understand the thought structure of Yoshida Shigeru, one of the important political leaders who served as prime minister in Japan during the American Occupation Period (1945-1952), which was liberalized and democratized.

Yoshida Shigeru is an intellectual as well as an important politician and statesman who has contributed to political history of his period and pre-existing period with his books which he wrote. Yoshida conveys Japan's century-old history in his book "*Nihon o Ketteishita Hyakunen*". In this study; Yoshida Shigeru's thoughts has been studied based on his work "*Nihon o Ketteishita Hyakunen*", which he conveyed the historical periods of Japan and left his legacy to the next generation. In analyzing the book, we tried to understand the structure of political thought by taking into consideration the historical events that were mentioned and how these historical events were conveyed, from the memories and comments of Yoshida Shigeru.

The centuries-old history of Japan, including Meiji, Taishō, and Shōwa Periods, to which Yoshida was conveyed, is matching with historical information. He evaluated each period of his work taking into account in the circumstances of periods and considered that the transformation of Japan was proceeding from its past. In Yoshida's book; he aimed at raising the standard of living of his country's people and reaching the level of welfare of western countries in particular emphasizing economic developments. By doing this in a peaceful manner, he has targeted to take advantage of other Asian and European states, especially America, and to take its place among world powers. It was stated that Yoshida was a pragmatic politician who was peaceful and struggling for his country's interests.

KAYNAKÇA

- Beasley W. G., **The Japanese Experience**, Weidenfeld&Nicolson, Londra, 1999.
- Cohen Theodore, **Remaking Japan - The American Occupation As New Deal**, New York, The Free Press, 1987.
- Dower John W., **Empire and aftermath: Yoshida Shigeru and the Japanese experience 1878-1954**, Amerika, Harvard University Press, 1988.
- Dower John W., Çev. Ōkuba Genji, **Yoshida Shigeru to Sono Jitai**, Tokyo, Chūōkōron-Shinsha, 2014. (ダワー・ジョン、大窪 愿二 (翻訳)、吉田茂とその時代、東京、中央公論新社、2014)
- Duncan McPherson, **The First Opium War: Chinese Expedition 1840-1842**, Parchment Publishing, 2012.
- Duus Peter, **The Cambridge History of Japan- The Twentieth Century**, Volume 6, New York, Cambridge University Press, 2008.
- Erkin Hüseyin Can, **Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış**, Vadi Yayınları, Ankara, 2004.
- Esenbel Selçuk, **Japan Modernleşmesi ve Osmanlı- Japonya'nın Türk Dünyası ve İslam Politikaları**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.
- Finn Richard B., **Winners in peace: MacArthur, Yoshida, and Postwar Japan**, America, University of California Press, 1992.
- Fukuchi Genichirō, Bakufu Suibōron, Tōyōbunko, Tokyo, 1967. (福地 源一郎、幕府衰亡論、東洋文庫、東京、1967)
- Gomi Fumihiko, Takano Toshihiko, Toriumi Yasushi, **Shosetsu Nihonshi Kenkyū**, Tokyo, Yamakawa Shuppansha, 1998. (五味文彦、高埜利彦、鳥海靖、詳説日本史研究、東京、山川出版社、1998)
- Gordon Andrew, **Postwar Japan as History**, United States of America, University of California Press, 1993.

Gönen Hakan, **Modern Japonya'nın Ulusal Güvenlik Arayışı – Soğuk Savaş Dönemi Japonya-ABD İttifak Diplomasisi**, Ankara, Alp Yayın evi, 2007.

Hara Yoshihisa, **Yoshida Shigeru–Sonnou no Seijie**, Tokyo, Iwanami Shinsho, Japonya, 2005. (原 彬久、吉田茂—尊皇の政治家、東京、日本、岩波新書、2005)

Holcombe Charles, **Doğu Asya Tarihi, Çin, Japonya, Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, Çev. Muhammed Murtaza Özeren, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2016.

Hunter Janet E., **Modern Japonya'nın Doğuşu 1853'ten Günümüze**, Çev. Müfit Günay, Ankara, İmge Kitabevi, 2002.

Ishii Susumu, Kasahara Kazuo, Kodama Kōta, Sasayama Haruo ve d., **Shōsetsu Nihonshii**, Tokyo, Yamakawa Shuppansha, 2000. (石井進、笠原一男、児玉幸多、笹山晴生、**詳説日本史**、東京、山川出版社、2000)

Jansen Marius B., **The Cambridge History of Japan- The Nineteenth Century**, Volume 5, New York, Cambridge University Press, 2008.

Ju David J., **Japan: A Documentary History**, Vol. 2, Routledge, İngiltere, 1996.

Kasahara Kasuo, **Shosetsu Nihonshi Kenkyū**, Tokyo, Yamakawa Shuppansha, 1990. (笠原 一男、**詳説日本史研究**、東京、山川出版社、1990)

Kita Yasutoshi, **Yoshida Shigeru – Dokuritsushin nakushita Kokkanashi**, Tokyo, Fusōsha Shinsho, 2016. (北 康利、吉田茂 独立心なくして国家なし、東京、扶桑社新書、2016)

Kon Hidemi, **Yoshida Shigeru**, Tokyo, Chūōkōron- Shinsha, 1983. (今 日出海、吉田茂、東京、中央公論新社、1983)

Kōsawa Hayashi, **Yoshida Shigeru Sengo Nihon o Dezainshita Meisaishō**, Yosensha Mook Visual Denki, Tokyo, 2016. (江澤隆志、吉田茂 戦後日本をデザインした名宰相、洋泉社 MOOK ビジュアル伝記、東京、2016)

Kouno Yasuko, **Nihon no Rekishi 24, Sengo to Koudoseichō no Shūen**, Tokyo, Koudansha, 2002. (康子、日本の歴史24、戦後と高度成長の終焉、東京、河野講談社、2002)

MacDougall Terry Edward, **Yoshida Shigeru and the Japanese Transition to Liberal Democracy**, Sage Publications, International Political Science Review / Revue internationale de science politique Vol. 9, No.1, Visionary Realism and Political Leadership (Jan., 1988), pp. 55-69

McNeill William H., **Dünya Tarihi**, Çev. Alâeddin Şenel, Ankara, İmge Kitabevi, 2015.

Meyer Milton W., **Japan A Concise History**, Rowman&Littlefield, İngiltere, 2009.

Meyer Milton W., **Japonya Tarihi**, Çev. Lizet Deadato İstanbul, İnkılâp Kitapevi, 2014.

Nakano Akira, **Monogatari Zaibatsu no Rekishi**, Shōdensha, Tokyo, 2014. (中野明、物語 財閥の歴史、祥伝社新書、東京、2014)

Norman E. Herbert, **Japan's Emergence as a Modern State – Political and Economic Problems of the Meiji Period**, Canada, UBC Press, 2000.

Oka Yoshitake, **Kindai Nippon no Seijishi**, Sōbunsha, Tokyo, 1962. (岡 義武、近代日本の政治史、創文社、東京、1962)

Parker R.A.C., **II. Dünya Savaşı**, Çev. Müfit Günay, Ankara, Dost Kitapevi Yayınları, 2005.

Purcell Victor, **The Boxer Uprising: A Background Study**, Cambridge University Press, İngiltere, 2010.

Schaller Michael, **The American Occupation of Japan - The Origins of the Cold War in Asia**, New York, Oxford University Press, 1985.

Shigeru Yoshida, **Kaisō Jūnen**, Tokyo, Chūōkōron- Shinsha, 2014. (吉田茂、回想十年、東京、中央公論新社、2014)

Shigeru Yoshida, **Nihon o Ketteishita Hyakunen**, Tokyo, Chūōkōron- Shinsha, 2013. (吉田茂、日本を決定した百年、東京、中央公論新社、2013)

- Shigeru Yoshida, **Ōiso Zuisō - Sekai to Nihon**, Tokyo, Chūōkōron- Shinsha, 2015. (吉田茂、**大磯随想・世界と日本**、東京、中央公論新社、2015)
- Shigeru Yoshida, **Yoshida Shigeru Shokan**, Yoshida Shigeru Kinen Jigyō Zaiden, 1994. (吉田茂、**吉田茂書翰**、吉田茂記念事業財団、1994)
- Shigeru Yoshida, **Yoshida's Letter to Dulles, Institute of Pacific Relations**, Far Eastern Survey, Vol. 21, No. 4 (Feb. 27, 1952), pp. 38-39
- Shiozawa Minobu, **Ningen Yoshida Shigeru – Shōwa no Daisaishō no Shōgai**, Tokyo, Kabushiki Gaisha Kōjinsha, 1989. (塩澤 実信、**人間吉田茂—昭和の大宰相の生涯**、光人社、東京、1989)
- Şimşek Ahmet, **Tarih için Metodoloji**, Ankara, Pegem Akademi, 2016.
- Tanaka Akira, **Meiji Ishinkan no Kenkyū**, Hokkaido, Hokkaido Daigaku Toshokankoukai, 1987. (田中 彰、**明治維新観の研究**、北海道、北海道大学図書刊行会、1987)
- Thompson Sandy, **Shogun Japan: Powerpoints in World History**, Social Studies School Service, Amerika, 2005.
- Tuncoku A. Mete, **Japon Dış Politikası, Sistemik ve Bölgesel Aktörlerle İlişkiler**, Ankara, Nobel Yayınevi, 2013.
- Watanabe Akio, **The Prime Minister of Postwar Japan 1945-1995 Their Lives and Times**, Çev. Robert D. Eldridge, London, Lexington Books, 2016.
- Weston Mark, **Giants of Japan, the Lives of Japan's Greatest Men and Women**, New York Tokyo London, Kodansha International, 1999.
- Yōizumisha Mook, **Jimintō to Sengo Nipponshi**, Tokyo, 2016. (洋泉社 MOOK、自民党と戦後日本史、東京、2016)

Yoshida Shigeru Kokusai Kikin, **Rekishitoshite no Yoshida Jidai – Ima, Yoshida ni Manabumono**, Nihon, Chūōkōron- Shinsha, 2009. (吉田茂国際基金、歴史としての吉田時代・いま、吉田茂に学ぶもの、日本、中央公論新社、2009)

Yülek Murat A., **Doğu Asya'nın Politik Ekonomisi, Japonya, Çin ve Güney Kore'de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji, Kalkınma Tartışmalarında Japon Modelinin Yükselişi, Düşüşü ve Tekrar Yükselişi**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2015.

İnternet Kaynakları

<http://www.history.com/topics/us-presidents/harry-truman> 03.01.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://www.britannica.com/biography/Ikeda-Hayato> 28.12.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://history.state.gov/departments/history/people/dulles-john-foster> 17.11.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://www.britannica.com/topic/daimyo> 09.10.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c02.html#s1> 12.10.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c01.html> 06.11.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.